

ร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ ศึกษาสถานภาพและความต้องการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร
ภายใต้โครงการ “นำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่
จังหวัดนครปฐม” เพื่อ “การต่อสู้เอาชนะความยากจน ภาคประชาชน (ศตจ.ปชช.)”

**Situation and Needs for Poverty Problem Solving of Farmers
under Pilot Project for Integrating Area-based Management
of Nakhon Pathom Province into Poverty Fighting by People**

โดย รศ. ดร. ชัยวี นฤทุม และคณะ

เสนอ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กันยายน 2551

ร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ ศึกษาสถานภาพและความต้องการแก้ปัญหาความยากจน
ของเกษตรกรภายใต้โครงการนำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่
จังหวัดนครปฐมเพื่อการต่อสู้เอาชนะความยากจน ภาคประชาชน (ศตจ.ปชช.)

คณะผู้วิจัย

รศ. ดร. ชัยรี นฤทุม

หัวหน้าโครงการ

หน่วยงาน

สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

ดร. สิริรัตน์ เชษฐสุมน

นักวิจัย

สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

นางสาวกร ชินวงศ์

นักวิจัย

สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินปัญหาและความต้องการการแก้ปัญหาความยากจน เพื่อที่จะค้นหาแนวทางในการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่นำร่อง 9 ตำบลในจังหวัดนครปฐม

ผลการประเมินเผยให้เห็นว่าปัญหาความยากจนมีสาเหตุมาจาก ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าครองชีพที่สูง ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรที่สูง ราคาผลผลิตเกษตรไม่แน่นอน โครงการของรัฐที่เอื้อต่อการเป็นหนี้ของเกษตรกร ขาดแคลนความรู้และทักษะในการทำการเกษตร ขาดแคลนพื้นที่ทำการเกษตรหรือมีพื้นที่ทำการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติไม่เหมาะสม (เช่น ดินเสื่อมโทรม ขาดแคลนน้ำทางการเกษตร) แนวทางการแก้ปัญหาซึ่งเสนอแนะโดยเกษตรกรได้แก่ การแก้ปัญหาด้วยตนเอง การร้องขอทรัพยากรที่จำเป็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เกษตรกรมองว่าปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ในระดับครัว คือ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น หรือค่าใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย จะช่วยบรรเทาปัญหาค่าครองชีพสูงได้ การลดปัจจัยการผลิตโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์(ปุ๋ยคอก) จะช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมี การรวมกลุ่มจะช่วยสร้างในการต่อรอง เพื่อแก้ปัญหาราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอน สำหรับการขาดแคลนความรู้และทักษะในการทำการเกษตร การรวมกลุ่มเพื่อของบประมาณสนับสนุนในการจัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานให้แก่เกษตรกรจะช่วยเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านการเกษตรเกี่ยวกับปัญหาทางการเกษตรอื่นๆ เช่น การระบาดของโรคและแมลง และปัญหาโครงสร้าง (ระบบชลประทาน) การติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร้องขอความช่วยเหลือจะช่วยแก้ปัญหาได้

การแก้ปัญหาความยากจนเรียกร้องให้รัฐบาลทำงานอย่างใกล้ชิดด้วยความร่วมมือจากเกษตรกร ซึ่งได้นำเสนอไว้ในงานวิจัยนี้

คำสำคัญ : ความยากจน การบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่นครปฐม

ABSTRACT

The proposed research aimed to assess farmers' problems and needs for poverty problem solving in order to find out guidelines on promoting farmer's collaboration with the concerned government agencies through community participatory approach to poverty problem solving in 9 pilot sub-districts of Nakhon Pathom province.

The findings revealed that poverty problems were caused by household expenditure, high cost of living, high cost of agricultural production, fluctuating produce prices, government project promoting farmers' debt, lack of knowledge and skills in farming, lack of farmlands, or inappropriate farmlands and natural resources (e.g., degraded soil, irrigation water shortage). Guidelines, as suggested by farmers, on solutions to the problems were problem solving by themselves, group formation and request for necessary resources from the concerned agencies.

Farmer perceived that the problems that could be solved by themselves were household expenditure. Reduction of unnecessary/luxury expenses would alleviate high cost of living problem. Reduction of farm input factors by using organic fertilisers (manure) would reduce the use of chemical fertilisers. In order to cope with fluctuating produce prices, group formation would create bargaining power. For lack of knowledge and skills for farming, group formation and request for supporting budget for organising training and study visit for farmers would enhance farmers' agricultural knowledge and skills. With respect to other agricultural problems such as disease and insect epidemic, and infrastructure (irrigation systems), contact the relevant agencies to request for assistance would help.

Solving farmer's poverty problem calls for government working in close collaboration with farmers. These are also discussed.

Keyword: Poverty; integrating area-based Management, Nakhon Pathom

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
บทที่ 2 แนวคิดในการแก้ปัญหาความยากจน	3
2.1 แผนพัฒนาฯ กับการแก้ปัญหาความยากจน	3
2.2 ความหมายของคนยากจน	5
2.3 เงื่อนไขหรือที่มาของความจน	5
2.4 แนวทางในการแก้ปัญหาความยากจน	7
2.4.1 องค์การบริหารส่วนตำบลกับการแก้ปัญหาความยากจน	7
2.4.2 เศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ไขปัญหาความยากจน	9
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	12
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	12
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	14
3.3 พื้นที่ที่ทำการศึกษา	15
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	15
บทที่ 4 ผลการวิจัย	16
ตอนที่ 1 สภาพปัญหา ความต้องการและทางออกในการแก้ปัญหาความยากจนรายตำบล	16
1. ตำบลสวนป่า อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม	16
2. ตำบลทัพหลวง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม	25
3. ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	36
4. ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	45
5. ตำบลสวนบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม	54
6. ตำบลดอนข่อย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	61
7. ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม	71
8. ตำบลดอนพุทรา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	78
9. ตำบลวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม	88

สารบัญ

	หน้า
ตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดความยากจน	96
ข้อมูลภาพรวมด้านรายรับ รายจ่าย หนี้สิน	96
ข้อมูลภาพรวมด้านค่าใช้จ่ายในครัวเรือน	98
ข้อมูลภาพรวมด้านหนี้สิน	103
ตัวแปรที่ทำให้เกิดความยากจน	106
บทที่ 5 สรุปวิเคราะห์ผลการวิจัย	108
ปัญหาความยากจนและความต้องการในการแก้ปัญหาของเกษตรกร	108
แนวทางในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานในการแก้ปัญหาคความยากจน	111
เอกสารอ้างอิง	114
ภาคผนวก	115

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดให้การแก้ปัญหาความยากจนเป็นนโยบายเร่งด่วน ที่ต้องรวบรวมหลังจากทุกภาคส่วนในสังคมบูรณาการแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยกำหนดยุทธศาสตร์จัดความยากจนให้หมดไปภายในปี 2551 โดยอันเชิญปรัชญาพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางดำเนินงานภายใต้หลักการ “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส”

และเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2547 รัฐบาลได้ตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) โดยมีศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัด (ศตจ.จ.) ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนอำเภอ/กิ่งอำเภอ (ศตจ.อ./กิ่ง อ.) เป็นองค์กรรับผิดชอบในแต่ละระดับ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอรับผิดชอบโดยรวมมือกับ อปท. ในการมีการจัดทำโครงการบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อต่อสู้เอาชนะความยากจน โดยทำเป็นโครงการทดลองนำร่องใน 8 จังหวัด จังหวัดนครปฐมเป็นหนึ่งในแปดจังหวัดภายใต้โครงการนำร่อง ซึ่งได้ดำเนินการในพื้นที่ 7 อำเภอ 9 ตำบล โดยภาคประชาชนของจังหวัดนครปฐมได้จัดทำโครงการฯ และมีการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน 9,372 ครัวเรือน และได้รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ จำนวนประชาชนในพื้นที่ ข้อมูลด้านอาชีพ ข้อมูลครัวเรือน รายรับ รายจ่าย หนี้สิน สาเหตุของการเป็นหนี้ ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิต เกษตรและความต้องการความช่วยเหลือจากภาคส่วนต่างๆ

จากข้อมูลภาพรวมของตำบลในเบื้องต้นทำให้เกษตรกรตระหนักและหันมาพิจารณาาร่วมกันเพื่อที่จะแก้ไขปัญหา ซึ่งต้องอาศัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อใช้ในการวิเคราะห์แนวทางในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความ ต้องการ และเพื่อเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน แต่ข้อมูลดังกล่าวยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกเพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลหรือตัวแปรแต่ละตัวว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร เนื่องจากภาคประชาชนยังประสบปัญหาเรื่องเวลาและเทคนิควิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล ทางภาคประชาชนได้มีการประสานงานเบื้องต้นกับทีมนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน เพื่อทำการศึกษาสภาพและความต้องการในการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรภายใต้โครงการ “นำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ นครปฐม” เพื่อ “การต่อสู้เอาชนะความยากจน ภาคประชาชน (ศตจ.ปชช.)” ในเชิงลึกโดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลประมวลผล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแปรที่เป็นสาเหตุของความยากจน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกันในเวทีประชาชน 9 ตำบลนำร่อง เพื่อระดมปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร และหาวิธีการที่เหมาะสมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมใน

การแก้ปัญหาความยากจนของคนในชุมชน ร่วมกันศึกษาถึงแนวทางในการสนับสนุนและการทำงานร่วมกัน ระหว่างเกษตรกรในชุมชน อบต. อปท. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด หน่วยงานภาครัฐ เพื่อจัดทำ ข้อเสนอโครงการที่มีเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และขยายโอกาส ให้กับเกษตรกรในพื้นที่โครงการนำร่อง

ประเด็นวิจัยภายใต้บริบทของโครงการฯ มีเป้าหมายในการตอบคำถามต่อไปนี้

1. ภาครัฐมีการรับจดทะเบียนแก้ปัญหาสังคมและความยากจนของประชาชนไว้แล้ว แต่อย่างไร จึงจะทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร และมีตัวแปรใดบ้างที่ทำให้เกษตรกรยากจนและแต่ละตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
2. มีปัญหาอะไรที่เป็นสาเหตุที่แท้จริงของความยากจนและมีวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้อย่างไร
3. เกษตรกรในชุมชนมีความต้องการให้ภาคส่วนต่างๆ เช่น อบต. อปท. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด และภาครัฐ เอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร พร้อมทั้งศึกษาถึงตัวแปรและความสัมพันธ์ของตัวแปรเป็นสาเหตุของความยากจนของเกษตรกรที่จดทะเบียนแก้ปัญหาสังคมและความยากจน ในพื้นที่ 9 ตำบล 7 อำเภอ ในโครงการนำร่องการบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ นครปฐม
2. เพื่อศึกษาถึงวิธีการในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่คนในชุมชนต้องการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการสนับสนุนและการทำงานร่วมกัน ระหว่างเกษตรกรในชุมชน อบต. อปท. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด ภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชุมชนอย่างบูรณาการ

บทที่ 2

แนวคิดในการแก้ปัญหาความยากจน

โครงการศึกษาสภาพและความต้องการในการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรภายใต้โครงการนำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จังหวัดนครปฐม ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับแนวคิดในการแก้ปัญหาความยากจน ดังนี้

2.1 แผนพัฒนาฯ กับการแก้ปัญหาความยากจน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-4 มีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยอาศัยการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ การพัฒนาจึงเน้นการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ระบายน้ำ ไฟฟ้า เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนเอกชน ส่วนเป้าหมายด้านการกระจายรายได้ นั้นระบุไว้ในแผนนโยบายความยากจน ใน 4 แผนนี้ จึงเป็นเพียงการสร้างสาธารณูปโภคในพื้นที่ที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์มากเพื่อให้สะดวกแก่การนำทรัพยากรและแรงงานราคาถูกในพื้นที่นั้นมาใช้เท่านั้น มิได้มีนโยบายเพื่อลดปัญหาความยากจนในชนบทอย่างแท้จริง

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ให้ความสำคัญกับปัญหาความยากจนมากขึ้นโดยมีการจัดทำแผนพัฒนาชนบทออกมาอย่างชัดเจนในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานพัฒนาชนบท แผนงานตามนโยบายมีทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารและน้ำ การอนามัยป้องกันโรคติดต่อ การสาธารณสุขมูลฐาน การฟื้นฟูและแก้ปัญหาทรัพยากรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรรวมถึงมีนโยบายการสร้างงานในชนบทเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้และการพัฒนาท้องถิ่น จากนั้นนโยบายการสร้างงานดังกล่าว จึงส่งผลให้เกิดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและสาธารณประโยชน์อื่นๆ อีกหลายโครงการ เพื่อรองรับการดำเนินงานของนโยบาย

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ยังคงดำเนินงานต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 แต่มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ไปยังส่วนภูมิภาคมากขึ้นโดยให้จังหวัดกำหนดพื้นที่พัฒนาด้วยตนเองพร้อมกับขยายพื้นที่พัฒนาไปทั่วทั้งประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาชนบทเป็นไปตามปัญหาของพื้นที่นั้น ๆ โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผลผลิตตกต่ำ การว่างงาน การศึกษา ความเจ็บป่วยและการขาดแคลนแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค พร้อมกันนี้ยังมีการนำระบบข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน กชช.2ค. มาใช้ในการวางแผนเพื่อกำหนดเป้าหมายและการประเมินผลของการพัฒนา

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 เน้นการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาความยากจนโดยตรงโดยในช่วงปลายแผนฯ รัฐบาลได้เสนอให้เปลี่ยนชื่อคณะกรรมการ (กชช.ภ.) มาเป็นคณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นและเพิ่มหน่วยงานจากกระทรวงหลัก 4 กระทรวงมาเป็น 8 กระทรวงหลักและ 2 หน่วยงานเสริม (ได้แก่กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม กระทรวงกลาโหม สำนักงานอัยการสูงสุด และการกีฬาแห่งประเทศไทย) พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ได้ตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน (จปฐ.) นโยบายกระจายรายได้เน้นการเข้าถึงปัจจัยการผลิต เช่น การจัดหาที่ดินทำกินและ สินเชื่อ บริการพื้นฐานต่างๆ เพื่อยกระดับการผลิต และคุณภาพชีวิตของประชาชน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เน้นการพัฒนาคน โดยการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา จึงได้ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กยากจนเป็นพิเศษ ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรประชาชนและกองทุนในท้องถิ่นชนบท เพื่อระดมทุนในท้องถิ่นมาช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาในชุมชนเอง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยสามารถประกอบอุตสาหกรรมครัวเรือนและอุตสาหกรรมชุมชนขนาดเล็กและกลาง เพื่อเพิ่มรายได้

สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งครอบคลุมปี พ.ศ. 2545-2549 ด้วยเหตุที่ในช่วงของการร่างแผนฯ ประเทศไทยได้ประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้ทุกๆ ฝ่ายมีความตระหนักรู้ว่าการพัฒนาประเทศที่เน้นแต่มาตรการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียวเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ไม่ใช่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นคณะผู้ร่างแผนฯ จึงได้ฉันทานุมัติ "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เน้นการพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน โดยในแผนนี้มีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนฯ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้อย่างชัดเจนคือ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง ให้ได้รับโอกาสในการศึกษาและบริการทางสังคมอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับกลไก ภาครัฐให้เอื้อต่อการแก้ปัญหา โดยมีเป้าหมายที่จะลดสัดส่วนคนยากจนของประเทศไทยให้อยู่ในระดับไม่เกินร้อยละ 12 ของประชากร ในปี พ.ศ. 2549

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติข้างต้น จะเห็นได้ว่าทุกแผนมีการพัฒนาที่มุ่งเน้นในการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อยกระดับชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เน้นการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยสมดุลและนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ และการศึกษาวิจัยครั้งนี้เน้นในเรื่องการแก้ปัญหาความยากจนเชิงระบบ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยให้ชุมชนร่วมกันในการวิเคราะห์ตนเอง ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต พึ่งพาตนเอง ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างโอกาสในชุมชน

2.2 ความหมายของคนยากจน

1) ไม่มีรายได้เพียงพอ หรือไม่สามารถสนองความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นขั้นต่ำ สำหรับอาหารที่มีคุณค่า ที่อยู่อาศัย และเครื่องอุปโภคบริโภคที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพในเกณฑ์มาตรฐานได้ เช่น เกษตรกรรายย่อยที่ผลิตสินค้า และหาอาหารเองไม่ ค่อยได้ ไร้ฝีมือ ที่ไม่มีงานประจำ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ รายย่อย คนตกงาน คนด้อยโอกาส ฯลฯ เส้นความยากจนที่นักเศรษฐศาสตร์กำหนด 886 บาท ต่อคนต่อเดือน ในปี 2542 น่าจะต่ำเกินกว่าความจริง เพราะรายได้ขั้นต่ำตามที่คณะกรรมการไตรภาคีแรงงานที่คำนวณว่าพอให้คนมีรายได้ยังชีพยังอยู่ที่ 133-165 บาทต่อวัน (แล้วแต่จังหวัด) หรือราว 4,000- 5,000 บาทต่อเดือน

2) มีรายได้หรือความสามารถในการตอบสนองความต้องการในชีวิตที่ต่ำกว่า เกณฑ์เฉลี่ยของคนในสังคมเดียวกัน หากมองในแง่นี้จะกินความหมายกว้างถึงคนที่ มีรายได้ต่ำสุด 80% ซึ่งมีสัดส่วนในรายได้เพียง 41.5% ของรายได้ของคนทั้งประเทศและคน 80% นี้ก็เป็นคนมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของคนทั้งประเทศ 3,508 บาท ต่อคน/ต่อเดือน ในปี 2542

3) มีสถานะหรืออำนาจต่อรองทางการเมืองและสังคม ต่ำกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ รวมทั้งคนที่สังคมมีอคติหรือความเชื่อที่กีดกันพวกเขาให้ไม่ได้รับสิทธิเสมอภาค เช่น เป็นชนชาติส่วนน้อย คนในชุมชนแออัด คนอยู่ชนบทห่างไกล คนอพยพ คนที่ไม่มีทะเบียนบ้านผู้หญิง (โดยเฉพาะผู้หญิงที่ยากจนหรือการศึกษาต่ำ) คนที่มีอาชีพที่สังคมถือว่าต่ำด้อย ฯลฯ

4) คนที่ไม่มีสิทธิหรือโอกาสที่จะได้รับบริการขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา โอกาสในการประกอบอาชีพ บริการทางสาธารณสุข และบริการอื่น ๆ ทัดเทียมกับคนอื่น ๆ เช่น เป็นคนพิการ คนบ้า คนป่วยเรื้อรัง คนชรา เด็กกำพร้า ที่ไม่มีญาติพี่น้องดูแล หรือมีญาติพี่น้องบ้างก็ยากจน เด็กเร่ร่อน ฯลฯ

2.3 เงื่อนไขหรือที่มาของความยากจน

1) ไม่มีปัจจัยการผลิตและปัจจัยการยังชีพที่เหมาะสม เช่น ไม่มีที่ดิน ที่ดินไม่ดี ขาดน้ำ ไม่มีเงินทุน ไม่มีอุปกรณ์การผลิตของตนเอง ต้องกู้หนี้ยืมสิน ต้องเช่า ดันทุนสูงประสิทธิภาพต่ำ ผลตอบแทนต่ำ การบริโภคต้องซื้อมากขึ้น ไม่มีป่า ทะเล สภาพแวดล้อมที่จะหาอาหารจากธรรมชาติหรือผลิตเองได้เหมือนในอดีต

2) ไม่ได้รับการศึกษาอบรมชนิดที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต การมีงานทำและวิถีชีวิตที่เหมาะสม ส่วนใหญ่คือ หัวหน้าครอบครัวได้รับการศึกษต่ำ ระดับลูกหลานที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นมาน้อย มักเป็นการศึกษาแบบสามัญที่ใช้แก้ปัญหาหรือสร้างงานให้ตัวเองไม่ได้ หากไม่มีใครจ้าง

3) เป็นผู้เสียเปรียบจากระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผูกขาดการเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการปลูกข้าวและทำเกษตรผสมผสาน เพื่อกินเพื่อใช้มาปลูกพืชเดี่ยวเพื่อขาย ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แต่ได้ผลตอบแทนต่ำ เพราะระบบพ่อค้าผูกขาด การเป็นหนี้เรื้อรัง และเสียดอกเบี้ยสูง การเสียเปรียบในเรื่องข้อแพงขายถูก

4) เป็นผู้เสียเปรียบจากระบบความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบอำนาจนิยม การเล่นพวก และการนับถือเงินเป็นพระเจ้า คนจนผู้ยากจะมีรู้น้อย อำนาจต่อรองน้อย ยิ่งเป็นผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบง่ายแทบทุกด้าน พวกเขาต้องจ่ายค่าบริการแพงกว่าคนอื่น ต้องจ่ายภาษีเถื่อน หรือค่านายหน้าให้กับผู้มีอำนาจมากกว่าและจ่ายภาษีทางอ้อมคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สูงกว่าคนอื่น ๆ

5) เป็นผู้เสียเปรียบและพ่ายแพ้ในระบบโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมแบบทุนนิยมใหม่ ทั้งในด้านการผลิตและการบริโภค เช่น ทำงานแข่งขันในระบบทุนนิยมสู้เขาไม่ได้เพราะเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กกว่า มีทุนน้อยกว่า มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการผลิตการตลาดน้อยกว่า ต้นทุนสูงกว่า ประสิทธิภาพต่ำกว่า ล้มละลาย ขาดทุน ตกงาน ฯลฯ หรือในด้านการใช้ชีวิต การบริโภคก็ปรับตัวไม่เป็น ไม่รู้จักออม บริโภคสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เช่น เหล้า บุหรี่ การเล่นหวย และการพนันอื่น ๆ ซื้อมิเงินผ่อนหรือเป็นหนี้หลายต่อแบบหมุนเงินไปใช้วัน ๆ ทำให้เสียดอกเบี้ยสูง ค่าใช้จ่ายในการบริโภคสูง โดยไม่คุ้มค่า การเสียเปรียบและพ่ายแพ้ในเชิงโครงสร้างเช่นนี้เป็นการซ้ำเติมให้ผู้มีรายได้น้อยอยู่แล้ว ยิ่งจนซ้ำซากเรื้อรัง อย่างไม่มีทางออก

6) เป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่ตกงาน ชราภาพ พิการ เป็นเด็กที่ไม่มีคนดูแลที่เหมาะสม เป็นหม้าย เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ต้องดูแลลูกหลานมาก ฯลฯ โดยไม่มีงาน ทุนทรัพย์ความสามารถที่จะหางาน รายได้ หรือความช่วยเหลือเพียงพอแก่การยังชีพในเกณฑ์มาตรฐาน

2.4 แนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจน

เนื่องจากปัญหาความยากจนเกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยมผูกขาดที่ด้อยพัฒนา ไม่ใช่แค่เรื่องการศึกษาที่ประชาชนยังมีการศึกษาดำหรือรายได้ต่ำ ฯลฯ เท่านั้น การจะแก้ไขปัญหาความยากจนให้ได้ผล ต้องแก้ไขเงื่อนไขของความยากจนให้ได้อย่างเชื่อมโยงกันทั้งระบบโครงสร้าง ไม่ใช่แค่ทำโครงการเป็นส่วน ๆ เช่น พักหนี้เกษตรกร กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารคนจน ฯลฯ ซึ่งจะแก้ปัญหาได้เพียงเฉพาะหน้าสั้นๆ อาจช่วยได้เฉพาะบางคน แต่ไม่อาจแก้ปัญหาคนจนได้ทั้งหมด ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาความยากจนนอกจากจะเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ยังต้องมีการทำงานแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนด้วย ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจน

2.4.1 องค์การบริหารส่วนตำบลกับการแก้ไขปัญหาความยากจน

การต่อสู้เอาชนะความยากจนภายใต้บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล มีแนวทางการดำเนินงานตามกระแสพระราชดำรัส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระราชทานไว้ นำไปปฏิบัติ รวมไปถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่เก้า ที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เชื่อมโยงต่อเนื่องไปจนถึง การอยู่ดี มีสุขของคนไทย การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการตามนโยบายเศรษฐกิจรากหญ้าและหลักประกันทางสังคม 6 โครงการ อย่างบูรณาการ ทั้งด้านการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย การจัดให้มีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัดให้มีธนาคารประชาชน การเสริมสร้างผู้ประกอบการรายใหม่ และการจัดให้มีหลักประกันด้านสุขภาพ เป็นส่วนสำคัญที่ องค์การบริหารส่วนตำบลนำไปเป็นหลักปฏิบัติในการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน ในระดับหมู่บ้านและตำบลทั่วประเทศ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานระดับชนบท รู้ปัญหา รู้วิธีแก้ไข เป็นหน่วยงานหลัก ในการขับเคลื่อนภารกิจเพื่อร่วมผลักดันการแก้ไขความยากจน สร้างพื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชน โดยยึด 4 มิติของรากฐานที่ “คน อบต.” จะร่วมผลักดันร่วมกัน

มิติที่ 1 การสร้างองค์ความรู้ อบต. ให้ความสำคัญกับการศึกษา เพราะเป็นรากฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้รอดในความหมาย คนโง่คือเหยื่อของคนฉลาด โดย อบต.จะร่วมจัดกระบวนการลดรายจ่ายทางการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบให้กับประชาชน เหตุผลก็คือการศึกษาในสังคมวันนี้ขาดความเป็นจริงเพราะต้นทุนทางการศึกษานี้มีผลกระทบต่อดำรงชีพหรือการทำมาหากินได้ ดังนั้น หาก อบต.เข้าไปเป็นผู้รองรับต้นทุนการศึกษาในระดับท้องถิ่นคนจนก็มีสิทธิ์ให้ลูกเรียนหนังสือโดย อบต. สามารถที่จะจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือทางการศึกษาได้ เช่น การจัดอาหารกลางวันให้เด็ก จัดหนังสือเรียนให้เด็ก และเสื้อผ้าที่ใส่เป็นของสวัสดิการจากอบต. สังคมการเรียนรู้ของชนบทจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พ่อ แม่ ที่เคยให้ลูกลาออกจากโรงเรียนเพราะต้องการให้ลูกช่วยหาเงินหากมีการแก้ไขในระบบนี้ได้แล้ว ลูกหลานในชนบทที่ไม่

ต้องออกจากโรงเรียนเพราะการศึกษาไม่มีต้นทุน มิติแห่งการสร้างรากฐานการศึกษาจะเกิดขึ้นโดย อบต. รายจ่ายในครัวเรือนลดลง คนชนบทสามารถมีความรู้เพื่อการดำรงชีพเหมือนกับทุกคนความยากจนก็จะเบาบางลง สังคมแห่งเศรษฐกิจพอเพียงจะเข้ามาเสริมรากฐานของชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

มิติที่ 2 การสร้างอาชีพ ทำอย่างไรให้คนมีอาชีพที่พอเพียง สังคมของความยากจนที่แท้จริงมีรากฐานจากความไม่พอเพียงเพราะสังคมชนบทได้รับอิทธิพลการบริโภคนิยมมุ่งเน้นการซื้อมากกว่าการผลิตซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ผิดวิธี หากประชาชนนำเอาหลักการผลิตเพื่อใช้เองเมื่อเหลือใช้แล้วจึงขายหรือแบ่งปันซึ่งเป็นแนวทางขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิติที่ 2 การสร้างอาชีพ พระราชทานเพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแรงของสังคม ซึ่ง อบต. ได้เข้าใจต่อหลักการดังกล่าวบทบาทที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะดำเนินการคือการนำความรู้ของสังคมที่มีอยู่แล้วนำหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนามาเป็นแนวทางในการพัฒนาและเสริมบทบาทด้าน การจัดหาแหล่งทุนและสร้างกระบวนการทางการตลาดเน้นการส่งเสริมอาชีพเพื่อการบริโภคระดับครัวเรือนลดต้นทุนจากการซื้อ เช่น การจัดตั้งงบประมาณเพื่อพัฒนาอาชีพระบบหมุนเวียน โดยใช้กติกาของชุมชนเป็นตัวกำหนดแนวทางผลที่เกิดขึ้นจากมติดังกล่าวสังคมชนบทจะเปลี่ยนวิถีจากการดำรงชีวิตต้นทุนทางการบริโภคที่สูงก็จะลดลง

มิติที่ 3 การจัดให้มีที่อยู่อาศัย การจัดให้มีที่อยู่อาศัย บทบาทความเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถที่จะจัดการด้านการสร้างมั่นคงของชีวิตบนพื้นฐานแห่งปัจจัย 4 ได้ โดยการจัดทำบ้านที่อยู่อาศัยให้คนจนหรือการซ่อมบ้านให้คนจน ซึ่งเป็นความต้องการของภาครัฐแต่ในวันนี้ทำได้เพียงองค์กรขนาดใหญ่ อบต. ได้เห็นแนวทางในการทำหน้าที่ยังกล่าวในฐานะเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลด้วยการเชื่อมโยงโครงสร้างจัดให้มีบ้านเพื่อคนจน ด้วยการทำงานเสริมหน่วยงานหลัก ในการจัดทำบ้านอยู่อาศัย และจัดแหล่งทุนด้วยการให้ อบต. ก่อหนี้ผูกพันแหล่งทุนในการจัดทำบ้านอยู่อาศัย อบต. ได้เลือกมิติของการจัดที่อยู่อาศัยให้กับประชาชนมาดำเนินการเพราะสามารถแบ่งเบาภาระกิจของรัฐบาลได้ สร้างบ้านเพื่อมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย

มิติที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สร้างให้คนมีสุขภาพที่ดี การดูแลสุขภาพประชาชนมิใช่มองเพียงว่าการมีบัตร 30 บาทแล้วจะทำให้ชีวิตดำรงอยู่ด้วยมั่นคง คนจนก็คือคนจนการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพถือเป็นภาระที่ อบต. สามารถดูแลประชาชนได้บทบาทการสร้างสุขภาพจะเกิดขึ้นโดยคน อบต. ควบคู่การทำงานกับภาครัฐในเรื่องการรักษาผู้ป่วย ต้นทุนการดำรงชีพจะลดลงความพร้อมด้านสุขภาพของประชาชนก็จะดีขึ้นการประกอบอาชีพเพื่อต่อสู้เอาชนะความยากจนก็จะประสบความสำเร็จ

การแก้ไขปัญหาคือความยากจนของตำบล/ชุมชน ถ้าได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในท้องถิ่น (อบต.) ร่วมผลักดันในการแก้ไขความยากจน จะสามารถสร้างรากฐานทางสังคมที่คนในชุมชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น และมีความเข้มแข็ง เกิดความสุขในชุมชน

2.4.2 เศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ไขปัญหาความยากจน

ตลอดเวลากว่าครึ่งศตวรรษที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เน้นย้ำแนวทางการพัฒนาบนหลักแนวคิดพึ่งตนเองเพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ ของคนส่วนใหญ่โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงผลที่มีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาทระหนกถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิตซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันดีภายใต้ชื่อว่า**เศรษฐกิจพอเพียง**

วิกฤตเศรษฐกิจ ที่ผ่านมาเป็น บทเรียนของการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่มีเสถียรภาพ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่คำนึงถึงระดับความเหมาะสมกับศักยภาพขององค์กร ภูมิสังคมของประเทศหรือความพร้อมของคนและระบบ นอกจากนี้แล้วทางการหวังพึ่งพิงความรู้เงินลงทุนหรือตลาดจากภายนอกประเทศมากเกินไป โดยไม่เตรียมสร้างพื้นฐานภายในประเทศให้มั่นคงและเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อให้สามารถพร้อมรับความเสี่ยงจากความผันผวนของปัจจัยทั้งภายในและภายนอกในขณะเดียวกัน ปัญหาซึ่งทับถมมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมได้ก่อให้เกิดความเลื่อมล้ำในการกระจายทุน กระจายความเจริญ และกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มคนและในเชิงพื้นที่ เกิดปัญหาทางสังคมความขัดแย้งทางศีลธรรม ความเสื่อมสลายของวัฒนธรรมที่ดีของสังคมไทย ตลอดจนความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บทเรียนจากการพัฒนาเบื้องต้นทำให้ประชาชนชาวไทยทุกระดับในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม นักวิชาการ ย้อนกลับมาพิจารณาและทบทวนแนวทางการดำเนินชีวิต และการพัฒนาช่วงที่ผ่านมา แล้วหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาและดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในพระราชดำริของพระองค์ท่านจนเกิดกลุ่มนักคิดและนักปฏิบัติจากหลายหน่วยงาน และหลายสาขาอาชีพในระดับรากหญ้า และส่วนกลางที่หันมาให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวคิดทางทฤษฎี และใช้เป็นแนวทางประกอบการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนตามแนวทางที่ควรเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศตามแนวทางสายกลาง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการนำสังคมให้สามารถรอดพ้นวิกฤติ และดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยการยึดหลัก ความพอประมาณ บนพื้นฐานของผลที่มีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกัน และมีเงื่อนไขทางด้านความรู้และด้านคุณธรรม เน้นการลดต้นทุนระดับครัวเรือนเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายแก่เงิน

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้นำหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ และแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่เป็นการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยละความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียร และความอดทนสติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกันและความสามัคคี

ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ที่มุ่งเน้นแก้ปัญหาของเกษตรกรที่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่พอเพียง สำหรับทำการเกษตร หรือเพื่อบริโภค โดยมีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ไขปัญหาดูแลความเสี่ยงเรื่องน้ำ สามารถผลิตข้าวเพื่อยังชีพสนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว มีขายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ที่จะเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ไม่สามารถผลิตได้เอง ยังมีความจำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน ราชการ มูลนิธิและภาคเอกชนตามความเหมาะสม

ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์หรือการที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่ม แบ่งปันช่วยเหลือทำให้ชุมชนเกิดความพอเพียง

ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือร่วมมือกันพัฒนา เป็นเครือข่ายชุมชนที่พอเพียงที่เชื่อมโยงกัน แบ่งปันกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน จะต้องสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือชุมชนที่มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความเอื้ออาทร มีผู้นำที่ดี มีคุณธรรม เมตตาธรรม รู้จักวิเคราะห์ตนเอง มีกระบวนการเรียนรู้ พัฒนากิจกรรมบนพื้นฐานของศักยภาพชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลและมีกระบวนการพัฒนาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือในระดับครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่พอกินพอใช้เป็นพื้นฐาน โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น เมื่อ

ฟังตนเองได้จะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชนและสังคมได้บนพื้นฐานของการแบ่งปันร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่สมดุลยั่งยืน ซึ่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังเน้นการสร้างฐานของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความเข้มแข็งและมีความสมดุล ซึ่งทำได้โดยการพัฒนาคน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนสร้างองค์ความรู้ภายในเครือข่าย และพัฒนาระบบส่งเสริมการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลสองลักษณะ ได้แก่การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจข้อมูลรายครัวเรือนซึ่งนำข้อมูลจากการรวบรวมโดยภาคประชาชนมาวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์ และการจัดเวทีชุมชนในพื้นที่แต่ละตำบลเพื่อศึกษาสถานภาพและความต้องการในการแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งมีกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

3.1.1 การรวบรวมข้อมูลรายครัวเรือนจากแบบสำรวจข้อมูล

กลุ่มประชากรในการทำการศึกษสถานภาพและความต้องการในการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรภายใต้โครงการนาร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จังหวัดนครปฐม ทำการศึกษาใน 9 ตำบลนาร่อง ใน 7 อำเภอ โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลรายครัวเรือนโดยใช้แบบสำรวจจากภาคประชาชน นำข้อมูลมาวิเคราะห์และแปลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ตารางที่ 3-1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	ตำบล	ประชากรทั้งหมด		กลุ่มตัวอย่าง (ตัวแทนของครัวเรือน)	
		จำนวน (คน)	ครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (ครัวเรือน)**
เมือง	สวนป่า	1,940	664	521	78.46
	ทัพหลวง	5,544	2,141	1,236	57.73
สามพราน	คลองจินดา	7,411	2,871	1,897	66.07
	บางช้าง	5,285	2,211	1,161	52.51
บางเลน	บางระกำ	3,438	1,242	887*	71.42*
กำแพงแสน	ดอนข่อย	5,265	1,434	1,239	86.40
พุทธมณฑล	คลองโยง	4,093	1,664	951	57.15
ดอนตูม	ดอนพุทรา	3,037	1,052	789	75.00
นครชัยศรี	วัดสำโรง	1,396	360	214	59.44
รวม		37,409	13,639	8,895	62.22

หมายเหตุ **กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลเป็นตัวแทนของคนจากครัวเรือน

*ใช้ข้อมูลจากการรวบรวมของตำบลบางระกำ

3.1.2 การรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน

1) วิธีการในการจัดเวทีชุมชน

1. นำเสนอผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความถูกต้องกับเวทีชุมชน
2. ผู้แทนจากตำบล กล่าวต้อนรับ ตัวแทนเปิดเวทีชุมชน ชี้แจงวัตถุประสงค์ ที่มาของโครงการ มีการทำอะไรไปแล้วบ้าง แล้ววันนี้จะทำอะไร เพื่ออะไร จะทำอะไรต่อไปกับผลหรือข้อมูลที่ได้ ความเชื่อมโยงของหน่วยงานต่างๆ ในการร่วมมือกันแก้ปัญหาความยากจน (ได้ข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง ตัดสินใจ แก้ไขได้ตรงจุด)
3. เปิดเวทีชุมชนหาสาเหตุที่แท้จริงของความยากจน วิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความยากจน และความต้องการให้องค์กรภาครัฐ เอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นจากเวทีชุมชน และใช้เทคนิค Mind map ในการรวบรวมข้อมูล
4. หาข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ (อาชีพหลัก อาชีพรอง) จำนวนพื้นที่ที่ใช้ประกอบอาชีพแต่ละอาชีพในตำบล
5. สรุปบทวนข้อมูลที่ได้จากเวทีชุมชนตามประเด็นต่างๆ เพื่อเช็คความถูกต้องของข้อมูล
6. ขอบคุณผู้มาร่วมเวทีชุมชน
7. นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการทำเวทีมาสรุปผล นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากเวทีชุมชนมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ

2) การเตรียมการในจัดเวทีชุมชน

1. ผู้เข้าร่วมเวทีชุมชน ได้แก่ ตัวแทนจากชุมชน ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน แต่ละหมู่บ้าน ตัวแทนอาชีพ ผู้นำชุมชน (อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวนประมาณ 25-30 คน
2. สถานที่จัดเวทีชุมชน ของแต่ละตำบล ห้องประชุมของ อบต. หรือศาลาในตำบล/ชุมชน (ประสานงานในพื้นที่ ทีม ศตจ.ปชช)
3. ใช้เวลาในการจัดเวทีชุมชนอย่างน้อยประมาณ 3 ชั่วโมง มีการจัดอาหาร อาหารว่าง
4. จัดเตรียมอุปกรณ์ในการจัดเวทีชุมชน เช่น ชุดกระดานฟลิปชาร์ต ปากกาเคมี กระดาษฟลิปชาร์ต และอื่นๆ ตามจำเป็น

ตารางที่ 3-2 แสดงสถานที่การจัดเวทีชุมชนในพื้นที่ 9 ตำบล เพื่อศึกษาสถานภาพและความต้องการในการ
แก้ปัญหาความยากจน

อำเภอ	ตำบล	ผู้ประสานงานในพื้นที่	สถานที่จัดเวทีชุมชน
เมือง	สวนป่า	คุณศุภลักษณ์ 01-2918640	ร้านค้าชุมชน หมู่ 6
	ทัพหลวง	คุณอรุณี 09-8374137	องค์การบริหารส่วนตำบลทัพหลวง
สามพราน	คลองจินดา	คุณพิชัย 09-0935135	ศูนย์การเรียนรู้เกษตรประณีต
	บางช้าง	คุณสมมาตร 01-1630206	องค์การบริหารส่วนตำบลบางช้าง
บางเลน	บางระกำ	คุณสมชาย 01-9037393	องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ
กำแพงแสน	ดอนข่อย	คุณชาติชาย 01-8577327	องค์การบริหารส่วนตำบลดอนข่อย
พุทธมณฑล	คลองโยง	คุณโชติ 09-9345593	โรงเรียนวัดมะเกลือ
ดอนตูม	ดอนพุทรา	คุณวิภาพร 09-9191270	องค์การบริหารส่วนตำบลดอนพุทรา
สามพราน	คลองจินดา	คุณพิชัย 09-0935135	ศูนย์การเรียนรู้เกษตรประณีต
	บางช้าง	คุณสมมาตร 01-1630206	องค์การบริหารส่วนตำบลบางช้าง
นครชัยศรี	วัดสำโรง	คุณปรัดถกร 09-0092516	องค์การบริหารส่วนตำบลวัดสำโรง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน
2. รวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจข้อมูลรายบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนของครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน รายรับ รายจ่าย สถานภาพทางครอบครัวและข้อมูลด้านการเกษตร
3. รวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชนซึ่งเป็นปัญหาและความต้องการในการแก้ไขปัญหาคความยากจนของเกษตรกร รวมถึงการวิเคราะห์ชุมชนร่วมกันเพื่อหาทางออกในการแก้ไขปัญหาความยากจน
4. รวบรวมข้อมูลอื่นๆ ของพื้นที่เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ เช่น ข้อมูลชุดดิน ข้อมูลปริมาณน้ำฝน ข้อมูลทรัพยากรต่างๆ ในตำบล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจข้อมูลนำมาลงรหัส ประมวลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์ มีโปรแกรมสำเร็จรูปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการศึกษาสถานภาพและความต้องการในการแก้ปัญหาความยากจน ของเกษตรกรภายใต้
โครงการนำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพปัญหา ความต้องการและทางออกในการแก้ปัญหาความยากจนรายตำบล

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาและความสัมพันธ์ของสาเหตุที่ทำให้เกิดความยากจน

ตอนที่ 1 สภาพปัญหา ความต้องการและทางออกในการแก้ปัญหาความยากจนรายตำบล

จากการศึกษาสถานภาพและความต้องการในการแก้ปัญหาความยากจน ของเกษตรกรภายใต้
โครงการนำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จังหวัดนครปฐมซึ่งทำการศึกษา 9 ตำบลนำร่อง ผล
การศึกษาของแต่ละตำบล ดังต่อไปนี้

1. ตำบลสวนป่าน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ชาวตำบลสวนป่านเมื่อประมาณ 200 ปีเศษ มีอาชีพด้านการทำนาเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลัก ต่อมา
ประสบปัญหาแห้งแล้งหลายปีติดต่อกันไม่สามารถทำนาได้จึงปล่อยทิ้ง ทำให้มีดินป่านขึ้นจำนวนมาก
ชาวบ้านจึงเก็บมาทำเชื้อสำหรับล่าสัตว์ และตั้งชื่อตำบลว่าสวนป่าน ผลจากการศึกษาสถานภาพและความ
ต้องการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรตำบลสวนป่าน อำเภอเมือง ซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์จากแบบ
สำรวจข้อมูลและผลจากเวทีชุมชนรวมทั้งการรวบรวมข้อมูลอื่นๆ ประกอบ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

ตำบลสวนป่าน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ประชากรทั้งหมด 1,940 คน 664 ครัวเรือน มีสมาชิกใน
ครัวเรือนเฉลี่ยละ 4 คน และประชากรมีการขึ้นทะเบียนคนจนจำนวน 347 คน คิดเป็นร้อยละ 17.90 ของ
ประชากรทั้งหมด ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีจำนวน 521 คน คิดเป็นร้อยละ 26.86 ของ
ประชากรทั้งหมด แต่การตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนของคนในครัวเรือน ดังนั้นจึงคิดเป็นร้อยละ 78.46
ของครัวเรือน ดังตารางที่ 4-1

ตารางที่ 4-1 แสดงข้อมูลจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างของตำบลสวนป่า

ตำบลสวนป่า	ประชากรทั้งหมด (คน)	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	ขึ้นทะเบียนคน จน (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
	1,940	664	347	521
คิดเป็นร้อยละ	100		17.90 %	26.86 %ของจำนวนคน 78.46 %ของครัวเรือน

ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.80 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 46.80 อายุเฉลี่ย 53 ปี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง มากกว่า 25-60 ปี ร้อยละ 69.90 ซึ่งเป็นวัยแรงงาน และอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.00 เป็นผู้สูงวัย และส่วนใหญ่ร้อยละ 66.0 มีสถานภาพสมรส การสุ่มเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตัวทุกหมู่บ้าน และแต่ละครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 67.20 และจากการสำรวจสัดส่วนของเพศของสมาชิกในครัวเรือนพบว่า มีเพศชายและเพศหญิงในอัตราส่วนเฉลี่ยเท่าๆ กันในครัวเรือน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลสวนป่า

n = 1,897		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	275	52.80
หญิง	244	46.80
ไม่ระบุ	2	0.40
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	6	1.20
25-60 ปี	364	69.90
มากกว่า 60 ปี	151	29.00
อายุเฉลี่ย = 53 ปี ต่ำสุด = 21 ปี สูงสุด = 94 ปี		
สถานภาพ		
โสด	31	6.00
สมรส	344	66.00
หม้าย	82	15.70
หย่า	16	3.10
ไม่ระบุ	48	9.20

ตารางที่ 4-2 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาดำบลสวนป่า (ต่อ)

n = 1,897

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การกระจายตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล		
หมู่ที่ 1	110	21.10
หมู่ที่ 2	99	19.00
หมู่ที่ 3	85	16.30
หมู่ที่ 4	53	10.20
หมู่ที่ 5	74	14.20
หมู่ที่ 6	100	19.20
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่า 4 คน	84	16.10
4-6 คน	350	67.20
7-9 คน	85	16.30
มากกว่า 9 คน	2	0.40
สัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือน		
ชาย	479	49.00
หญิง	500	51.00
*บางส่วนไม่ระบุ		* เปรียบเทียบเพศในครัวเรือน

ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

อาชีพ ประชากรในตำบลสวนป่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาเลี้ยงสัตว์ และเป็นเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีผู้ไม่มีอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ และคนว่างงาน การเกษตรเป็นอาชีพหลักของทั้งตำบล ดังนั้นจึงเป็นอาชีพที่ควรได้รับการพัฒนา ทั้งการพัฒนาคนส่งเสริมด้านความรู้ และเทคโนโลยี

รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 179,922 บาท ต่อปี มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 161,065 บาท จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยครัวเรือนรายได้สูงกว่ารายจ่ายเล็กน้อย ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากอาชีพรับจ้าง เพราะอยู่ใกล้ชุมชนเมืองแรงงานส่วนใหญ่จึงเข้าไปรับจ้างในโรงงาน หรือ ด้านการก่อสร้าง แต่พบว่าเกษตรกรยังมีหนี้สิน เกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 258,937 บาทต่อปี เพราะมีค่าครองชีพสูง และมีค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ และเป็นค่าเช่าที่ดินในการทำ การเกษตร และค่าน้ำมันเครื่องจักรกลเกษตร น้ำมันรถ ฯลฯ แหล่งเงินกู้ จะเห็นได้ว่าตำบลสวนป่ามีขุดเงิน

กู้/หนี้สินสูงมากถึง 1.44 เท่า เมื่อเทียบกับรายได้/ปี แหล่งเงินที่คนในตำบลกู้เงินส่วนใหญ่เป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน และรองลงมาเป็นการกู้เงินจากญาติพี่น้องและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดังแสดงในตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 แสดงข้อมูลของรายได้ รายจ่าย หนี้สินตำบลสวนป่า

ข้อมูล	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/เดือน)
รายรับครัวเรือน	179,922		
รายจ่ายครัวเรือน	161,065		
-ค่าใช้จ่ายในบ้าน	1. ค่าอาหาร	41,433	3,452
	2. ค่าเครื่องดื่ม (สุรา บุหรี่ น้ำอัดลม)	13,798	1,150
	3. ค่าของใช้ต่างๆ (สบู่, ยาสีฟัน อื่นๆ)	7,986	666
	4. ค่าศึกษาเล่าเรียน	30,651	2,554
	5. ค่าหมอ ค่ายารักษาโรค	7,923	660
	6. ภาษีสังคม (งานบุญ งานบวช งานแต่ง งานศพ)	11,469	956
-ค่าการผลิตเกษตร	1. ปุ๋ยเคมี	19,823	1,652
	2. ค่าจ้างแรงงาน	24,963	2,080
	3. ค่าเช่าแม่แลง	4,159	347
	4. อุปกรณ์การผลิตเกษตร	17,290	1,441
	5. ค่าเมล็ดพันธุ์	16,633	1,386
	6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	20,043	1,670
	7. ค่าอาหารสัตว์	96,480	8,040
หนี้สิน	258,937		

ทรัพยากร/ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ในการทำเกษตรเฉลี่ย 11 ไร่/ครัวเรือน ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ เครื่องร่นน้ำ เครื่องฉีดยา เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพตามลำดับ แต่เกษตรกรมีปัจจัยดังกล่าวไม่เพียงพอ ดังนั้นปัจจัยการผลิตต่างๆที่เกษตรกรยังขาดหรือมีไม่เพียงพอ ในการผลิตมีดังนี้ เงินลงทุน ปุ๋ย ยา เครื่องฉีดยา เครื่องร่นน้ำ ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม จะเห็นได้ว่า ค่าใช้จ่ายด้านอาหารสัตว์ของตำบลสวนป่าค่อนข้างสูง ค่าเฉลี่ยเดือนละ 8,040 บาท อาจต้องหันมาพิจารณาและลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์โดยการรวมกลุ่มและหาวัตถุดิบจากชุมชนมาทดแทน และให้เกษตรกรมีการวิเคราะห์ตัวเอง ทำบัญชีครัวเรือน เพราะมีค่าใช้จ่าย ค่าเครื่องดื่ม (สุรา, บุหรี่, น้ำอัดลม) ค่อนข้างสูง และรวมถึงค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน ซึ่งอาจหาทางออกโดยการลดค่าใช้จ่าย หรือใช้แรงงานในครัวเรือน เป็นต้น

ผลการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน

จากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน พบว่า สาเหตุหลักของความยากจนของเกษตรกรในตำบลสวนป่า ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรขาดความรู้ในการจัดการฟาร์มที่ดี และในด้านปัจจัยทางกายภาพ เกษตรกรขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ปัญหาความยากจน

ปัญหา	รายละเอียด	หมายเหตุ
1. ค่าใช้จ่ายทั้งด้านปัจจัยการผลิต และค่าครองชีพสูง	1.1 ราคาปุ๋ยและยาแพง 1.2 น้ำมันแพง 1.3 อาหารสัตว์แพง 1.4 ภาษีสังคม 1.5 ค่าอุปโภค บริโภค 1.6 ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน 1.7 ค่าจ้างแรงงานแพง 1.8 ขาดเงินทุนหมุนเวียน	
2. ราคาผลผลิตต่ำ/มีรายได้น้อย	2.1 ราคาผลผลิตไม่แน่นอน	
3. ขาดความรู้ในการจัดการฟาร์มที่ดี	3.1 ไม่มีการจดประวัติโรคที่เกิด ทำให้สายเลือดชิด 3.2 ไม่มีความรู้เรื่องการผสมพันธุ์และการคัดเลือกสายพันธุ์	
4. เกิดโรคในสัตว์เลี้ยง	4.1 โคนีโอ โรคปากเท้าเปื่อย Hand foot mouth syndrome โรคคอตีบ Diphtheria 4.2 โรคแท้งลูกหม้อออกมาเป็น “มัมมี่” ตอนคลอด Mummification	
5. ขาดน้ำในการทำการเกษตร	5.1 เกษตรกรขาดน้ำในการปลูกพืช 5.2 ไม่มีน้ำใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ทำแปลงหญ้า โคขาดพืชอาหารสัตว์ในฤดูแล้ง	

- ทางออกในการแก้ไขปัญหาความยากจน

ปัญหา	ทางออกในการแก้ไขปัญหา
1. ขาดแคลนหญ้า อาหารสัตว์ในฤดูแล้ง	1.1 เกษตรกรมีความต้องการสายพันธุ์หญ้าแพงโกลามาปลูกเองเพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนหญ้าเลี้ยงโคในฤดูแล้ง 1.2 ทำแปลงปลูกหญ้าสาธิตเพื่อเป็นการเริ่มต้นให้กับกลุ่มที่สนใจ 1.3 ใช้ส่วนที่เหลือจากแปลงข้าวโพดเป็นอาหารสัตว์ หรือปลูกข้าวโพดเพื่อเป็นวัตถุดิบในการทำอาหารสัตว์
2. ปัญหาโรคสัตว์	2.1 แก้ปัญหาเรื่องการผสมพันธุ์โดยการจัดหลักสูตรอบรม ให้ความรู้แก่ผู้เลี้ยง

ปัญหา	ทางออกในการแก้ไขปัญหา
	สัตว์
	2.2 แก้ปัญหาหมูออกลูกเป็น “มัมมี่” M Mummification โดยการจัดอบรมให้ความรู้กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร
3. ขาดความรู้ เทคนิคในการจัดการฟาร์มด้านการเกษตร	3.1 มีการศึกษาดูงานทางวิชาการด้านการเกษตร เน้นด้านการจัดการเลี้ยงสัตว์ เพราะในชุมชนส่วนใหญ่มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น 3.1.1 ความรู้ในการเลี้ยง โคเนื้อ สุกร 3.1.2 ความรู้ในเรื่องพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 3.1.3 ความรู้เรื่องการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์
4. ต้นทุนการผลิตเกษตรสูง	4.1 จัดให้มีการให้ความรู้ในเรื่องการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งทุนในการผลิตเกษตร 4.2 รวมกลุ่ม / จัดตั้งกลุ่มอาชีพเกษตรกร เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านการผลิต ลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้มูลโคที่มีอยู่ในตำบลเป็นปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมี

- การวิเคราะห์อาชีพด้านการเกษตรจากเวทีชุมชน

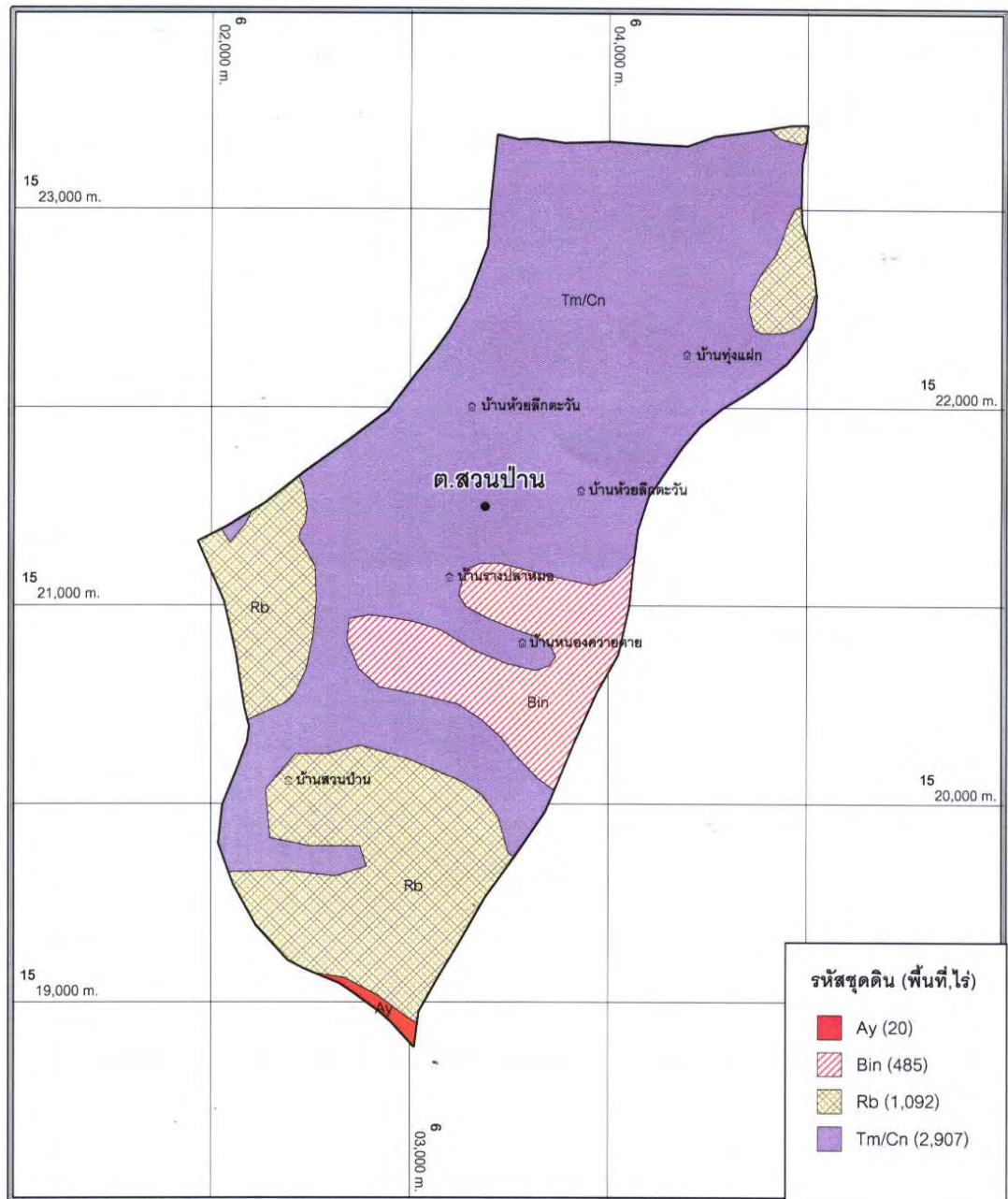
การเลี้ยงโคนม (เฉลี่ยต่อตัว/ปี)

รายจ่าย	ผลผลิต
1. ค่าทำคอก (10x12 ม.) 70,000 บาท (20 ตัว)/ปี	1. 3 เดือนแรก 15 ก.ก./ตัวx11 บาท (3,300 บาท/20 ตัว= 165 บาท/ตัว/ วัน)
2. ค่าแม่พันธุ์โค	165 บาท x 90 วัน
3. หญ้า+อาหารข้น(ถุง) 35 บาท/วัน/ตัวx60 วัน	2. เริ่มท้อง (3 เดือน) 10 ก.ก./วัน/ตัวx11 บาท
4. อาหาร (หลังคลอด) 4 ก.ก./ตัว/วัน x 26 บาท หญ้า (หลังคลอด) 1 ก.ก./1บาท x 30 ก.ก.	= 110 บาท/ตัว/วันx 90 วัน
5. อาหาร 4 เดือนหลัง 50 บาท/วัน x 120 วัน	3. 4 เดือนหลัง 7 ก.ก./วัน/ตัวx11บาท
6. ค่าผสมเทียมครั้งละ	= 77 บาท/ตัว/วันx 120 วัน
7. ค่ายา - แคลเซียม - แร่ธาตุ	4. ขี้โคตากแห้ง 5 กระสอบ/เดือน/ตัวx 10 บาท
8. เกลือแร่ (อาหารเสริม) ก้อนละ 100 บาท/เดือนx 0.5 ก้อน	= 50 บาท/ตัวx 12 เดือน
9. ค่าน้ำ,ค่าไฟ เดือนละ 500 บาท x 12 เดือน÷20 ตัว	5. รกโค 5 ก.ก./ตัวx 60 บาท
10. ค่าขนส่ง 10 วัน/200 บาท= 600÷20 ตัว	6. ลูกโคตัวผู้ ตัวละ
	7. แม่โค ตัวละ 8,000 บาท/7 ปี
	รวมรายได้
	หักรายจ่าย
	คงเหลือ

รายจ่าย	ผลผลิต
รวมรายจ่าย 38,850 บาท	
*รายจ่ายที่เป็นต้นทุนคงที่	
1. ค่าเครื่องรีดนม 40,000 บาท (ค่าบำรุงรักษา 4,000/ปี)	
2. ค่าถังใส่นม (40 kg.) 2,500 บาท x 2 ถัง (20 ตัว) = 5,000 บาท/20 ตัว 250 บาท/ตัว	
รวมค่าต้นทุนคงที่ 45,000 บาท/ตัว	

เกษตรกรส่วนใหญ่ของตำบลส่วนป้านประกอบอาชีพการเกษตร โดยเฉพาะการเลี้ยงสัตว์ เช่น โคเนื้อ โคนม จากเวทีชุมชนได้ทำการวิเคราะห์ร่วมกันในการเลี้ยงโคนม จากผลการวิเคราะห์พบว่า อาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ได้รับการส่งเสริม และต้องมีการลงทุนสูง รายได้ค่อนข้างดีเมื่อเทียบกับอาชีพอื่นๆ ผู้เลี้ยงจะต้องมีใจรัก และเป็นคนขยัน เพราะในการเลี้ยงดูโคนม จะต้องมีการจัดการที่ถูกสุขลักษณะ และการรีदनํ้านมซึ่งเป็นผลผลิต จะต้องรีदनํ้าวันละ 2 ครั้ง คือ เช้ามีดกับช่วงบ่าย และการส่งนํ้านมผลผลิตจะต้องตรงตามเวลา และยังต้องจัดการในเรื่อง อาหารและอื่นๆ อีกด้วย

และจากการศึกษาถึงปัญหาและทางออกในการแก้ปัญหาของเกษตรกรตำบลส่วนป้านพบว่า เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงสัตว์และการจัดการฟาร์มที่ดีอยู่มาก จึงอยากให้ทางภาครัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือโดยนำไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปลูกหญ้า/พืชอาหารสัตว์ และอาหารข้นเลี้ยงสัตว์ และหาทางช่วยเหลือด้านราคาต้นทุนของปัจจัยการผลิตให้ลดลง การแก้ปัญหาคือความยากจนให้ได้ผลนั้นจะต้องทำงานร่วมกันโดยการทำงานแบบบูรณาการของประชาชน องค์กรท้องถิ่น เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ต่อไป

แผนที่ดิน ต.สวนปาน อ.เมือง จ.นครปฐม

จัดทำโดย

โครงการวิจัย สวพ.89-42

ภาควิชาปฐพีวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

0 0.5 1
Kilometers

มาตราส่วน 1 : 27,500

วิเคราะห์ข้อมูลแผนที่ชุดดิน ตำบลสวนปาน

พื้นที่ตำบลสวนปานส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 38 ชุดดินท่าม่วง Tm/Cn ลักษณะค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินลึก การระบายน้ำดี ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านปานกลางมีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินปานกลาง เนื้อดินต่างๆ กัน ดินร่วนเหนียว ดินร่วนเหนียวปนทราย ร่วน หรือร่วนปนทรายแป้ง สีพื้นเป็นสีน้ำตาล หรือ น้ำตาลปนเทา ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงด่างเล็กน้อย pH 7.0-8.0 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ควรปลูกพืชผักสวนครัว พืชไร่ และไม้ผล ควรทำการเกษตรผสมผสาน คือ ปลูกพืชผักหลายชนิดควบคู่กันไป ขึ้นอยู่กับขนาดของที่ดิน อาจเป็น มะม่วง ฝรั่ง ขนุน ถั่วลิสง ถั่วเขียว และ มะละกอ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ โดยเลือกกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

พื้นที่บางส่วนของตำบลอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 4 ชุดดินราชบุรี Rb เป็นพื้นที่ราบลุ่ม การระบายน้ำเลว น้ำซึมผ่านช้า จะเกิดน้ำท่วมขังในฤดูฝน ลักษณะดินเป็นดินเหนียวปนทรายแป้ง พื้นเป็นสีน้ำตาลเข้ม มีกรวด ตาหนูกระจายอยู่ทั่วไป ดินเป็นกรดปานกลางถึงกรดจัด pH 5.5-6.0 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ปลูกข้าวในช่วงฤดูฝนเนื่องจากเป็นที่ราบต่ำและน้ำท่วมถึง ข้าวมีน้ำเพียงพอเนื่องจากดินระบายน้ำช้า หลังเก็บเกี่ยวอาจใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักในช่วงฤดูแล้ง เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ยาสูบ ข้าวโพด กระหล่ำปลี ผักกาดเขียว ผักกาดขาว คენหอย หอมแบ่ง ฯลฯ ถ้าปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้นต้องมีการจัดการโดยการทำคันดินรอบพื้นที่เพื่อป้องกันน้ำท่วมและยกร่องปลูก

และมีพื้นที่บางส่วน (บ้านหนองควายตาย) อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 2 บางปะอิน Bin เกิดจากตะกอนลำน้ำที่ถูกพัดพามาทับถม สภาพพื้นที่มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ 1 เปอร์เซ็นต์ มีการระบายน้ำค่อนข้างเลว น้ำซึมผ่านช้า มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน น้ำขังผิวดิน 4-6 เดือน/ปี เนื้อดินเป็นดินเหนียวหรือเหนียวปนทรายแป้ง ดินเป็นกรดปานกลางถึงกรดจัด pH 5.5-6.0 ปริมาณน้ำฝน 1,100-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา เหมาะแก่การใช้ประโยชน์ทำนา ทั้งนาดำและนาหว่าน สามารถปลูกพืชไร่และพืชผักบางชนิดได้ในฤดูแล้ง แต่ฤดูฝนควรยกร่องทำคันเพื่อป้องกันน้ำท่วมเพื่อช่วยในการระบายน้ำ ปลูกไม้ผล และทำสวนผัก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลชุดดินของตำบลสวนปาน พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลเหมาะในการปลูกพืชผักสวนครัว พืชไร่ และไม้ผล หรือการทำเกษตรผสมผสาน รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ โดยเลือกกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน หรืออาจเน้นการทำเศรษฐกิจพอเพียงถ้ามีที่ดิน แรงงานน้อย แต่เกษตรกรที่มีที่ดินและแรงงานเพียงพอ ควรพัฒนาอาชีพด้านการปลูกผัก ผลไม้เพื่อส่งออก (เพื่อการค้า) เพราะพื้นที่มีศักยภาพในการผลิต และมีตลาดรองรับ จะเป็นอาชีพทางเลือก สร้างรายได้ให้ครัวเรือน และชุมชน

2. ตำบลทัพหลวง อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม

ตำบลทัพหลวงอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอมืองนครปฐมประมาณ 14 กิโลเมตร อาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ทำนา ทำสวน/ทำไร่ เลี้ยงสุกรและไก่ ผลจากศึกษาด้านภาพและความต้องการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรตำบลทัพหลวง ซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์จากแบบสำรวจข้อมูลและผลจากเวทีชุมชนรวมทั้งการรวบรวมข้อมูลอื่นๆ ประกอบ มีดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

ตำบลทัพหลวง อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม มีประชากรทั้งหมด จำนวน 5,544 คน 2,141 ครัวเรือน มีค่าสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน และประชากรมีการขึ้นทะเบียนคนจนจำนวน 1,210 คน คิดเป็นร้อยละ 21.8 ของประชากรทั้งหมด ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 1,236 คน คิดเป็นร้อยละ 22.29 ของประชากรทั้งหมด แต่การตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนของคนในครัวเรือน ดังนั้นจึงคิดเป็นร้อยละ 57.73 ของครัวเรือน ดังตารางที่ 4-4

ตารางที่ 4-4 แสดงข้อมูลจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างของตำบลทัพหลวง

	ประชากรทั้งหมด	จำนวนครัวเรือน	ขึ้นทะเบียนคน	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลทัพหลวง	(คน)	(ครัวเรือน)	จน (คน)	(คน)
	5,544	2,141	1,210	1,236
คิดเป็นร้อยละ	100		21.80 %	22.29 %ของจำนวนคน 57.73 %ของครัวเรือน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 57.80 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 42.00 มีอายุเฉลี่ย 49 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 25-60 ปี ซึ่งเป็นวัยแรงงาน และอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.00 เป็นผู้สูงอายุ และส่วนใหญ่ร้อยละ 87.70 มีสถานภาพสมรส การสุ่มเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกระจายตัวทุกหมู่บ้าน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ และสัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือนระหว่างชายและหญิงเท่าๆ กัน ดังแสดงในตารางที่ 4-5

ตารางที่ 4-5 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาดำบลทัพหลวง

n = 1,236

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	715	57.80
หญิง	519	42.00
ไม่ระบุ	2	0.20
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	30	2.40
25-60 ปี	933	75.50
มากกว่า 60 ปี	247	20.00
ไม่ระบุ	26	2.10
อายุเฉลี่ย = 49 ปี ต่ำสุด = 19 ปี สูงสุด = 94 ปี		
สถานภาพ		
โสด	96	7.80
สมรส	1,084	87.70
หม้าย	45	3.60
หย่า	9	0.70
ไม่ระบุ	2	0.20

ตารางที่ 4-5 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลทัพหลวง (ต่อ)

n = 1,236		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การกระจายตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล		
หมู่ที่ 1	47	3.80
หมู่ที่ 2	107	8.70
หมู่ที่ 3	63	5.10
หมู่ที่ 4	150	12.10
หมู่ที่ 5	72	5.80
หมู่ที่ 6	142	11.50
หมู่ที่ 7	82	6.60
หมู่ที่ 8	1	0.10
หมู่ที่ 9	69	5.60
หมู่ที่ 10	140	11.30
หมู่ที่ 11	50	4.00
หมู่ที่ 12	39	3.20
หมู่ที่ 13	28	2.30
หมู่ที่ 14	65	5.30
หมู่ที่ 15	96	7.80
หมู่ที่ 16	85	6.90
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่า 4 คน	411	33.30
4-6 คน	705	57.00
7-9 คน	114	9.20
มากกว่า 9 คน	4	0.30
ไม่ระบุ	2	0.20
สัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือน		
ชาย	1,136	49.00
หญิง	1,191	51.00
*บางส่วนไม่ระบุ		* เปรียบเทียบเพศ ในครัวเรือน

ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

อาชีพ อาชีพของคนในตำบลทัพหลวงส่วนใหญ่รับจ้าง 1,850 คน รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม 631 คน ทำนา ทำไร่ และมีเลี้ยงสัตว์ 150 คน ค้าขาย 282 คน รับราชการ 134 คน ธุรกิจ 78 คน นอกจากนี้ยังมีผู้ไม่มีอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ รวมทั้งคนว่างงาน จำนวน 2,126 คน จะเห็นได้ว่าคนไม่มีอาชีพมีจำนวนมากกว่าคนที่มีอาชีพ และการรับจ้างเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของคนตำบล อาจเป็นเพราะอยู่ใกล้สังคมเมือง แรงงานส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพรับจ้างเพื่อเลี้ยงคนในครอบครัว

รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 180,043 บาท ต่อปี มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 153,655 บาท จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยรายรับสูงกว่ารายจ่ายในครัวเรือนเล็กน้อย แต่เกษตรกรยังคงมีหนี้สิน พบว่าเกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 203,705 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในตำบลทัพหลวง พบว่ามีค่าใช้จ่ายด้านค่าอุปกรณ์การผลิต ค่าจ้างแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงค่อนข้างสูง นอกจากนี้ยังมีค่า ค่าอาหาร และค่าศึกษาเล่าเรียน ส่วนแหล่งเงินกู้ แหล่งเงินที่เกษตรกรในตำบลกู้เงินส่วนใหญ่เป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รองลงมาเป็นสหกรณ์และเงินกองทุนหมู่บ้าน ดังแสดงในตาราง 4-6

ตารางที่ 4-6 ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สินของตำบลทัพหลวง

ข้อมูล	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/เดือน)
รายรับครัวเรือน	180,043		
รายจ่ายครัวเรือน	153,655		
-ค่าใช้จ่ายในบ้าน	1. ค่าอาหาร	40,638	3,386
	2. ค่าเครื่องคั้น (สุรา บุหรี่ น้ำอัดลม)	13,506	1,125
	3. ค่าของใช้ต่างๆ (สบู่, ยาสีฟัน อื่นๆ)	9,189	765
	4. ค่าศึกษาเล่าเรียน	25,883	2,157
	5. ค่าหมอ ค่ายารักษาโรค	6,600	550
	6. ภาษีสังคม (งานบุญ งานบวช งานแต่งงาน งานศพ)	14,907	1,242
-ค่าการผลิตเกษตร	1. ปุ๋ยเคมี	10,309	859
	2. ค่าจ้างแรงงาน	30,809	2,567
	3. ค่าเช่าแม่แลง	6,539	544
	4. อุปกรณ์ผลิตเกษตร	38,439	3,203
	5. ค่าเมล็ดพันธุ์	5,647	470
	6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	25,041	2,086
	7. ค่าอาหารสัตว์	13,315	1,109
หนี้สิน	203,705		

ทรัพยากร/ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 9 ไร่/ครัวเรือน ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ เครื่องร่นน้ำ เครื่องนวดข้าว เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพตามลำดับ แต่เกษตรกรมีปัจจัยดังกล่าวไม่เพียงพอ ปัจจัยการผลิตต่างๆที่เกษตรกรยังขาดหรือมีไม่เพียงพอ ในการผลิตมีดังนี้ เงินลงทุน ปุ๋ย ยา เครื่องนวดข้าว เครื่องร่นน้ำ ตามลำดับ จึงต้องหาทางร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม จะเห็นได้ว่า ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตำบลทัพหลวงค่อนข้างสูง ควรหาทางในการลดต้นทุนการผลิต โดยการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์-ชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี รวมถึงค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานอาจใช้แรงงานในครัวเรือน และสำหรับรายจ่ายฟุ่มเฟือยอื่นๆ ให้เกษตรกรมีการวิเคราะห์ตัวเองโดยการทำบัญชีครัวเรือน (รายรับ-รายจ่าย) เป็นต้น

สาเหตุของความยากจนรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน

จากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลเวทีชุมชน ส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมเวทีชุมชนให้ความเห็นว่า สาเหตุของความยากจนมาจาก มีรายได้น้อย ค่าใช้จ่ายสูง การมีหนี้ผูกพัน และการโรคระบาด ผลผลิตตกต่ำ ไม่มีการประกันราคาพืชผล และคนในตำบลเองยังขาดความรู้ด้านการเกษตร ดังรายละเอียดดังนี้

- ปัญหาความยากจน

ปัญหา	รายละเอียด	หมายเหตุ
1. ค่าใช้จ่ายสูง	1.1 ค่าใช้จ่ายด้านอุปโภค ค่าน้ำ ค่าไฟ บริโภค(อาหาร) 1.2 ปัจจัยการผลิตราคาแพง เช่น ปุ๋ย ยา น้ำมัน 1.3 ค่าเช่าเรียนบุตรหลาน	
2. ภาระหนี้ผูกพัน	2.1 การเป็นหนี้ในระบบ เช่น กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์ 2.2 หนี้นอกระบบผูกพัน เช่น ผ่อนรถยนต์ ใช้น้ำมันเก่า	
3. การทำการเกษตรโรคระบาด ผลผลิตตกต่ำ	3.1 โรคระบาด เช่น ไข้หวัดนก 3.2 ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ลงทุนสูง ได้ผลผลิตไม่คุ้มกับการลงทุน	
เกษตรกรมีความรู้ ด้านเทคโนโลยี การจัดการน้อย	3.3 ราคาตกต่ำไม่มีการประกันราคาพืชผล 3.4 ขาดความรู้ด้านการเกษตร เช่น การจัดการฟาร์ม ปัญหาเรื่องดิน	
4. ขาดที่ดินทำกิน	เกษตรกรมีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเองในปริมาณน้อยไร่ และต้องจ่ายค่าเช่าที่ดิน บางส่วนไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง	

- ทางออกในการแก้ไขปัญหาความยากจน

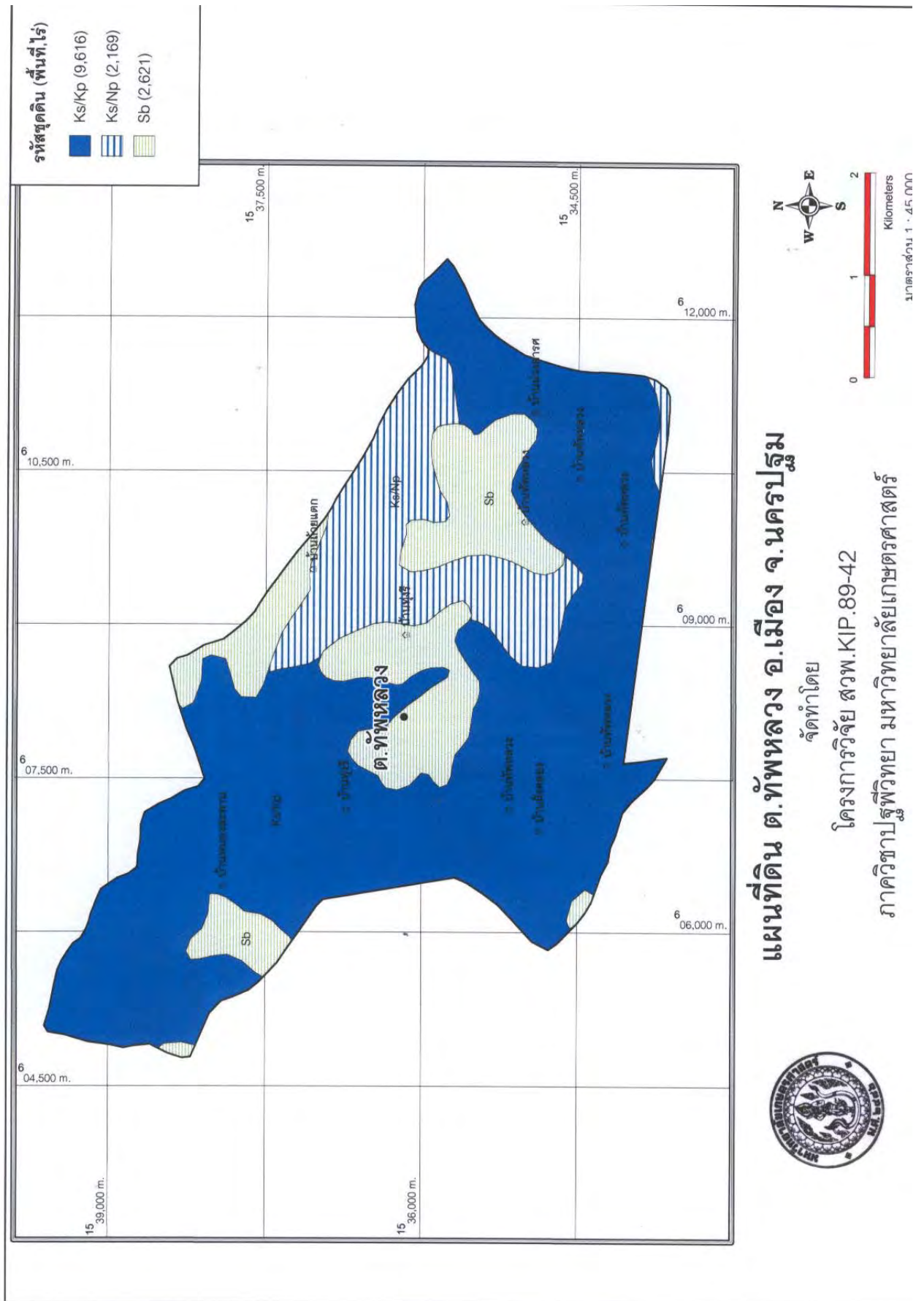
ปัญหา	ทางออกในการแก้ไขปัญหา
1. ปัจจัยการผลิต ค่าใช้จ่าย ปุ๋ย ยา และน้ำมัน ราคาสูง	1.1 การปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสด (พืชตระกูลถั่ว+ไรโซเบียม (ลดต้นทุนค่าปุ๋ย) 1.2 ใช้ปุ๋ยชีวภาพ สารชีวภาพ ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมี 1.3 ปลูกสับคาหัวไร่ปลายนา เพื่อหิบน้ำมันใช้เครื่องจักรกลเกษตรลดค่าใช้จ่าย
2. การรวมกลุ่ม	รวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านผลิตเกษตร และรวบรวมสินค้าเกษตรเพื่อต่อรองในการขายผลผลิตให้ได้ราคาสูงขึ้น

- การวิเคราะห์อาชีพด้านการเกษตรรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน

ทำนา			
รายจ่าย		ผลผลิต	
1. เตรียมดิน	300 บาท/ไร่	80 ถัง/ไร่ x 65บาท =	5,200 บาท/ไร่
2. พันธุ์พืช	330 บาท/ไร่	รวมรายได้	5,200 บาท/ไร่
3. ยาคูมหญ้า และหนอน	130 บาท/ไร่	หักค่าใช้จ่าย	2,490 บาท/ไร่
4. ปุ๋ย 1 กระสอบ/ไร่	610 บาท/ไร่	คงเหลือ	2,710 บาท/ไร่
5. เก็บเกี่ยวผลผลิต	500 บาท/ไร่		
6. เช่าที่ดิน	300 บาท/ครั้ง/ไร่		
7. สอร์โมน	120 บาท/ไร่		
8. ค่าแรงงาน	100 บาท/ไร่		
9. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	100 บาท/ไร่		
รวมรายจ่าย	2,490 บาท/ไร่		
หน่อไม้ฝรั่ง			
รายจ่าย		ผลผลิต	
1. ค่าเช่าที่	2,000 บาท/ไร่	1,500 บาท/วัน x 240 วัน	
2. ค่าไถ/ขร่อ	1,500 บาท/ไร่	รวม	360,000 บาท/ไร่/ปี
3. ค่าพันธุ์	750 บาท/ไร่	หักค่าใช้จ่าย	46,257 บาท/ไร่/ปี
4. อุปกรณ์การเพาะพันธุ์	375 บาท/ไร่	คงเหลือ	313,743 บาท/ปี
5. ค่าจ้างปลูก 200 บาท/คน	500 บาท/ไร่	ค่าแรงถอนต้น (2 เดือน/ครั้ง)	2,268 บาท/ไร่
6. หลักรังเชือก 60 บาท/มัด	1,620 บาท/ไร่	ค่าแรงตลอดปี	76,800 บาท
7. เชือก	312 บาท/ไร่	ยอดคงเหลือ	234,675 บาท/ไร่/ปี
8. สปีเกอร์	500 บาท/ไร่/ปี		19,556 บาท/ไร่/เดือน
9. แกลบ	11,000 บาท/ไร่/ปี		
10. จี๊ไก่	4,000 บาท/ไร่/ปี		
11. ปุ๋ย	9,600 บาท/ไร่/ปี		
12. สอร์โมน	900 บาท/ไร่		
13. ยาป้องกันเชื้อรา	4,800 บาท/ไร่		

รายจ่าย		ผลผลิต	
14. ขาฆ่าหนอน	3,000 บาท/ไร่		
15. ค่าไฟฟ้า	5,400 บาท/ไร่		
รวมรายจ่าย	46,257 บาท/ไร่/ปี		
ปลูกผัก (กระชาย ผักชี ผือก ฟักเขียว)			
รายจ่าย		ผลผลิต	
1. ค่าเช่าที่	1,500 บาท /ไร่/ปี	กระชาย ต้นละ	30,000 บาท
2. ค่าไถ/ขรื่อง	3,000 บาท/ไร่	ผักชี	6,000 บาท
3. ค่าพันธุ์	3,000 บาท/ไร่	ผือก	34,500 บาท
(300 กก. /ไร่ x 10 บาท)		ฟักเขียว	6,000 บาท
4. ค่าจ้างปลูก	2,700 บาท/ไร่	รวมรายรับ	76,500 บาท
5. ยาคูลม	300 บาท/ไร่	หักรายจ่าย	29,540 บาท/ไร่/ปี
6. ปุ๋ย	1,500 บาท/ไร่	คงเหลือ	46,960 บาท/ไร่/ปี
7. พันธุ์ผักชี	600 บาท/ไร่		= 3,913 บาท/ไร่/เดือน
8. พันธุ์ผือก 50 กก./ไร่ x 10 บาท	500 บาท/ไร่		
9. พันธุ์ฟักเขียว	370 บาท/ไร่		
10. ค่าแรงถอนหญ้า	4,000 บาท/ไร่/ปี		
11. สปริงเกอร์ และค่าแรง	8,500 บาท/ไร่		
(8,500 บาท/ 10 ปี = 850 บาท/ปี)			
12. ค่าจ้างเก็บ (กระชาย)			
3,500 บาท /ต้น = 3 ต้น ต่อ ไร่	10,500 บาท /ไร่		
13. ค่าไฟฟ้า	720 บาท/ไร่		
รวมรายจ่าย	29,540 บาท/ไร่/ปี		

เกษตรกรส่วนใหญ่ของตำบลทัพหลวงมีการประกอบอาชีพทำนา หลังจากว่างเว้นจากกิจกรรมการเกษตรก็ไปรับจ้าง เพราะอยู่ใกล้เขตเมือง ผลจากการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการทำนา เกษตรกรได้ผลผลิตไม่คุ้มกับการลงทุน และจะขาดทุนจากการทำนาถ้าคิดค่าแรงตัวเอง แต่เกษตรกรเห็นว่าการทำนาเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต เพราะมีข้าวกินตลอดปี และพบว่าอาชีพที่ทำให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ คือการรับจ้างเพราะอยู่ใกล้เมือง มีแหล่งจ้างงานในระดับมา ส่วนใหญ่จะนำรายได้จากการรับจ้างมาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และลงทุนเพื่อทำการเกษตร มีเกษตรกรบางส่วนที่ปลูกผัก เช่น หน่อไม้ฝรั่ง ซึ่งเป็นพืชที่ต้องลงทุนสูง และต้องใช้เวลาในการดูแลรักษาค่อนข้างมาก ใช้แรงงานในครัวเรือน เป็นอีกอาชีพที่สร้างรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว และเมื่อมาพิจารณาที่พืชอื่น เช่น การปลูกกระชาย ผักชี ผือก ฟักเขียว ถ้าปลูกควบคู่กันไปก็จะเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ และมีเกษตรกรที่มีพื้นที่บางส่วน ปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย ซึ่งเป็นอาชีพที่ลงทุนไม่สูงมากนัก และลงทุนครั้งแรกมาก แต่รุ่นต่อไปจะสามารถลดต้นทุนในเรื่องพันธุ์ได้ เป็นอีกอาชีพสำหรับเกษตรกรรายใหญ่ที่มีพื้นที่ในการทำเกษตรมาก และแรงงานน้อย

วิเคราะห์ข้อมูลแผนที่ชุดดิน ตำบลทัพหลวง

พื้นที่ตำบลทัพหลวงส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 33 ชุดดินกำแพงแสน Ks/Kp และ Ks/Np ลักษณะค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 2-3 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึกลึก มีการระบายน้ำดี ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านดีปานกลาง มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินค่อนข้างช้า เนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว สีพื้นเป็นสีน้ำตาลหรือน้ำตาลเข้ม ปฏิกริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง pH 6.0-6.5 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ควรปลูก พืชไร่ไม้ผล และพืชผักต่างๆ กลุ่มชุดดิน 33 มีศักยภาพในการปลูกพืชหลายชนิดทั้งพืชไร่ พืชผักไม้ผล และใช้ทำนาได้บางส่วน แต่การใช้ประโยชน์ให้ได้รับผลตอบแทนสูงและลดความเสี่ยงในการลงทุน ควรใช้ที่ดินแบบไร่นาสวนผสม โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ เพื่อใช้ประโยชน์ กลุ่มชุดดินนี้ไม่ค่อยมีปัญหาหรือข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์มากนัก จะมีก็เฉพาะด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน กล่าวคือถ้าใช้เพาะปลูกติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้ความอุดมสมบูรณ์ลดลง เนื่องจากขาดธาตุอาหารพืชบางธาตุ นอกจากนี้ยังอาจขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง ดังนั้นการจัดการดินเพื่อให้เหมาะในการปลูกพืช ควรเน้นด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ รักษาความชื้นในดิน การปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยเน้นการปลูกพืชบำรุงดิน ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก) และปุ๋ยเคมีเมื่อมีความจำเป็น และสำหรับชุดดิน Ks/Np กำแพงแสน/นครปฐม สามารถปลูกพืชไร่อย่างสิ้น เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ข้าวโพดหวาน ยาสูบ ฯลฯ และพืชผักต่างๆ ในฤดูแล้งหรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าว หากมีแหล่งน้ำธรรมชาติมาเสริม

พื้นที่บางส่วนของตำบลอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 4 ชุดดินสระบุรี Sb สภาพพื้นที่ราบเรียบ มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านช้า มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า เนื้อดินเป็นดินเหนียว สีพื้นเป็นสีเข้มของน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลแก่หรือสีแดงปนเหลือง ปฏิกริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงกรดจัด pH 5.5-6.0 ดินชั้นล่างอาจพบก้อนเหล็ก-แมงกานีส ซึ่งจับตัวกันเป็นก้อนแข็งและบางแห่งจะพบก้อนหินปูนปะปนอยู่ด้วย ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ปลูกข้าวในช่วงฤดูฝนเนื่องจากเป็นที่ราบต่ำและน้ำท่วมถึง ข้าวมีน้ำเพียงพอเนื่องจากดินระบายน้ำช้า หลังเก็บเกี่ยวอาจใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักในช่วงฤดูแล้ง เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ยาสูบ ข้าวโพด กล้วยปลี ผักกาดเขียว ผักกาดขาว คენหาว หอมแบ่ง ฯลฯ ถ้าปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหรือมีการพัฒนาที่ดินโดยการทำคันดินล้อมรอบพื้นที่เพื่อป้องกันน้ำท่วม และมีการยกร่องปลูกเพื่อช่วยการระบายน้ำของดิน

3. ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ตำบลคลองจินดามีลำน้ำมีลักษณะคเคี้ยวซึ่งชาวจีนมาทำมาค้าขายกับชาวบ้านตามลำน้ำนี้มาโดยตลอด ชาวจีนมีลักษณะชอบบ่นชอบด่ากันว่าลักษณะของคลองที่คเคี้ยว ไม่สะดวกในการสัญจร ชาวบ้านได้ฟังขานานามคลองดังกล่าวว่า คลองจินดา และเรียกต่อมาเพี้ยนเป็นคลองจินดา โดยใช้ชื่อคลองเป็นชื่อตำบล คนในตำบลส่วนใหญ่ทำสวน/ทำไร่ ค้าขายและรับจ้าง และผลจากศึกษาสถานภาพและความต้องการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรตำบลคลองจินดา ซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์จากแบบสำรวจข้อมูลและผลจากเวทีชุมชนรวมทั้งการรวบรวมข้อมูลอื่นๆ ประกอบ มีดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีประชากรทั้งหมด จำนวน 7,411 คน จำนวน 2,871 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน และประชากรมีการขึ้นทะเบียนคนจนจำนวน 1,913 คน คิดเป็นร้อยละ 25.81 ของประชากรทั้งหมด ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 1,897 คน คิดเป็นร้อยละ 25.60 ของประชากรทั้งหมด แต่การตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนของคนในครัวเรือน ดังนั้นจึงคิดเป็นร้อยละ 66.07 ของครัวเรือน ดังตารางที่ 4-7

ตารางที่ 4-7 แสดงข้อมูลจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างของตำบลคลองจินดา

ตำบลคลอง จินดา	ประชากรทั้งหมด (คน)	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	ขึ้นทะเบียนคน จน (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
	7,411	2,871	1,913	1,897
คิดเป็นร้อยละ	100		25.81 %	25.60 % ของจำนวนคน 66.07 % ของครัวเรือน

ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย ร้อยละ 58.10 เพศหญิง ร้อยละ 37.30 ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 25-60 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.90 ซึ่งเป็นวัยแรงงาน และอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.00 เป็นผู้สูงอายุ และส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างกระจายทุกหมู่บ้าน ซึ่งมีจำนวน 14 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน น้อยกว่า 4 คน และสัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือนระหว่างเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน ดังตารางที่ 4-8

ตารางที่ 4-8 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลคลองจินดา

n = 1,897		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	1,120	58.10
หญิง	708	37.30
ไม่ระบุ	87	4.60
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	29	1.50
25-60 ปี	1,316	69.40
มากกว่า 60 ปี	455	24.00
ไม่ระบุ	97	5.10
อายุเฉลี่ย = 52 ปี ต่ำสุด = 19 ปี สูงสุด = 94 ปี		
สถานภาพ		
โสด	144	7.60
สมรส	1,289	67.90
หม้าย	297	15.70
หย่า	28	1.50
ไม่ระบุ	139	7.30

ตารางที่ 4-8 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลคลองจินดา (ต่อ)

n = 1,897

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การกระจายตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล		
หมู่ที่ 1	165	8.70
หมู่ที่ 2	117	6.20
หมู่ที่ 3	276	14.50
หมู่ที่ 4	129	6.80
หมู่ที่ 6	104	5.50
หมู่ที่ 7	170	9.00
หมู่ที่ 8	96	5.10
หมู่ที่ 9	82	4.30
หมู่ที่ 11	175	9.20
หมู่ที่ 12	286	15.10
หมู่ที่ 13	82	4.30
หมู่ที่ 14	215	11.30
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่า 4 คน	1,239	65.30
4-6 คน	436	23.00
7-9 คน	120	6.30
มากกว่า 9 คน	16	0.80
ไม่ระบุ	86	4.50
สัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือน		
ชาย	1,660	49.00
หญิง	1,743	51.00
*บางส่วนไม่ระบุ		* เปรียบเทียบเพศ ในครัวเรือน

ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

อาชีพ อาชีพของคนในตำบลคลองจินดา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม 2,532 คน และอาชีพรับจ้าง 2,552 คน และยังมีอาชีพค้าขาย 381 คน รับราชการ 112 คน ธุรกิจ 64 คน จากการศึกษาพบว่ายังมีผู้ไม่มีอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ รวมทั้งคนว่างงาน จำนวน 2,728 คน จะเห็นได้ว่าคนไม่มีอาชีพมีจำนวนใกล้เคียงกันกับคนที่มีความจำเป็นต้องเลี้ยงคนครั้งหนึ่งของตำบล และรายได้ส่วนใหญ่มาจากอาชีพการเกษตรและรับจ้าง ดังนั้นจึงควรได้รับการพัฒนา ทั้งพัฒนาคน และเทคโนโลยี เพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน

รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 4-8 พบว่า เกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 210,675 บาทต่อปี มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 254,191 บาท จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยรายจ่ายสูงกว่ารายได้ครัวเรือน ทำให้เกษตรกรมีภาวะเป็นหนี้ พบว่าเกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 238,201 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในตำบลคลองจินดา มีค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตเกษตรค่อนข้างสูง เช่น ค่าเช่าแม่แล้ง ค่าจ้างแรงงาน ปุ๋ยเคมี และค่าน้ำมันเครื่องจักรกลเกษตร ส่วนค่าใช้จ่ายในบ้าน จะมีค่าอาหารเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง ส่วนแหล่งเงินกู้ของคนในตำบล ส่วนใหญ่จะกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน จาก ญาติพี่น้องและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 4-9 ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สินตำบลคลองจินดา

ข้อมูล	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/เดือน)
รายรับครัวเรือน	210,675		
รายจ่ายครัวเรือน	254,191		
-ค่าใช้จ่ายในบ้าน			
1. ค่าอาหาร		36,480	3,040
2. ค่าเครื่องดื่ม (สุรา บุหรี่ น้ำอัดลม)		NA	NA
3. ค่าของใช้ต่างๆ (สบู่, ยาสีฟัน อื่นๆ)		NA	NA
4. ค่าศึกษาเล่าเรียน		29,923	2,494
5. ค่าหมอ ค่ายารักษาโรค		37,236	3,103
6. ภาษีสังคม (งานบุญ งานบวช งานแต่ง งานศพ)		NA	NA
-ค่าการผลิตเกษตร			
1. ปุ๋ยเคมี		29,424	2,450
2. ค่าจ้างแรงงาน		42,860	3,572
3. ค่าเช่าแม่แล้ง		44,079	3,673
4. อุปกรณ์การผลิตเกษตร		22,520	1,877
5. ค่าเมล็ดพันธุ์		17,700	1,475
6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง		25,248	2,104
7. ค่าอาหารสัตว์		26,448	2,204

ข้อมูล	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/เดือน)
8. ค่าอื่นๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์		27,827	2,319
หนี้สิน	238,201		

หมายเหตุ: NA ไม่มีข้อมูล

ทรัพยากร/ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ในการทำเกษตรเฉลี่ย 7 ไร่/ครัวเรือน ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ เครื่องร่น้ำ เครื่องนิตยา เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพตามลำดับ แต่เกษตรกรมีปัจจัยดังกล่าวไม่เพียงพอ ดังนั้นปัจจัยการผลิตต่างๆที่เกษตรกรยังขาดหรือมีไม่เพียงพอ ในการผลิตมีดังนี้ เงินลงทุน ปุ๋ย ยา เครื่องนิตยา เครื่องร่น้ำ ตามลำดับ

สาเหตุของความยากจนรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน

จากข้อมูลที่ได้มาพบว่าสาเหตุหลักของความยากจนของชาวบ้านในตำบลได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่สูง ราคาผลผลิตตกต่ำ การพนัน การเป็นหนี้จากเงินกู้ทั้งในและนอกระบบ และขาดการส่งเสริมที่ดีให้กับเกษตรกร ดังรายละเอียด

- ปัญหาความยากจน

ปัญหา	รายละเอียด	หมายเหตุ
1. ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง ราคาปัจจัยการผลิตแพง	1.1 ราคาปุ๋ยและยาแพง 1.2 น้ำมันแพง 1.3 การขนส่งลำบาก (เนื่องจากอยู่นอกเมือง) ต้องมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งผลผลิตค่อนข้างสูง 1.4 มีภาษีสังคมมาก 1.5 ค่าใช้จ่ายในการอุปโภค บริโภค ค่าครองชีพสูง 1.6 ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน	
2. ราคาผลผลิตตกต่ำ	2.1 ราคาผลผลิตเกษตร มีราคาไม่แน่นอน 2.2 ผลผลิตล้นตลาด มีผลผลิตชนิดเดียวกันออกมาในช่วงเดียวกันจำนวนมาก	
3. การเล่นเกมพนัน	3.1 มีการเล่นหวยบนดินของชาวบ้าน ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นโดยไม่จำเป็น	
4. การเป็นหนี้ผูกพัน	4.1 เป็นหนี้ในระบบ (ธกส. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ กองทุนหมู่บ้าน) และไม่มีเงินใช้หนี้ ต้องเป็นหนี้ผูกพัน 4.2 นอกระบบ (นายทุนนอกหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน) มีปัญหาไม่มี	

ปัญหา	รายละเอียด	หมายเหตุ
	เงินจ่ายหนี้ ดอกเบี้ยเพิ่ม ดอกทบต้น	
5. ขาดการรวมกลุ่ม/การส่งเสริมที่เหมาะสม	5.1 ชาวบ้านไม่มีการรวมกลุ่มกัน 5.2 ขาดความช่วยเหลือจากภาครัฐ ขาดการส่งเสริมที่ดีและเหมาะสมจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้กับเกษตรกรในพื้นที่ 5.3 เกษตรกรขาดความเข้าใจในการเขียนโครงการเพื่อเสนอของบประมาณจาก อบต. และเกษตรกรขาดการทำงานเป็นทีม การรวมกลุ่มเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา หาทางออกร่วมกัน	

- ทางออกในการแก้ไขปัญหาความยากจน

ปัญหา	ทางออกในการแก้ไข
1. ค่าใช้จ่ายในการผลิตสูง	1.1 เกษตรกรต้องร่วมมือกันในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์-ชีวภาพใช้เอง 1.2 เกษตรกรต้องการเงิน และเครื่องมือในการทำเกษตรสนับสนุนจากภาครัฐ
2. ราคาผลผลิตตกต่ำ	2.1 จัดให้มีโครงการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตการเกษตร 2.2 จัดให้มีการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองในการขายสินค้าเกษตร 2.2 ต้องการให้รัฐมีการประกันราคาผลผลิต เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร
3. ขาดการส่งเสริมที่ดีให้กับเกษตรกร	3.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อแก้ปัญหาด้านการผลิต การตลาด และความรู้เทคโนโลยีต่างๆ ในการทำอาชีพการเกษตร 3.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร หน่วยงานในพื้นที่ อบต. ร่วมกันส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่ให้เกษตรกร

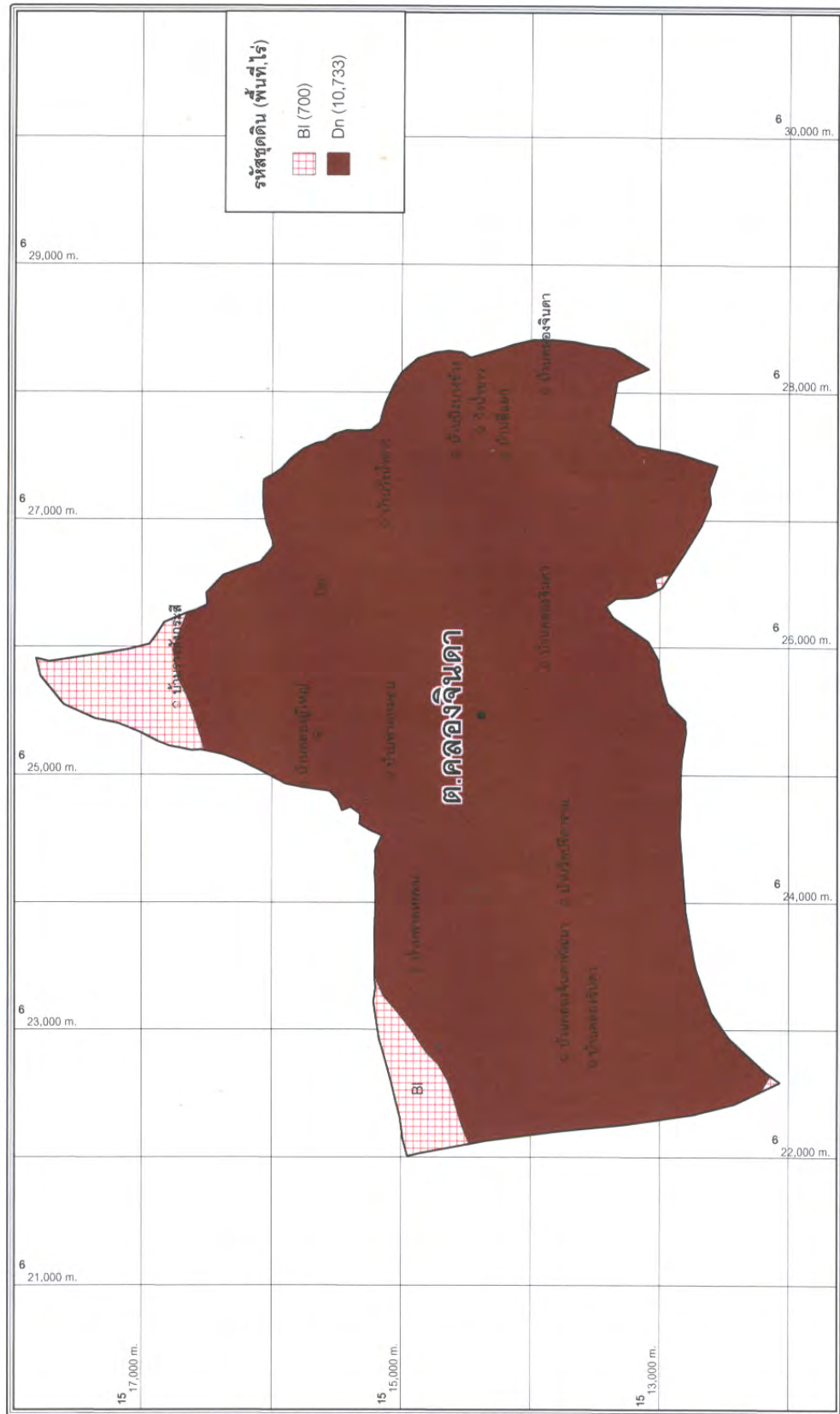
- การวิเคราะห์อาชีพด้านการเกษตรจากเวทีชุมชน

ทำสวนฝรั่ง (เฉลี่ยต่อ 1 ไร่)

รายจ่าย	ผลผลิต
1. ไถดะ+ขกร่อง (เหมาจ่าย) 6,000 บาท	ฝรั่ง 100 ต้น x ต้นละ 20 ก.ก. x ก.ก.ละ 5 บาท = 10,000 บาท
2. ค่ากิ่งพันธุ์ (กิ่งละ 10 บาท x 100 กิ่ง/ไร่) 1,000 บาท	1 เดือนเก็บผลผลิตได้ 3 ครั้ง x 10,000 บาท = 30,000 บาท
3. ปุ๋ย(สูตร 4-7-7) ใช้ครั้งละ ครึ่งไร่ 350 บาท	คงเหลือกำไร (30,000 – 27,980) = 2,020 บาท
4. ค่าฉีดปุ๋ย 200 บาท	
5. ค่าจ้างห่อลูกฝรั่ง (วันละ 170 บาท x 5 วัน) 850 บาท	
6. ค่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการห่อลูกฝรั่ง 3,360 บาท	
7. ค่าจ้างตัด (2 คน x 200 บาท/วัน x 3 วัน x 3 ครั้ง) 3,360 บาท	
8. ค่าจ้างฉีดยาฆ่าหญ้า 400 บาท	
9. ค่าสารเคมี (ไกลโคเซด) 90 บาท	

รายจ่าย		ผลผลิต
10. ค่าไม้รวกปัก (ต้นละ 40 บาท x 100 ต้น)	4,000 บาท	
11. ค่าทำคันร่องน้ำ (เส้นละ 150 บาท x 5 เส้น)	750 บาท	
12. ตะกร้าเก็บผลผลิต (ใบละ 30 บาท x 100 ใบ)	3,000 บาท	
13. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	1,120 บาท	
14. ค่าเช่าที่	1,500 บาท	
15. กรรไกรตัดแต่งกิ่ง (อันละ 400 บาท x 5 อัน)	2,000 บาท	
รวมรายจ่าย	<u>27,980</u> บาท	
<u>*รายจ่ายที่เป็นต้นทุนคงที่</u>		
1. ค่าเครื่องสูบน้ำ + ท่อ	5,000 บาท	
2. เครื่องฉีดยา + ปัม + เรือ (ชุดเล็ก)	4,000 บาท	
3. เครื่องรดน้ำ + เรือ (ชุดเล็ก)	2,500 บาท	
4. เรือเก็บผลผลิต	1,000 บาท	
รวมค่าต้นทุนคงที่	<u>12,500</u> บาท	

จากการศึกษาพบว่า ชาวตำบลคลองจินดาส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพด้านการเกษตร และจากข้อมูลในการทำการเกษตรพบว่า มีต้นทุนการผลิตเกษตรที่ค่อนข้างสูง ในเรื่องยาฆ่าแมลง ค่าจ้างแรงงาน และปุ๋ยเคมี ตามลำดับ ดังนั้นในการทำการเกษตรให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ เกษตรกรไม่มีหนี้สินจึงต้องหันมาวิเคราะห์ตัวเองและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออก หรือหันมาลดต้นทุนด้วยการ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ และจากข้อมูลเวทีชุมชนเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าความร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านในตำบลกับภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานในท้องถิ่นยังมีน้อย ควรจะมีความร่วมมือในการสนับสนุนแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาด้านการเกษตรให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านเงินทุน การให้ความรู้ความเข้าใจในการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณต่างๆ รวมถึงการสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มชาวบ้าน เพื่อลดต้นทุนการผลิตจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ และสร้างความสามัคคีในชุมชน

Kilometers
มาตราส่วน 1 : 42,000

วิเคราะห์ข้อมูลแผนที่ชุดดิน ตำบลคลองจินดา

พื้นที่เกือบทั้งหมดของตำบลคลองจินดาอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 33 ชุดดินยางเอน Dn มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี มีความสามารถให้น้ำซึมผ่านปานกลาง มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินปานกลาง เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายแข็ง สีพื้นเป็นสีน้ำตาลเข้ม หรือสีเข้มของน้ำตาลปนเหลือง ปฏิกริยาของดินเป็นกรดจัด pH 5.5 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ควรปลูก พืชไร่ไม้ผล และพืชผักต่างๆ กลุ่มชุดดิน 33 มีศักยภาพในการปลูกพืชหลายชนิดทั้งพืชไร่ พืชผักไม้ผล และใช้ทำนาได้บางส่วน แต่การใช้ประโยชน์ให้ได้รับผลตอบแทนสูง และลดความเสี่ยงในการลงทุน ควรใช้ที่ดินแบบไร่นาสวนผสม โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นสวนๆ เพื่อใช้ประโยชน์ กลุ่มชุดดินนี้ไม่ค่อยมีปัญหาหรือข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์มากนัก จะมีก็เฉพาะด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน กล่าวคือถ้าใช้เพาะปลูกติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้ความอุดมสมบูรณ์ลดลง เนื่องจากขาดธาตุอาหารพืชบางธาตุ นอกจากนี้ยังอาจขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง ดังนั้นการจัดการดินเพื่อให้เหมาะในการปลูกพืช ควรเน้นด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ รักษาความชื้นในดิน การปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยเน้นการปลูกพืชบำรุงดิน ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก) และปุ๋ยเคมีเมื่อมีความจำเป็น

พื้นที่บางส่วนบริเวณบ้านรางสังกระสีและบ้านพาดหมอน เป็นชุดดินที่ 1 ชุดดินบางเลน BI มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความสามารถให้น้ำซึมผ่านช้าตลอดทุกชั้น มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า เนื้อดินเป็นดินเหนียว สีพื้นเป็นสีเทาเข้มมากถึงดำมีจุดประสีน้ำตาลเหลืองปนแดง ปฏิกริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อย pH 6.5-7.0 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ควรปลูก ข้าวนาปี และนาปรัง เป็นข้าวที่มีข้อจำกัดน้อยหรือไม่มีเลย ผลผลิตข้าวที่ได้ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับดินนาทั่วไป ควรมีการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาดินเพื่อป้องกันน้ำท่วม ดินชุดนี้สามารถปลูกพืชผักและพืชไร่ได้ในช่วงฤดูแล้ง หรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ถ้ามีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือน้ำชลประทาน อาจมีข้อจำกัดในเรื่องเนื้อดินเหนียวจัดยากในการเตรียมดินปลูกถ้าปล่อยให้หน้าดินข้างบนแห้งจนเกินไป และดินจะแฉะง่ายเมื่อได้รับน้ำ ถ้าต้องการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ทำสวนผัก และปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ หรือทำไร่นาสวนผสม ควรมีทั้งปลูกข้าว ไม้ผล เลี้ยงปลา แต่ต้องมีการปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม

4. ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

พื้นที่บริเวณนี้ในอดีตเคยเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร มีสัตว์หลายชนิดอาศัยอยู่มากมาย โดยเฉพาะมีโคลงช้างจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกว่า ตำบลบางช้าง พื้นที่ตำบลบางช้างเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ทำสวน/ทำไร่ ผลจากศึกษาสถานภาพและความต้องการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน ซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์จากแบบสำรวจข้อมูลและผลจากเวทีชุมชนรวมทั้งการรวบรวมข้อมูลอื่นๆ ประกอบ มีดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 5,285 คน จำนวน 2,211 ครัวเรือน และประชากรมีการขึ้นทะเบียนคนจนจำนวน 933 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 ของประชากรทั้งหมด ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 1,161 คน คิดเป็นร้อยละ 21.97 ของประชากรทั้งหมด แต่การตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนของคนในครัวเรือน ดังนั้นจึงคิดเป็นร้อยละ 53.00 ของครัวเรือน ผลการศึกษาวิจัย ดังตารางที่ 4-10

ตารางที่ 4-10 แสดงข้อมูลจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างของตำบลบางช้าง

	ประชากรทั้งหมด	จำนวนครัวเรือน	ขึ้นทะเบียนคน	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลบางช้าง	(คน)	(ครัวเรือน)	จน (คน)	(คน)
	5,285	2,211	933	1,161
คิดเป็นร้อยละ	100		17.70 %	21.97 % ของจำนวนคน 53.00 % ของครัวเรือน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 63.60 เพศหญิง ร้อยละ 36.40 มีอายุเฉลี่ย 51 ปี ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ระหว่าง 25-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 70.30 ซึ่งเป็นวัยแรงงาน มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 66.00 การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างกระจายทุกหมู่บ้าน และสัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือนระหว่างเพศชายและเพศหญิงเท่ากัน ดังตารางที่ 4-11

ตารางที่ 4-11 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลบางช้าง

n = 1,161		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	738	63.60
หญิง	423	36.40
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	15	1.30
25-60 ปี	816	70.30
มากกว่า 60 ปี	318	27.40
ไม่ระบุ	12	1.00
อายุเฉลี่ย = 51 ปี ต่ำสุด = 19 ปี สูงสุด = 88 ปี		
สถานภาพ		
โสด	31	6.00
สมรส	344	66.00
หม้าย	82	15.70
หย่า	16	3.10
ไม่ระบุ	48	9.20
การกระจายตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล		
หมู่ที่ 1	105	9.00
หมู่ที่ 2	107	9.20
หมู่ที่ 3	173	14.90
หมู่ที่ 4	104	9.00
หมู่ที่ 5	123	10.60
หมู่ที่ 6	232	20.00
หมู่ที่ 7	121	10.40
หมู่ที่ 8	70	6.00
หมู่ที่ 9	126	10.90

ตารางที่ 4-11 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลบางช้าง (ต่อ)

n = 1,161		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่า 4 คน	769	66.20
4-6 คน	263	22.70
7-9 คน	112	9.60
มากกว่า 9 คน	17	1.50
สัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือน		
ชาย	1,132	50.00
หญิง	1,130	50.00
*บางส่วนไม่ระบุ		* เปรียบเทียบเพศในครัวเรือน

ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

อาชีพ อาชีพของคนในตำบลบางช้างส่วนใหญ่รับจ้าง 1,579 คน และประกอบอาชีพเกษตรกรรม 1,043 คน ค้าขาย 315 คน รับราชการ 135 คน ธุรกิจ 59 คน เลี้ยงสัตว์ 25 คน นอกจากนี้ยังมีผู้ไม่มีอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ รวมทั้งคนว่างงาน จำนวน 1,398 คน จะเห็นได้ว่าคนไม่มีอาชีพมีจำนวนใกล้เคียงกับคนที่มียาชีพ การรับจ้างและการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักของคนทั้งตำบล ดังนั้นจึงเป็นอาชีพที่ควรได้รับการพัฒนา ทั้งพัฒนาคน และพัฒนาการจ้างแรงงาน

รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 4-12 พบว่า เกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 231,499 บาทต่อปี มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 182,719 บาท จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยรายจ่ายสูงกว่ารายได้ครัวเรือน ทำให้เกษตรกรมีหนี้สิน และพบว่าเกษตรกรมีหนี้สินทั้งในและนอกระบบเฉลี่ย 227,173 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในตำบลบางช้างมีค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตเกษตรค่อนข้างสูง ได้แก่ ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง ยาฆ่าแมลง ค่าจ้างแรงงาน และปุ๋ยเคมี ตามลำดับ และมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง เช่น ค่าอาหาร ค่าของใช้ ค่าศึกษาเล่าเรียนบุตร เกษตรกรในชุมชน/ตำบลกู้เงินส่วนใหญ่จากกองทุนหมู่บ้าน จากญาติพี่น้อง และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 4-12 ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สินของตำบลบางช้าง

ข้อมูล	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/เดือน)
รายรับครัวเรือน	231,499		
รายจ่ายครัวเรือน	182,719		
-ค่าใช้จ่ายในบ้าน	1. ค่าอาหาร	46,899	3,908
	2. ค่าเครื่องดื่ม (สุรา บุหรี่ น้ำอัดลม)	10,427	869
	3. ค่าของใช้ต่างๆ (สบู่, ยาสีฟัน อื่นๆ)	12,352	1,029
	4. ค่าศึกษาเล่าเรียน	14,835	1,236
	5. ค่าหมอ ค่ายารักษาโรค	7,549	629
	6. ภาษีสังคม (งานบุญ งานบวช งานแต่ง งานศพ)	10,410	868
-ค่าการผลิตเกษตร	1. ปุ๋ยเคมี	11,955	996
	2. ค่าจ้างแรงงาน	16,367	1,364
	3. ค่าเช่าแม่แลง	15,694	1,308
	4. อุปกรณ์การผลิตเกษตร	7,735	645
	5. ค่าเมล็ดพันธุ์	1,832	153
	6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	28,809	2,401
	7. ค่าอาหารสัตว์	4,019	335
	8. ค่าอื่นๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์		
หนี้สิน	227,173		

ทรัพยากร/ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ในการทำเกษตรเฉลี่ย 4 ไร่/ครัวเรือน ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ เครื่องร่นน้ำ เครื่องนวดข้าว เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพตามลำดับ แต่เกษตรกรมีปัจจัยดังกล่าวไม่เพียงพอ เกษตรกรยังขาด เงินลงทุน ปุ๋ย ยา เครื่องนวดข้าว เครื่องร่นน้ำตามลำดับ

ผลการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน

จากข้อมูลเวทีชุมชนพบว่าปัญหาต่างๆ ของความยากจนเกิดจาก การเป็นหนี้ต่อเนื่องทั้งในและนอกระบบ ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตเกษตรสูง และค่าครองชีพ ใช้จ่ายด้านอุปโภค บริโภคสูง ดังต่อไปนี้

- ปัญหาความยากจน

ปัญหา	รายละเอียด	หมายเหตุ
1. หนี้สินเพื่อการลงทุนอาชีพ และ ค่าใช้จ่าย	1.1 เกษตรกรมีหนี้สินในระบบ เช่น ธกส. ธนาคารพาณิชย์ กองทุนต่างๆ 1.2 เกษตรกรมีหนี้สินนอกระบบ มีทั้งการกู้ยืมจากนายทุนทั้งในและนอกตำบล ในการกู้ยืมเงินมานั้นส่วนมากนำมาใช้จ่ายในการด้านการเกษตร และ ใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของประชากรในตำบลเอง	
2. ปัญหาด้านการผลิตเกษตร	2.1 โรคแมลงรบกวน 2.2 ราคาผลผลิตต่ำ 2.3 ค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น ต้นทุนด้านการผลิตสูง เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมี มีราคาแพง ค่าจ้างแพง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงแพง 2.4 รายได้ไม่แน่นอน ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ (ปริมาณการผลิตได้ต่อไร่ลดลง)	
3. ค่าครองชีพ (อุปโภค บริโภค) สูงขึ้น	3.1 ในชุมชนยังมีค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เช่น การเล่นหวย เล่นการพนัน 3.2 มีค่าภาษีสังคมสูง เช่น งานบวช งานแต่ง งานศพ 3.3 ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน มีบุตรหลานอยู่ในวัยเล่าเรียน และมีค่าใช้จ่ายสูง 3.4 มีค่าใช้จ่ายอื่นๆ สูง เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าผ่อนสินค้า เช่น รถ บ้าน เครื่องใช้ไฟฟ้า	

- ทางออกในการแก้ไขปัญหาความยากจน

ปัญหา	ทางออกในการแก้ไขปัญหา
1. ปัญหาด้านการผลิตทางการเกษตร อาชีพของเกษตรกรในตำบล	1.1 ภาครัฐควรให้การสนับสนุน ทั้งด้านความรู้ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการพัฒนาการผลิตให้กับเกษตรกรในตำบล 1.2 ให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงทำงานในพื้นที่หรือให้ความใส่ใจกับเกษตรกรในพื้นที่ให้มากขึ้น เมื่อเกิดปัญหาหรือต้องการคำปรึกษาในการหาแนวทางในการป้องกันโรคและแมลงต่างๆ จะได้สะดวก และแก้ไขได้ทันเวลา
2. เกษตรกรไม่มีทุนในการประกอบอาชีพ และมีหนี้สินผูกพัน	2.1 ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดหาปุ๋ย และสารเคมีที่มีราคาถูกและมีประสิทธิภาพให้กับเกษตรกร 2.2 ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมด้านการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้กับ

ปัญหา	ทางออกในการแก้ไขปัญหา
	เกษตรกร โดยเน้นผลผลิตที่เหลือจากการเกษตรหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในตำบล
3. ส่งเสริมเกษตรกร	- ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในด้านการประกอบอาชีพ ให้เกษตรกรได้ตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังจากการรวมกลุ่ม - สนับสนุนกิจกรรมต่างๆของเกษตรกร เช่นจัดหาเครื่องมือในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด หาแหล่งตลาดสำหรับจำหน่ายผลผลิต
4.การประกันราคา	- เพื่อช่วยเหลือเรื่องราคาผลผลิตที่ตกต่ำให้มีราคาสูงขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่าในตำบลบางช้างประกอบอาชีพหลักคือ สวนผลไม้ ซึ่งผลไม้ที่พบมากที่สุดคือสวนฝรั่ง นอกจากสวนผลไม้แล้วอาชีพรองลงมาคือ การทำสวนกล้วยไม้ ซึ่งการประกอบอาชีพแต่ละอาชีพนั้นก็จะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายปีดังนี้

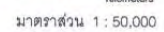
- การวิเคราะห์อาชีพด้านการเกษตรจากเวทีชุมชน

การปลูกฝรั่ง

กิจกรรม	รายจ่าย (บาท)	รายละเอียด
1.ค่าวัสดุอุปกรณ์		
- ค่ากิ่งพันธุ์	1,000	- กิ่งละ 10 บาท X 100 กิ่ง/ไร่
- ค่าปุ๋ย สูตร 15-15-15	2,100	- ใส่เดือนละ 1 ครั้งๆละ 12.5 กก. X 14 บาท X 12 ครั้ง
- ค่าสารเคมีฆ่าเพลี้ย	2,500	- ขวดละ 500 บาท X 5 ขวด/ไร่
- ค่าสารเคมีฆ่าเชื้อรา	900	- ใช้อัตราส่วน 3 กก./ไร่ กก.ละ 300 บาท
- ค่าไม้รวก	3,200	- มัดละ 32 มัด X 100 มัด/ไร่
- ค่าสารเคมีฆ่าหนอน	5,000	- ขวดละ 500 บาท X 10 ขวด/ไร่
- ค่าสารเคมีฆ่าแมลงวันทอง	5,000	- ขวดละ 500 บาท X 10 ขวด/ไร่
- ค่าถุงห่อ	600	- ใช้ 5,000 ลูก/ไร่
- กระดาษหนังสือพิมพ์	70	- กก.ละ 10 บาท X 7 กก./ไร่
- ค่าแม็กซ์	34	- 1 กล่องใหญ่ๆ ละ 170 บาท ใช้ได้ 5 ไร่
- ค่าสารเคมีฆ่าหญ้า	1,356	- 1 ลิตร/ไร่ X 113 บาท X 12 บาท
รวม (1)	21,760	
2. ค่าจ้างแรงงาน		
- ค่าจ้างเตรียมดิน	7,000	- เหมจ่ายค่าไถ 2 ครั้ง
- ค่าจ้างดีหลุม (ขุด+ปลูก)	500	- หลุมละ 5 บาท X 100 หลุม/ไร่
- ค่าจ้างนิตยา	4,800	- 200 บาท/ครั้ง X 1 คน X 24 ครั้ง/ปี
- ค่าจ้างห่อผลฝรั่ง	6,120	- วันละ 170 บาท/คน X 3 วัน/ไร่ 12 ครั้ง/ปี
- ค่าจ้างเก็บผลผลิต	6,120	- วันละ 170 บาท/คน X 3 วัน/ไร่ 12 ครั้ง/ปี
- ค่าน้ำมัน	1,450	- 50 ลิตร/ไร่ X 29 บาท
รวม (2)	25,990	

กิจกรรม	รายจ่าย (บาท)	รายละเอียด
รวม (1)+(2)	<u>47,750</u>	
3. ผลผลิต		ไร่ละ 600 กก.
4. ราคาขาย		กก.8 บาท
รวม (3)(4)	57,600 บาท/ปี	
สวนกล้วยไม้		
กิจกรรม	รายจ่าย (บาท)	รายละเอียด
1.ค่าวัสดุอุปกรณ์		
- ค่าสร้างโรงเรือน	120,000	
- ค่าพันธุ์กล้วยไม้	96,000	- ต้นละ 6 บาท X 16,000 ต้น/ไร่
- ค่ากาบมะพร้าว	12,000	- 6 คับ(รด 6 ล้อ) X 2,000 บาท
- ค่าเชือกไนล่อน	425	- ม้วนละ 85 บาท X 5 ม้วน/ไร่
- ค่าปุ๋ยเคมี	10,560	- 4,400 บาท/ 5 ไร่
- ค่าสารเคมีในการป้องกันศัตรูพืช	20,000	- เหม่าจ่ายเป็นไร่
- ค่าไฟฟ้า	100	- เฉลี่ยเดือนละ 100 บาท
รวม (1)	259,085	
2. ค่าจ้างแรงงาน		
- ค่าจ้างปรับดิน	3,000	- เหม่าจ่ายเป็นไร่
- ค่าจ้างขึงเชือก	130	- 130 บาท/วัน/คน
- ค่าจ้างปลูกจ้างประจำ	46,800	- เดือนละ 3,900 บาท/คน X 12 เดือน
รวม (2)	49,930	
รวม (1)+(2)	309,015	
3. ผลผลิต		- มีทั้งการขายแบบช่อ แบบดอก ทำให้ไม่สามารถประมาณผลผลิตได้
4. ราคาขาย		- ราคาขายขึ้นลงเป็นรายวันและไม่สามารถเฉลี่ยได้
รวม (3)(4)		

จากการศึกษาพบว่า ประชากรตำบลบางช้างส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และทำการเกษตร และในการทำ การเกษตรของเกษตรกรยังมีการใช้ปุ๋ยเคมี และยาเคมีในปริมาณมาก รวมถึงยังมีการจ้างแรงงานสูง และ ค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าสาธารณูปโภคค่อนข้างสูง เกษตรกรควรวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายใน ครัวเรือน อุดหนุนโดยการลดรายจ่ายในรายการที่ไม่จำเป็น จะเห็นได้ว่าเกษตรกรในตำบลยังมีหนี้สินเป็น จำนวนมาก ทั้งนี้ในระบบและนอกระบบ มีการกู้ยืมเพื่อลงทุนด้านการเกษตรและใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ดังนั้นนอกจากจะลดค่าใช้จ่ายแล้วควรหาทางในการสร้างรายได้เพิ่มให้กับครอบครัว

ผลวิเคราะห์ข้อมูลแผนที่ชุดดิน ตำบลบางช้าง

พื้นที่ส่วนใหญ่มากที่สุดของตำบลบางช้างอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 33 ชุดดินธาตุพนม Tb พื้นที่มีลักษณะค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดชันเล็กน้อย มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ เป็นชุดดินลึกมาก มีการระบายน้ำดีปานกลาง ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านได้ปานกลาง มีความสามารถในการอุ้มน้ำปานกลาง ปฏิกริยาของดินเป็นกรดจัด pH 5.5-6.5 และมีพื้นที่บางส่วนของตำบลอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 33 เช่นกัน เป็นชุดดินยางเอน Dn มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี มีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านปานกลาง มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินปานกลาง เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย แปร สีสันเป็นสีน้ำตาลเข้ม หรือสีเข้มของน้ำตาลปนเหลือง ปฏิกริยาของดินเป็นกรดจัด pH 5.5 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ควรปลูก พืชไร่ ไม้ผล และพืชผักต่างๆ กลุ่มชุดดิน 33 มีศักยภาพในการปลูกพืชหลายชนิดทั้งพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล และใช้ทำนาได้บางส่วน แต่การใช้ประโยชน์ให้ได้รับผลตอบแทนสูงและลดความเสี่ยงในการลงทุน ควรใช้ที่ดินแบบไร่นาสวนผสม โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นสวนๆ เพื่อใช้ประโยชน์ กลุ่มชุดดินนี้ไม่ค่อยมีปัญหาหรือข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์มากนัก จะมีก็เฉพาะด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน กล่าวคือถ้าใช้เพาะปลูกติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้ความอุดมสมบูรณ์ลดลง เนื่องจากขาดธาตุอาหารพืชบางธาตุ นอกจากนี้ยังอาจขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง ดังนั้นการจัดการดินเพื่อให้เหมาะในการปลูกพืช ควรเน้นด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ รักษาความชื้นในดิน การปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยเน้นการปลูกพืชบำรุงดิน ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก) และปุ๋ยเคมีเมื่อมีความจำเป็น

และมีพื้นที่รองลงมา อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 1 ชุดดินบางเลน BI มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านช้าตลอดทุกชั้น มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า เนื้อดินเป็นดินเหนียว สีสันเป็นสีเทาเข้มมากถึงดำมีจุดประสีน้ำตาลเหลืองปนแดง ปฏิกริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อย pH 6.5-7.0 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ควรปลูก ข้าวนาปี และนาปรัง เป็นข้าวที่มีข้อจำกัดน้อยหรือไม่มีเลย ผลผลิตข้าวที่ได้ค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับดินนาทั่วไป ควรมีการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาดินเพื่อป้องกันน้ำท่วม ดินชุดนี้สามารถปลูกพืชผักและพืชไร่ได้ในช่วงฤดูแล้ง หรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ถ้ามีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือน้ำชลประทาน อาจมีข้อจำกัดในเรื่องเนื้อดินเหนียวจัดยากในการเตรียมดินปลูกถ้าปล่อยให้หน้าดินข้างบนแห้งจนเกินไป และดินจะแฉะง่ายเมื่อได้รับน้ำ ถ้าต้องการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ทำสวนผัก และปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ หรือทำไร่นาสวนผสม คือมีทั้งปลูกข้าว ไม้ผล เลี้ยงปลา แต่ต้องมีการปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม

5. ตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ตำบลบางระกำเมื่อสมัยก่อนเป็นป่ามีต้นระกำอยู่มาก สันนิษฐานว่าน่าจะชื่อ “บางระกำ” ตามชื่อต้นไม้ที่มีอยู่ในตำบล แต่ในปัจจุบันไม่มีหลงเหลืออยู่แล้ว บางระกำอยู่ห่างจากอำเภอบางเลนประมาณ 17 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 30 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 18,750 ไร่ มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ จะขาดแคลนน้ในฤดูแล้งบ้างเป็นบางปีที่น้ำเหนือเขื่อนขาดแคลน แบ่งพื้นที่ตำบลออกเป็นสองฝั่ง ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออก 9 หมู่บ้าน ฝั่งตะวันตก 6 หมู่บ้าน มีคลองทั้งหมด 24 สาย ระยะทาง 60 กิโลเมตร ข้อมูลด้านอาชีพของตำบล ส่วนใหญ่ประชากรมีอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน/ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ มีอาชีพเสริม ทำจักรสานไม้ไผ่ น้ำพริก กะปิ การทำอิฐ ผลจากการศึกษาสถานภาพและความต้องการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน ซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์จากแบบสำรวจข้อมูลและผลจากเวทีชุมชนรวมทั้งการรวบรวมข้อมูลอื่นๆ ประกอบ มีดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษาด้านข้อมูลทั่วไปของประชากรในตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 1,242 ครอบครัว จำนวน 3,438 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน และประชากรมีการขึ้นทะเบียนคนจนจำนวน 837 คน คิดเป็นร้อยละ 24.30 ของประชากรทั้งหมด ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 887 คน คิดเป็นร้อยละ 25.80 ของประชากรทั้งหมด แต่การตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนของคนในครัวเรือน ดังนั้นจึงคิดเป็นร้อยละ 71.00 ของครัวเรือน ผลการศึกษาวิจัย ดังตาราง 4-13

ตารางที่ 4-13 แสดงข้อมูลจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างของตำบลบางระกำ

	ประชากรทั้งหมด	จำนวนครัวเรือน	ขึ้นทะเบียนคน	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลบางระกำ	(คน)	(ครัวเรือน)	จน (คน)	(คน)
	3,438	1,242	837	887
คิดเป็นร้อยละ	100		24.30 %	25.80 % ของจำนวนคน
				71.00 % ของครัวเรือน

ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

อาชีพ จากการศึกษาค้นข้อมูลของตำบลพบว่า อาชีพของคนในตำบลบางระกำส่วนใหญ่รับจ้าง 859 คน รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม 648 คน ค้าขาย 105 คน รับราชการ 56 คน ธุรกิจ 41 คน เลี้ยงสัตว์ 39 คน นอกจากนี้ยังมีผู้ไม่มีอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ รวมทั้งคนว่างงาน จำนวน 162 คน

รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 75,145 บาทต่อปี มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 13,641 บาท ซึ่งถ้ามองค่าเฉลี่ยรายได้จะสูงกว่ารายจ่ายครัวเรือน คนในชุมชนไม่น่าจะมีหนี้ แต่ในการเก็บข้อมูลด้านรายจ่ายอาจยังมีบางส่วนที่เก็บไม่ครบ หรือการเก็บข้อมูลด้านรายได้อาจยังไม่ให้รายได้สุทธิแต่เป็นรายได้ที่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่าย ดังนั้นเมื่อเก็บข้อมูลทางด้านหนี้สินจึงพบว่าเกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 170,011 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ของกลุ่มที่ศึกษามีค่าใช้จ่ายด้านอุปกรณ์การเกษตรค่อนข้างสูง และมีค่าใช้จ่ายด้านค่าสาธารณูปโภค ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในระดับสูง คนในชุมชน/ตำบลกู้เงินส่วนใหญ่จากเงินกองทุนหมู่บ้าน และรองลงมาจาก ญาติพี่น้องและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 4-14 ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สินของตำบลบางระกำ

ข้อมูล	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/เดือน)
รายรับครัวเรือน	75,146		
รายจ่ายครัวเรือน	13,641		
-ค่าใช้จ่ายในบ้าน	1. ค่าอาหาร	46,418	3,868
	2. ค่าเครื่องคั้น (สุรา บุหรี่ น้ำอัดลม)	14,138	1,178
	3. ค่าของใช้ต่างๆ (สบู่, ยาสีฟัน อื่นๆ)	9,760	813
	4. ค่าศึกษาเล่าเรียน	17,999	1,500
	5. ค่าหมอ ค่ายารักษาโรค	3,736	311
	6. ภาษีสังคม (งานบุญ งานบวช งานแต่ง งานศพ)	15,279	1,273
-ค่าการผลิตเกษตร	1. ปุ๋ยเคมี	6,329	527
	2. ค่าจ้างแรงงาน	5,834	486
	3. ค่าเช่าแม่แลง	NA	NA
	4. อุปกรณ์ผลิตเกษตร	13,997	1,166
	5. ค่าเมล็ดพันธุ์	2,057	171
	6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	24,641	2,053
	7. ค่าอาหารสัตว์	27,741	2,312
	8. ค่าอื่นๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์	NA	NA
หนี้สิน	170,011		

หมายเหตุ: NA ไม่มีข้อมูล

ทรัพยากร/ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ในการทำเกษตรตำบลบางระกำเฉลี่ย 4 ไร่/ครัวเรือน ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ เครื่องร่นน้ำ เครื่องนวดข้าว เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพตามลำดับ แต่เกษตรกรมีปัจจัยดังกล่าวไม่เพียงพอ ดังนั้นปัจจัยการผลิตต่างๆที่เกษตรกรยังขาดหรือไม่เพียงพอ ในการผลิตมีดังนี้ เงินลงทุน ปุ๋ย ยา เครื่องนวดข้าว เครื่องร่นน้ำ ตามลำดับ

ผลการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน

จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าสาเหตุหลักของความยากจนของประชาชนในตำบลบางระกำได้แก่ ต้นทุนในการผลิตสูง ขาดเงินทุน ค่าใช้จ่ายสูง มีหนี้สิน ขาดความรู้ด้านการเกษตร ขาดการแปรรูปสินค้าเกษตร ทรัพยากรเสื่อมโทรม โรคพืชและศัตรูพืช ภัยธรรมชาติ ขาดการตลาดที่ดี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ปัญหาความยากจน

ปัญหา	รายละเอียด	หมายเหตุ
1. ต้นทุนในการผลิตสูง ปัจจัยการผลิตราคาแพง	1.1 เกษตรกรซื้อปุ๋ยและยา และสารเคมีแพงในราคาแพง 1.2 ราคาน้ำมันแพง เกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้สำหรับเครื่องจักรกลการเกษตร 1.3 ค่าเมล็ดพันธุ์แพง 1.4 ค่าจ้างแรงงานแพง	
2. ราคาผลผลิตต่ำ	2.1 ราคาขึ้นอยู่กับท้องตลาด พ่อค้าเป็นคนกำหนดราคา	
3. ค่าใช้จ่ายสูง ค่าครองชีพสูง	3.1 ค่าบัตรโทรศัพท์ 3.2 ค่าเล่าเรียนบุตร	
4. หนี้สิน	4.1 หนี้ในระบบ เกษตรกรเป็นหนี้ ธกส. กองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ 4.2 หนี้นอกระบบ เพื่อนบ้าน นายทุนในชุมชน	
5. ทรัพยากรเสื่อมโทรม	5.1 ดินเสื่อมโทรม เกษตรกรขาดการวิเคราะห์ดิน ไม่มีการปรับปรุงบำรุงดิน	
6. โรคพืชและศัตรูพืช	6.1 เกิดโรคระบาดในพืช แมลงระบาด ข้าวติด เป็นคัน และสำหรับการเลี้ยงสัตว์เจอปัญหาไข้หวัดนก	
7. ภัยธรรมชาติ	7.1 เกษตรกรเจอปัญหาน้ำท่วมผลผลิตเสียหายในช่วงหน้าฝน น้ำหลาก และฝนแล้งในช่วงหน้าแล้ง	
8. ขาดความรู้/เทคโนโลยีด้านการผลิตเกษตร	8.1 เกษตรกรยังมีความรู้และการใช้เทคโนโลยีด้านการผลิตเกษตรด้านการแปรรูปผลผลิตน้อย ขาดประสบการณ์ จากการศึกษาดูงาน	

ทางออกในการแก้ไขปัญหาความยากจน

ปัญหา	ทางออกในการแก้ไขปัญหา
1. ราคาตกต่ำ	1.1 ผลผลิตฝักในระบบ GAP 1.1.1 มีการจัดเก็บข้อมูลถึงแหล่งปลูก 1.1.2 มีการทวนสอบกลับได้ 1.2 ขอใบ Q รับรองคุณภาพ 1.3 มีแปลงปลูกข้าวโพด
2. ปัญหาด้านทรัพยากรเสื่อมโทรม	2.1 ใช้ปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน
3. ขาดความรู้ด้านการเกษตร	3.1 ประสานงานกับภาครัฐ 3.1.1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 3.1.2 ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล 3.1.3 องค์การบริหารส่วนตำบล
4. ปัญหาด้านการเงิน	4.1 ใช้การรวมกลุ่มด้านเงินทุนในตำบล

- การวิเคราะห์อาชีพด้านการเกษตรจากเวทีชุมชน

ทำนา (เฉลี่ยต่อไร่/ครั้ง)

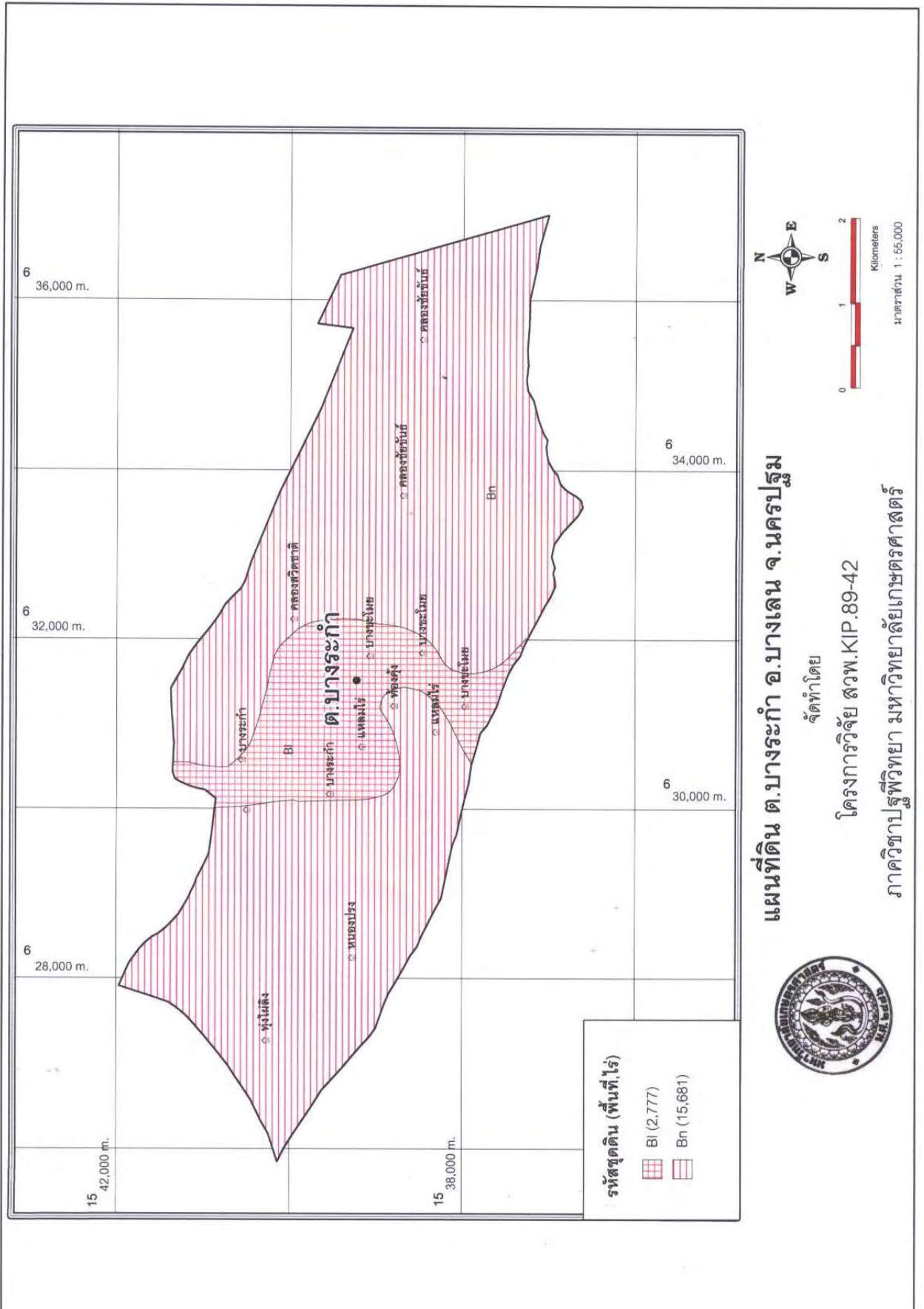
รายจ่าย	ผลผลิต/ไร่/ครั้ง
1. ค่าเตรียมดิน 300 บาท	- 80 ถัง/ไร่x20 ไร่ = 1,600 ถัง
2. ค่าหว่าน 40 บาท	- เกวียนละ 5,800 บาท
3. ค่าเมล็ดพันธุ์ 300 บาท	= 4,640 บาท/ไร่x20 ไร่
4. ค่ายาคุมหญ้า+ยาฆ่าหญ้า 120 บาท	= 92,800 บาท/20 ไร่
5. ค่าปุ๋ย (2 ครั้ง) 450 บาท	
6. ค่าปุ๋ยไหม้ 130 บาท	รวมรายได้ 4,640 บาท
7. ค่าวอเตอร์ในเซอร์ 15 บาท	หักรายจ่าย 3,055 บาท
8. ค่าจ้างนิตยา 40 บาท	คงเหลือ 1,585 บาท/ไร่
9. ค่าน้ำมัน (นิตยา 3 ครั้ง) 50 บาท	
10. ค่าจ้างเกี่ยว+น้ำมัน 350 บาท	
11. ค่าจ้างใส่ปุ๋ย (2 ครั้ง) 80 บาท	
12. ค่าเช่าที่ 1,000 บาท/ไร่÷2 ครั้ง 500 บาท	
13. ค่าจ้างขนข้าว 500 บาท	
รวมรายจ่าย	3,055 บาท

ปลูกผักชีฝรั่ง (เฉลี่ยต่อไร่/ครั้ง)

รายจ่าย		ผลผลิต/ไร่	
1. ค่าเครื่อง	500 บาท	- 267 ก.ก./ไร่ x 25 บาท/ก.ก.	6,675 บาท/ไร่
2. ค่าปุ๋ย (สูตร 16-16-16)	2,100 บาท	- เก็บผลผลิต 6 ครั้ง = 40,050 บาท/ไร่/6 ครั้ง	
3. ค่ายา (เชื้อรา)	1,000 บาท		
4. ค่าน้ำมันรดน้ำ	1,000 บาท	รวมรายได้	6,675 บาท/ไร่
5. ค่าจ้างแรงงาน	700 บาท	หักรายจ่าย	5,300 บาท/ไร่
รวมรายจ่าย	5,300 บาท	คงเหลือ	1,375 บาท/ไร่
* ค่าใช้จ่ายคงที่			
1. ค่าเสตน (ใช้ได้ 5 ปี)	5,400 บาท		
2. ค่าไม้นั่งร้าน (ใช้ได้ 5 ปี)	1,500 บาท		
3. ค่าเมล็ดพันธุ์ (ซื้อครั้งเดียว)	3,000 บาท/ไร่		

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาค่าความยากจนจากเวทีชุมชน

จากการศึกษาปัญหาของชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีการเกษตรและต้องการปลูกผักในระบบ GAP จึงอยากให้ทางภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือด้านความรู้ทางการเกษตรและ และต้องการรวมกลุ่มช่วยเหลือในด้านเงินทุนกันเองในตำบล

การวิเคราะห์ข้อมูลแผนที่ชุดดิน ตำบลบางระกำ

ตำบลบางระกำมีพื้นที่ส่วนใหญ่ ประมาณ 15,681 ไร่ อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 2 บางปะอิน Bn ดินชุดนี้ เกิดจากตะกอนลำนํ้าที่ถูกพัดพามาทับถม สภาพพื้นที่มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ 1 เปอร์เซ็นต์ ดินชุดนี้เป็นดินลิก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว น้ำซึมผ่านช้า มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน น้ำขังผิวดิน 4-6 เดือน/ปี เนื้อดินเป็นดินเหนียวหรือเหนียวปนทรายแป้ง ดินเป็นกรดปานกลางถึงกรดจัด pH 5.5-6.0 ปริมาณน้ำฝน 1,100-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา เหมาะแก่การใช้ประโยชน์ทำนา ทั้งนาดำและนาหว่าน สามารถปลูกพืชไร่และพืชผักบางชนิดได้ในฤดูแล้ง แต่ฤดูฝนควรยกทรงทำคันเพื่อป้องกันน้ำท่วมเพื่อช่วยในการระบายน้ำ ปลูกไม้ผล และทำสวนผัก เนื้อดินเป็นดินเหนียวจำเป็นต้องมีการพัฒนาที่ดิน โดยการทำคันรอบพื้นที่ป้องกันน้ำท่วมในฤดูฝน และยกทรงเพื่อช่วยด้านการระบายน้ำ และเพื่อให้การใช้ที่ดินชุดนี้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งด้านการผลิตและรายได้ของเกษตรกร ควรจัดระบบการใช้ที่ดินแบบไร่นาสวนผสม โดยมีการแบ่งใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็นสวนๆ คือปลูกข้าว หรือปลูกไม้ผล ทำสวนผักและเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไป เกษตรกรจะเลือกทำกิจกรรมใดบ้างนั้นขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่ที่ถือครอง และสภาวะทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะราคาพืชผล กิจกรรมในไร่นาสวนผสมนั้นจะต้องเอื้อประโยชน์ต่อกันด้วย จึงจะช่วยในการลดต้นทุนการผลิต และยังช่วยให้เกษตรกรลดความเสี่ยงในด้านราคาผลผลิต

และมีพื้นที่บางส่วน ประมาณ 2,777 ไร่ อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 1 ชุดดินบางเลน BI มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลิก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านช้าตลอดทุกชั้น มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า เนื้อดินเป็นดินเหนียว สีพื้นเป็นสีเทาเข้มมากถึงดำมีจุดประสีน้ำตาลเหลืองปนแดง ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อย pH 6.5-7.0 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ควรปลูก ข้าวนาปี และนาปรัง เป็นข้าวที่มีข้อจำกัดน้อยหรือไม่มีเลย ผลผลิตข้าวที่ได้ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับดินนาทั่วไป ควรมีการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาดินเพื่อป้องกันน้ำท่วม ดินชุดนี้สามารถปลูกพืชผักและพืชไร่ได้ในช่วงฤดูแล้ง หรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ถ้ามีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือน้ำชลประทาน อาจมีข้อจำกัดในเรื่องเนื้อดินเหนียวขัดยากในการเตรียมดินปลูกถ้าปล่อยให้หน้าดินข้างบนแห้งจนเกินไป และดินจะแฉะง่ายเมื่อได้รับน้ำ ถ้าต้องการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ทำสวนผัก และปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ หรือทำไร่นาสวนผสม ก็ต้องมีทั้งปลูกข้าว ไม้ผล เลี้ยงปลา แต่ต้องมีการปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม

6. ตำบลคอนข่อย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ตำบลคอนข่อย มีชื่อเรียกขานกันตามลักษณะภูมิประเทศ ชื่อตั้งหมู่บ้านในสมัยนั้น ชื่อว่าบ้านคอนทองที่ตั้งหมู่บ้านแต่เดิม ลักษณะพื้นที่เป็นสันดอนยาวเกือบ 1 กิโลเมตร จากทิศตะวันตก ทอดยาวไปทิศตะวันออก พื้นที่แต่เดิมนั้นเป็นป่าประกอบไปด้วยป่าไผ่ และต้นข่อยน้อยใหญ่ที่อยู่เรียงรายตลอดแนวสันดอนบริเวณโดยรอบทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะกับการทำอาชีพเกษตรกรรม มีประชาชนอพยพมาจับจองพื้นที่ทำมาหากิน ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งจะเป็นเชื้อสายไทยทรงดำ (ลาวโซ่ง) ซึ่งปัจจุบันได้มีการฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรมไทยทรงดำ เป็นประจำทุกปีในช่วงสงกรานต์ ปัจจุบันประชากรมีอาชีพหลักทำการเกษตร ทำนาถั่ว อาชีพเสริมทอดผ้าไหมประดิษฐ์ และเป็นหมู่บ้านเชิงท่องเที่ยวอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยทรงดำ

ข้อมูลทั่วไป

ตำบลคอนข่อย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 1,434 ครัวเรือน จำนวน 5,265 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน และประชากรมีการขึ้นทะเบียนคนจนจำนวน 1,521 คน คิดเป็นร้อยละ 28.90 ของประชากรทั้งหมด ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 1,239 คน คิดเป็นร้อยละ 23.53 ของประชากรทั้งหมด แต่การตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนของคนในครัวเรือน ดังนั้นจึงคิดเป็นร้อยละ 86.40 ของครัวเรือน

ตารางที่ 4-16 แสดงข้อมูลจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างของตำบลคอนข่อย

	ประชากรทั้งหมด	จำนวนครัวเรือน	ขึ้นทะเบียนคน	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลคอนข่อย	(คน)	(ครัวเรือน)	จน (คน)	(คน)
	5,265	1,434	1,521	1,239
คิดเป็นร้อยละ	100		28.9 %	23.53 % ของจำนวนคน 86.4 % ของครัวเรือน

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่อายุเป็นเพศชาย ร้อยละ 64.10 เพศหญิง ร้อยละ 33.00 มีอายุเฉลี่ย 51 ปี ส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 25-60 ปี ร้อยละ 28.50 เป็นวัยแรงงาน และมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 69.20 การเก็บข้อมูลกระจายตัวทุกหมู่บ้านในตำบล จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบสัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือนเพศชายมากกว่าเพศหญิง ดังแสดงในตารางที่ 4-17

ตารางที่ 4-17 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลคอนข่อย

n = 1,239		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	794	64.10
หญิง	409	33.00
ไม่ระบุ	36	2.90
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	31	2.50
25-60 ปี	871	70.30
มากกว่า 60 ปี	323	26.10
ไม่ระบุ	14	1.10
อายุเฉลี่ย = 51 ปี ต่ำสุด = 25 ปี สูงสุด = 102 ปี		
สถานภาพ		
โสด	63	5.10
สมรส	858	69.20
หม้าย	180	14.50
หย่า	26	2.20
ไม่ระบุ	112	100

ตารางที่ 4-17 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลคอนซอ (ต่อ)

n = 1,239

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การกระจายตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล		
หมู่ที่ 1	59	4.80
หมู่ที่ 2	81	6.50
หมู่ที่ 3	96	7.70
หมู่ที่ 4	100	8.10
หมู่ที่ 5	72	5.80
หมู่ที่ 6	33	2.70
หมู่ที่ 7	64	5.20
หมู่ที่ 8	44	3.60
หมู่ที่ 9	68	5.50
หมู่ที่ 10	84	6.80
หมู่ที่ 11	71	5.70
หมู่ที่ 12	106	8.60
หมู่ที่ 13	79	6.40
หมู่ที่ 14	137	11.10
หมู่ที่ 15	82	6.60
หมู่ที่ 16	63	5.10
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่า 4 คน	709	57.20
4-6 คน	377	30.40
7-9 คน	138	11.10
มากกว่า 9 คน	11	0.90
ไม่ระบุ	4	0.30
สัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือน		
* เปรียบเทียบเพศในครัวเรือน		
ชาย	794	64.10
หญิง	409	33.00
*บางส่วนไม่ระบุ	36	2.90

ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

อาชีพ อาชีพของคนในตำบลค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เป็นรับจ้าง 1,809 คน รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม 446 คน ค้าขาย 177 คน เลี้ยงสัตว์ 171 คน ธุรกิจ 86 คน และรับราชการ 79 คน นอกจากนี้ยังมีผู้ไม่มีอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ รวมทั้งคนว่างงาน จำนวน 514 คน จะเห็นได้ว่าคนไม่มีอาชีพมีจำนวนน้อยกว่ามากเมื่อเทียบกับคนที่มีอาชีพ การรับจ้างและการเกษตรเป็นอาชีพหลักของคนในตำบล ดังนั้นจึงเป็นอาชีพที่ควรได้รับการพัฒนา ทั้งพัฒนาศักยภาพในการทำงานของคนในตำบล และความรู้และเทคโนโลยีการผลิตเกษตร

รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 4-18 พบว่า เกษตรกรในตำบลมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 164,085 บาทต่อปี มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 168,279 บาท จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยรายจ่ายสูงกว่ารายได้ครัวเรือน ทำให้เกษตรกรมีหนี้สิน พบว่าเกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 227,833 บาทต่อปี แหล่งเงินกู้ที่คนในตำบลกู้เงินส่วนใหญ่เป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน และรองลงมาจาก ญาติพี่น้องและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หนี้สินของเกษตรกรอยู่ในระดับค่อนข้างสูงมากเมื่อเทียบกับรายได้ เกษตรกรส่วนใหญ่ของกลุ่มที่ศึกษาในตำบล มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงในเรื่องค่าจ้างในการทำการเกษตร เช่น ค่าจ้างแรงงาน และปุ๋ยเคมี และค่าอาหารสัตว์ รวมถึงเป็นค่าสาธารณูปโภค ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ และเป็นค่าการทำการเกษตร และค่าน้ำมันเครื่องจักรกลเกษตร น้ำมันรถ อาจต้องทำการลดรายจ่ายในรายการต่างๆ และควรหารายได้ครัวเรือนเพิ่มจากอาชีพรอง

ตารางที่ 4-18 ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สินของตำบลคอนข่อย

ข้อมูล	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/เดือน)
รายรับครัวเรือน	164,085		
รายจ่ายครัวเรือน	168,279		
-ค่าใช้จ่ายในบ้าน			
1. ค่าอาหาร		37,105	3,092
2. ค่าเครื่องคั่ว (สุรา บุหรี่ น้ำอัดลม)		12,641	1,053
3. ค่าของใช้ต่างๆ (สบู่ ยา สัตภัณฑ์ อื่นๆ)		6,662	555
4. ค่าศึกษาเล่าเรียน		21,135	1,761
5. ค่าหมอ ค่ายารักษาโรค		3,760	313
6. ภาษีสังคม (งานบุญ งานบวช งานแต่ง งานศพ)		15,371	1,281
-ค่าการผลิตเกษตร			
1. ปุ๋ยเคมี		14,035	1,170
2. ค่าจ้างแรงงาน		30,495	2,541
3. ค่าเช่าแม่แลง		8,744	729
4. อุปกรณ์ผลิตเกษตร		18,614	1,551

ข้อมูล	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/เดือน)
5. ค่าเมล็ดพันธุ์		9,822	819
6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง		38,876	3,240
7. ค่าอาหารสัตว์		150,357	12,530
8. ค่าอื่นๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์		14,485	1,207
หนี้สิน	227,833		

ทรัพยากร/ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ในการทำเกษตรเฉลี่ย 7 ไร่/ครัวเรือน ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ เครื่องร่นน้ำ เครื่องฉีดยา เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพตามลำดับ แต่เกษตรกรมีปัจจัยดังกล่าวไม่เพียงพอ ดังนั้นปัจจัยการผลิตต่างๆที่เกษตรกรยังขาดหรือมีไม่เพียงพอ ในการผลิตมีดังนี้ เงินลงทุน ปุ๋ย ยา เครื่องฉีดยา เครื่องร่นน้ำ ตามลำดับ

ผลการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน

จากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน พบว่า มีสาเหตุของความยากจนของประชากรในตำบลคอนข่อย ดังนี้

- ปัญหาความยากจน

จากข้อมูลของผู้เข้าร่วมเวทีชุมชน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลเป็นหนี้ และแหล่งที่มาของหนี้สินส่วนใหญ่มาจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสหกรณ์ (ธกส.) กองทุนเงินล้าน (16 หมู่บ้าน 16,000,000 บาท) และกองทุนเงินแสน (หมู่ละ1,200,000 บาท จำนวน 16 หมู่ 19,200,000 บาท) จะเห็นได้ว่ารัฐบาลส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นหนี้ของเกษตรกร และสาเหตุการเป็นหนี้คือการนำเงินมาใช้ในการซื้อของในการอุปโภค และบริโภค รวมถึงการลงทุนด้านปัจจัยการผลิต ปุ๋ย ยา ค่าแรง และอุปกรณ์ต่างๆ ในการประกอบอาชีพการเกษตร รวมถึงค่าใช้จ่ายในการศึกษาบุตร

ข้อมูลด้านรายจ่ายน่าจะมากกว่าข้อมูลที่รวบรวมได้ข้างต้น ซึ่งอาจจะยังรวบรวมในรายละเอียดบางส่วนไม่ครบ และหนี้สินส่วนใหญ่ของคนในตำบลเกิดจากการเลี้ยงกุ้งซึ่งป็นอาชีพที่ลงทุนสูงมาก เนื่องจากปัจจัยการผลิตต่างๆ ราคาสูง ทั้งในเรื่องการลงทุนด้านการจัดการบ่อ พันธุ์ ค่าอาหารและการดูแลสุขภาพ

การประกอบอาชีพของคนในตำบลส่วนใหญ่จะเป็นการทำนากุ้ง(กุ้งกุลาดำและกุ้งก้ามกราม) (ผลวิเคราะห์ในพื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่) การทำนาข้าว และ การทำสวน เช่น สวนผัก ชมพู่ กล้วย ข้อมูลในการวิเคราะห์อาชีพต่างๆ ดังนี้

ปัญหา	รายละเอียด	หมายเหตุ
รายได้น้อย	เกษตรกรไม่มีรายได้หลัก	
ผลผลิตต่อไร่ต่ำ	ใส่ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นแต่ผลผลิตเท่าเดิม	
ต้นทุนการผลิตสูง	(สารเคมี / พันธุ์ข้าว / ปุ๋ย)	
ราคาถูก	ผลผลิตเกษตรกรราคาถูก เช่น ราคาข้าว เกวียนละ 5,800 บาท	
ปัญหาคุณภาพข้าว	ข้าวดีด ปลุกข้าวคนละพันธุ์ เมล็ดข้าวดีดลือรธเกี่ยวปะปนกัน	

- ทางออกในการแก้ไขปัญหาความยากจน

เกษตรกรมีความเห็นร่วมกันว่า ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชุมชน จะต้องมีการวิเคราะห์ตนเองของเกษตรกรแต่ละรายก่อน เพื่อวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของตนเอง และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ในการลงทุนในอาชีพเกษตร ควรลงทุนในอาชีพที่มีความมั่นคง และไม่ใช้ทุนสูง นำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

ปัญหา	ทางออกในการแก้ไขปัญหา
ต้นทุนการผลิตสูง (สารเคมี / พันธุ์ข้าว / ปุ๋ย)	ใช้ถั่วไถกลบ (ลดค่าปุ๋ย) ใช้สารเคมีชีวภาพ (อบรมทำเอง)
รายได้น้อย	วิเคราะห์ตนเองลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

- การวิเคราะห์อาชีพด้านการเกษตรจากเวทีชุมชน

การทำนา		
รายการ	จำนวนเงิน (บาท)	รายละเอียด
1. ค่าจ้างรถดี	220	
2. ค่าพันธุ์	330	3 ถัง/ไร่ ถังละ 110 บาท
3. ค่าปุ๋ยยูเรีย	1,100	650 บาท/กระสอบ ใส่ 2 ครั้ง
4. ค่ายา	200	
5. ยากุมหญ้า	50	4 ขวด/20 ไร่ ขวดละ 250 บาท
6. ยากำหญ้า	500	
7. ค่าเกี่ยว	350	
8. ค่าน้ำมัน	600	
รวมรายจ่าย	3,350	
รายได้ ผลผลิต	5,800	80 ถัง/ไร่
คงเหลือ	2,450	

การเลี้ยงกุ้งก้ามกราม (ในพื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่)

รายการ	จำนวนเงิน	รายละเอียด
1. ค่าเช่าที่	1,500	บ่อเก่า (บ่อใหม่ 8,000 บาท)
2. ค่าปาดบ่อ	500	1.5 – 2 ปี/ครั้ง
3. ค่าพันธุ์กุ้ง	3,200	4,000 ตัว/ไร่ ราคาตัวละ 0.80 บาท
4. ค่าอาหาร	50,000	ให้ 4 เดือน/รุ่น
5. ค่าน้ำมัน	34,800	6 ถึง/รุ่น ถึงละ 5,800 บาท
6. ค่าอาหารเสริม	10,000	
7. ค่าจับ	1,000	10 คนๆ ละ 100 บาท
รวมค่าใช้จ่าย	101,000	
รายได้ ผลผลิต	150,000	1 ตัน ราคา กก.ละ 150 บาท (300 ตัว/1 กก.)
(ขนาดท่ามวนนุหรีเพื่อไปขุนต่อ)		
คงเหลือ	49,000	
นำมาขุนต่อ จำนวน 10 ไร่ จาก 78,000 ตัว เหลือ 16,500 ตัวผลผลิต 15-18 ตัว/กก. ได้ประมาณ 1,100 กก. ราคา กก.ละ 160 บาท เท่ากับ 176,000 บาท		

ปลูกผัก (โหระพา)

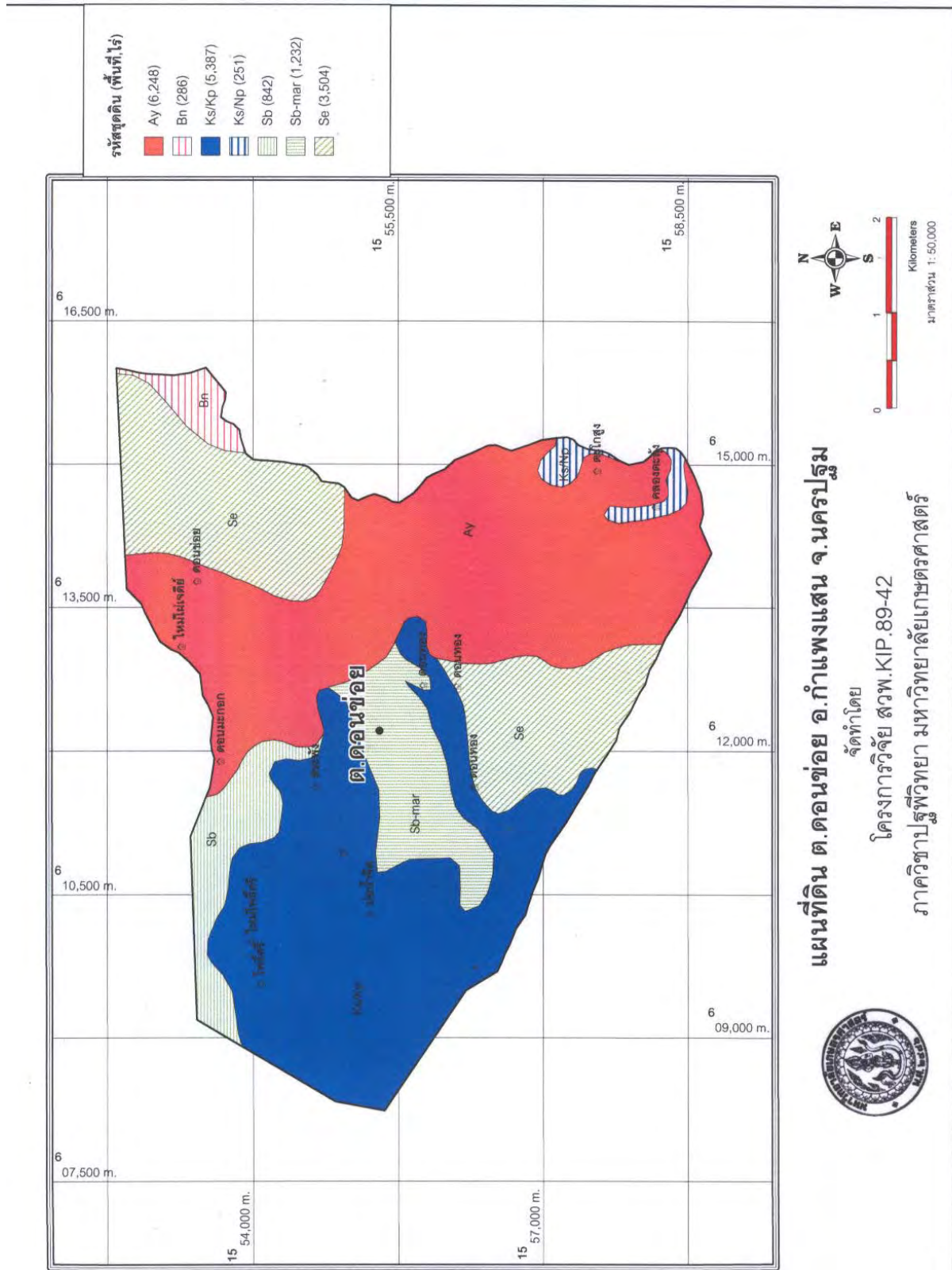
รายการ	จำนวนเงิน	รายละเอียด
1. ไร่	1,000	2 ครั้ง (ครั้งละ 500 บาท)
2. พันธุ์	1,000	10,000 ต้น
3. สปริงเกอร์	600	ค่าทำ 6,000 บาทใช้ได้ 10 ปี
4. ปุ๋ย 15-15-15	600	
5. ยาเชื้อรา	50	กก.ละ 200 บาท
6. ยาหนอน	100	1 ลิตร 300 บาท ใช้ได้ 3 ครั้ง
7. ค่าแรง	3,000	2 บาท/กก. (ตัด 1 บาท/แต่ง 1 บาท)
รวมค่าใช้จ่าย	6,350	
รายได้ ผลผลิต	63,000	1,500 กก./เดือน กก.ละ 6 บาท เก็บได้ 7 เดือน

การเลี้ยงสุกร

เลี้ยง 30 ตัว ใช้พื้นที่ 1 ตัว 2 ตร.ม. ทั้งหมดใช้พื้นที่ 60 ตร.ม.

รายการ	จำนวนเงิน	รายละเอียด
1. คอก	1,500	30,000 บาท (1 ปีเลี้ยงได้ 2 รุ่น ใช้ได้ 10 ปี)
2. ค่าพันธุ์	30,000	
3. ค่าอาหาร	67,200	อาหาร เบอร์ 0 = 1 ลูก 500 บาท อาหาร เบอร์ 1 = 1 ลูก 450 บาท อาหาร เบอร์ 2 = 1 ลูก 350 บาท อาหาร เบอร์ 3 = 2 ลูก 470 บาท อาหาร เบอร์ 4 = 2 ลูก 470 บาท ต่อ 1 ตัว จำนวน 30 ตัว
4. ค่าน้ำ/ค่าไฟ	1,500	เลี้ยง 5 เดือนๆ ละ 300 บาท
รวมค่าใช้จ่าย	100,200	
รายได้ ผลผลิต	132,000	1 ตัว 100 กก.ๆละ 44 บาท จำนวน 30 ตัว

จะเห็นได้ว่าจากผลการวิเคราะห์ในแต่ละอาชีพบางอาชีพเช่นการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามอาจมีรายได้สูงก็จริง แต่เป็นอาชีพที่ลงทุนสูงและมีความเสี่ยงสูง เพราะบางที่เกิดโรค ทำให้กุ้งตายหมดบ่อ เกษตรกรขาดรายได้ทำให้เป็นหนี้ ทางออกของเกษตรกรควรทำการเกษตรแบบพอเพียง หรือค่อยเป็นค่อยไป เพราะการทำอาชีพที่ลงทุนค่อนข้างสูง และเป็นหนี้สิน ถือเป็นการเสี่ยงในการประกอบอาชีพสำหรับเกษตรกร

การวิเคราะห์ข้อมูลแผนที่ชุดดิน ตำบลคอนข่อย

ตำบลคอนข่อยมีพื้นที่ส่วนใหญ่ ประมาณ 6,248 ไร่ อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 2 ชุดดินอยุธยา Ay ดินชุดนี้เกิดจากตะกอนน้ำกร่อยที่ถูกพัดพามาทับถม สภาพพื้นที่มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ 1 เปอร์เซ็นต์ ดินชุดนี้เป็นดินลิก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านช้า มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า เนื้อดินเป็นดินเหนียวสีฟ้าเข้ม จนถึงเทาเข้มมาก มีจุดสีน้ำตาลเข้มแดงปนเหลืองหรือสีแดง มักพบฟอสฟอรัส ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดปานกลางถึงกรดจัด pH 5.5-6.0 ดินตอนล่างเป็นดินเหนียว ปริมาณน้ำฝน 1,100-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา เหมาะแก่การใช้ประโยชน์ทำนา ทั้งนาดำและนาหว่าน ให้ผลผลิตในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี สามารถปลูกพืชไร่และพืชผักบางชนิดได้ในฤดูแล้ง แต่ฤดูฝนควรยกร่องทำคันเพื่อป้องกันน้ำท่วมเพื่อช่วยในการระบายน้ำ ปลูกไม้ผล และทำสวนผัก เนื้อดินเป็นดินเหนียว จำเป็นต้องมีการพัฒนาที่ดิน โดยการทำคันรอบพื้นที่ป้องกันน้ำท่วมในฤดูฝน และยกร่องเพื่อช่วยด้านการระบายน้ำ และเพื่อให้การใช้ที่ดินชุดนี้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งด้านการผลิตและการรายได้ของเกษตรกร ควรจัดระบบการใช้ที่ดินแบบไร่นาสวนผสม โดยมีการแบ่งใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็นส่วนๆ คือปลูกข้าวหรือปลูกไม้ผล ทำสวนผักและเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไป เกษตรกรจะเลือกทำกิจกรรมใดบ้างนั้นขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่ถือครอง และสถานะทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะราคาพืชผล กิจกรรมในไร่นาสวนผสมนั้นจะต้องเอื้อประโยชน์ต่อกันด้วย จึงจะช่วยในการลดต้นทุนการผลิต และยังให้เกษตรกรลดความเสี่ยงในด้านราคาผลผลิต

พื้นที่ของตำบลคอนข่อยรองลงมา 5,387 ไร่ อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 33 ชุดดินกำแพงแสน Ks/Kp ลักษณะค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 2-3 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลิกมาก มีการระบายน้ำดี ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านดีปานกลาง มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินค่อนข้างช้า เนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว สีพื้นเป็นสีน้ำตาลหรือน้ำตาลเข้ม ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง pH 6.0-6.5 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ควรปลูก พืชไร่ ไม้ผล และพืชผักต่างๆ กลุ่มชุดดิน 33 มีศักยภาพในการปลูกพืชหลายชนิดทั้งพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล และใช้ทำนาได้บางส่วน แต่การใช้ประโยชน์ให้ได้รับผลตอบแทนสูงและลดความเสี่ยงในการลงทุน ควรใช้ที่ดินแบบไร่นาสวนผสม โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ เพื่อใช้ประโยชน์ กลุ่มชุดดินนี้ไม่ค่อยมีปัญหาหรือข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์มากนัก จะมีก็เฉพาะด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน กล่าวคือถ้าใช้เพาะปลูกติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้ความอุดมสมบูรณ์ลดลง เนื่องจากขาดธาตุอาหารพืชบางธาตุ นอกจากนี้ยังอาจขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง ดังนั้นการจัดการดินเพื่อให้เหมาะในการปลูกพืช ควรเน้นด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ รักษาความชื้นในดิน การปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยเน้นการปลูกพืชบำรุงดิน ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก) และปุ๋ยเคมีเมื่อมีความจำเป็น

พื้นที่ของตำบลคอนข่อย 3,504 ไร่ อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 11 ชุดดินเสนา Se ดินชุดนี้เกิดจากตะกอนน้ำกร่อยที่มีอายุมาก สภาพพื้นที่มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชัน 1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำแล้ว ดินมีความสามารถให้น้ำซึมผ่านช้า มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า สีพื้นเป็นสีเทาเข้ม ถึงดำ มีจุดประสีน้ำตาลและสีแดงปนเหลือง ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดจัดถึงกรดรุนแรงมาก pH 4.5-5.0 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ปลูกข้าวนาหว่าน ยกร่องปลูกไม้ผลและทำสวนผัก ปัญหาและข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ คือสภาพดินเป็นกรดจัด ดินแน่น การระบายน้ำแล้วน้ำท่วมขังในฤดูฝน จึงเป็นข้อจำกัดในการปลูกไม้ผล พืชไร่และพืชผัก ประกอบด้วยดินขาดธาตุอาหารพืชบางธาตุ และบางธาตุละลายออกมามากเกินไปจนเป็นพิษต่อพืช จึงไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืชไร่ พืชผัก ปลูกข้าวที่ทนต่อความเปรี้ยวของดิน เช่น กข.7 กข.13 กข.21 กข.23 สุพรรณบุรี90 และข้าวดอกมะลิ105 ฤดูแล้งสามารถปลูกพืชไร่อายุสั้นและพืชผัก โดยยกร่อง ใส่ปุ๋ยอินทรีย์และจัดทำทางระบายน้ำให้เพียงพอ หรือแนะนำให้จัดสรรที่ดินทำเกษตรผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงในการทำการเกษตร

และพื้นที่บางส่วนของตำบลคอนข่อย อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 4 ชุดดินสระบุรี Sb สภาพพื้นที่ราบเรียบ มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างแล้ว ดินมีความสามารถให้น้ำซึมผ่านช้า มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า เนื้อดินเป็นดินเหนียว สีพื้นเป็นสีเข้มของน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลแก่หรือสีแดงปนเหลือง ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงกรดจัด pH 5.5-6.0 ดินชั้นล่างอาจพบก้อนเหล็ก-แมงกานีส ซึ่งจับตัวกันเป็นก้อนแข็งและบางแห่งจะพบก้อนหินปูนปะปนอยู่ด้วย ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ปลูกข้าวในช่วงฤดูฝนเนื่องจากเป็นที่ราบต่ำและน้ำท่วมถึง ข้าวมีน้ำเพียงพอเนื่องจากดินระบายน้ำช้า หลังเก็บเกี่ยวอาจใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักในช่วงฤดูแล้ง เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ยาสูบ ข้าวโพด กระหล่ำปลี ผักกาดเขียว ผักกาดขาว คენหาว หอมแบ่ง ฯลฯ ถ้าปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหรือมีการพัฒนาที่ดินโดยการทำคันดินล้อมรอบพื้นที่เพื่อป้องกันน้ำท่วม และมีการยกร่องปลูกเพื่อช่วยการระบายน้ำของดิน

7. ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

สมัยก่อนตำบลคลองโยง ประชาชนส่วนใหญ่สัญจรไปมาอาศัยแม่น้ำท่าจีนและคลอง โดยอาศัยเรือเป็นพาหนะ มีพ่อค้าใช้เรือโยงติดต่อกันหลาย ๆ ลำในการขนสินค้า ประชาชนจึงเรียกตำบลนี้ว่า "คลองโยง" ตำบลคลองโยงมีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองไหลผ่านหลายสายที่สำคัญได้แก่ คลองโยง คลองนราภิรมย์ และคลองซอยต่างๆ ทำให้พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรทั่วทั้งตำบล มีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 19,728 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน ปัจจุบันประชากรมีอาชีพหลักทำนา ทำสวน ทำไร่ และอาชีพรองรับจ้าง ผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ศึกษาสถานภาพและความต้องการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร ภายใต้โครงการ นำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จังหวัดนครปฐม เพื่อการต่อสู้เอาชนะความยากจน ภาคประชาชน (ศคจ.ปชช.) กรณีศึกษาตำบลคลองโยง ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษาด้านข้อมูลทั่วไปของประชากรในตำบลคลองโยง ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 910 ครั้วเรือน จำนวน 4,093 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน และประชากรมีการขึ้นทะเบียนคนจนจำนวน 1,416 คน คิดเป็นร้อยละ 34.60 ของประชากรทั้งหมด ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีจำนวน 951 คน คิดเป็นร้อยละ 23.53 ของประชากรทั้งหมด แต่การตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนของคนในครัวเรือน ดังนั้นจึงคิดเป็นร้อยละ 86.40 ของครัวเรือน

ตารางที่ 4-19 แสดงข้อมูลจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างของตำบลคลองโยง

ตำบลคลองโยง	ประชากรทั้งหมด (คน)	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	ขึ้นทะเบียนคน จน (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
	4,093	910	1,416	951
คิดเป็นร้อยละ	100		34.60 %	23.53 % ของจำนวนคน 86.40 %ของครัวเรือน

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 61.20 เพศหญิง ร้อยละ 38.30 อายุเฉลี่ย 51 ปี และส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 25-60 ปี ซึ่งเป็นวัยแรงงาน กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 54.30 การเก็บข้อมูลกระจายทุกหมู่บ้าน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า 4 คน คิดเป็นร้อยละ 60.70 และสัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือนเพศชายมีน้อยกว่าเพศหญิง ดังแสดงในตาราง 4-

ตารางที่ 4-20 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลคลองโยง

n = 951

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	582	61.20
หญิง	364	38.30
ไม่ระบุ	5	0.50
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	10	1.10
25-60 ปี	692	72.80
มากกว่า 60 ปี	235	24.70
ไม่ระบุ	14	1.50
อายุเฉลี่ย = 51 ปี ต่ำสุด = 16 ปี สูงสุด = 97 ปี		
สถานภาพ		
โสด	79	8.30
สมรส	516	54.30
หม้าย	84	8.80
หย่า	5	0.50
ไม่ระบุ	267	28.10
การกระจายตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล		
หมู่ที่ 1	166	17.50
หมู่ที่ 2	48	5.00
หมู่ที่ 3	88	9.30
หมู่ที่ 4	89	9.40
หมู่ที่ 5	145	15.20
หมู่ที่ 6	228	24.00
หมู่ที่ 7	98	10.30
หมู่ที่ 8	88	9.30
ไม่ระบุ	1	0.10

ตารางที่ 4-20 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลคลองโยง(ต่อ)

n = 951

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่า 4 คน	577	60.70
4-6 คน	235	24.70
7-9 คน	126	13.20
มากกว่า 9 คน	12	1.30
ไม่ระบุ	1	0.10
สัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือน		
ชาย	851	48.55
หญิง	902	51.45
*บางส่วนไม่ระบุ		* เปรียบเทียบเพศ ในครัวเรือน

ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

อาชีพ อาชีพส่วนใหญ่ของคนในตำบลคลองโยง คือ รับจ้าง 1,352 คน รองลงมาทำการเกษตร 818 คน ค้าขาย 212 คน รับราชการ 135 คน ธุรกิจ 40 คน และเลี้ยงสัตว์ 3 คน นอกจากนี้ยังมีผู้ไม่มีอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ รวมทั้งคนว่างงาน จำนวน 671 คน จะเห็นได้ว่าคนไม่มีอาชีพมีสัดส่วนสูงมากเมื่อเทียบกับคนที่มีอาชีพ อาชีพหลักคนในตำบล คือการรับจ้าง และการทำการเกษตร เนื่องจากเป็นตำบลที่อยู่ใกล้ชุมชนเมือง จึงมีแรงงานไปรับจ้างค่อนข้างสูง ในด้านการเกษตรยังต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับคนที่อยู่ในตำบลให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น เช่นอาชีพเสริมด้านการเกษตร รวมถึงการพัฒนาคน และเทคโนโลยี

รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 241,482 บาท ต่อปี มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 127,017 บาท จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยรายได้สูงกว่ารายจ่ายครัวเรือน แต่เกษตรกรมีหนี้สินมาก อาจเป็นเพราะตัวเลขรายจ่ายอาจจะยังไม่รวมรายจ่ายทั้งหมดของเกษตรกร เกษตรกรจึงมีหนี้รายได้หลังหักรายจ่ายไม่เพียงพอในการนำมาใช้หนี้ จึงเป็นหนี้ผูกพัน พบว่าเกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 173,476 บาทต่อปี ส่วนใหญ่แหล่งที่คนในตำบลกู้เงินเป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน และรองลงมาจาก ญาติพี่น้องและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ค่าใช้จ่ายของกลุ่มที่ศึกษาในตำบลคลองโยง ส่วนใหญ่เป็นค่าการลงทุนในการทำการเกษตร เช่น ปุ๋ยเคมี ค่าจ้างแรงงาน ค่าอุปกรณ์การผลิต เมล็ดพันธุ์ น้ำมันเชื้อเพลิง และค่าอาหาร ค่าเล่าเรียนบุตร ดังแสดงในตารางที่ 4-21

ตารางที่ 4-21 ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สินของตำบลคลองโยง

ข้อมูล	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/เดือน)
รายรับครัวเรือน	241,482		
รายจ่ายครัวเรือน	127,017		
-ค่าใช้จ่ายในบ้าน	1. ค่าอาหาร	45,019	3,752
	2. ค่าเครื่องดื่ม (สุรา บุหรี่ น้ำอัดลม)	9,136	761
	3. ค่าของใช้ต่างๆ (สบู่, ยาสีฟัน อื่นๆ)	7,267	606
	4. ค่าศึกษาเล่าเรียน	21,827	1,819
	5. ค่าหมอ ค่ายารักษาโรค	5,241	437
	6. ภาษีสังคม (งานบุญ บวช แต่ง งานศพ)	13,030	1,086
-ค่าการผลิตเกษตร	1. ปุ๋ยเคมี	21,888	1,824
	2. ค่าจ้างแรงงาน	20,511	1,709
	3. ขาฆ่าแมลง	11,857	988
	4. อุปกรณ์การผลิตเกษตร	15,644	1,304
	5. ค่าเมล็ดพันธุ์	14,813	1,234
	6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	12,619	1,052
	7. ค่าอาหารสัตว์	9,208	767
หนี้สิน	173,476		

ทรัพยากร/ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ในการทำเกษตรเฉลี่ย 16 ไร่/ครัวเรือน ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ เครื่องร่น้ำ เครื่องนิตยา เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพตามลำดับ แต่เกษตรกรมีปัจจัยดังกล่าวไม่เพียงพอ ดังนั้นปัจจัยการผลิตต่างๆที่เกษตรกรยังขาดหรือมีไม่เพียงพอ ในการผลิตมีดังนี้ เงินลงทุน ปุ๋ย ยา น้ำมัน เครื่องนิตยา เครื่องร่น้ำ ตามลำดับ

ผลการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน

จากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน พบว่า สาเหตุหลักของความยากจนของคนในตำบลคลองโยงได้แก่ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง ต้นทุนในการผลิตสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ ปัญหาเรื่องโรค ศัตรูพืช ดังแสดงรายละเอียด

- ปัญหาความยากจน

ปัญหา	รายละเอียด	หมายเหตุ
1. ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง	1.1 ค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนของบุตรหลาน 1.2 ค่าภาษีสังคม งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ 1.3 ค่าอุปโภค บริโภค	
2. ต้นทุนการผลิตสูง	2.1 ค่าเครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำการเกษตร 2.2 ค่าน้ำมันเครื่องจักรกลการเกษตร ราคาสูง 2.3 ราคาน้ำและยาสูง และค่าจ้างแรงงานแพง 2.4 ค่าอาหารสำเร็จ (อาหารข้น) เลี้ยงสัตว์แพง 2.5 เกษตรกรบางรายต้องเช่าที่ดินทำกิน และค่าเช่าที่แพง	
3. ราคาผลผลิตตกต่ำ	3.1 ราคาผลผลิตทางการเกษตรไม่แน่นอน ไม่มีการประกันราคา และราคาต่ำ 3.2 สินค้าเกษตรที่ออกผลผลิตในช่วงฤดูเดียวกันจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาสินค้าล้นตลาด ราคาต่ำ	
4. เกษตรกรขาดความรู้ ขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม	4.1 ขาดความรู้เรื่องการป้องกัน โรคพืชและศัตรูพืช 4.2 เกษตรกรไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตเกษตร	

- ทางออกของปัญหาความยากจน

ปัญหา	ทางออกในการแก้ไขปัญหา
1. ต้นทุนการผลิตสูง	1.1 จัดให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกร ในตำบลเพื่อแก้ไขปัญหาการผลิตเกษตร เช่น ต้นทุนการผลิตสูง ตลาดสินค้าเกษตร 1.2 ในกลุ่มจัดให้ส่งเสริม ให้ความรู้ด้านการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน หรือหาแหล่งทุน เพื่อให้สมาชิกมีทุนในการผลิตเกษตร 1.3 จัดให้กลุ่มมีการศึกษาและผลิตปุ๋ยอินทรีย์-ชีวภาพใช้เอง เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต
2. ปัญหาโรคพืช ศัตรูพืช	2.1 หาวิธีป้องกันโรค และศัตรูพืช โดยการส่งเสริม สนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

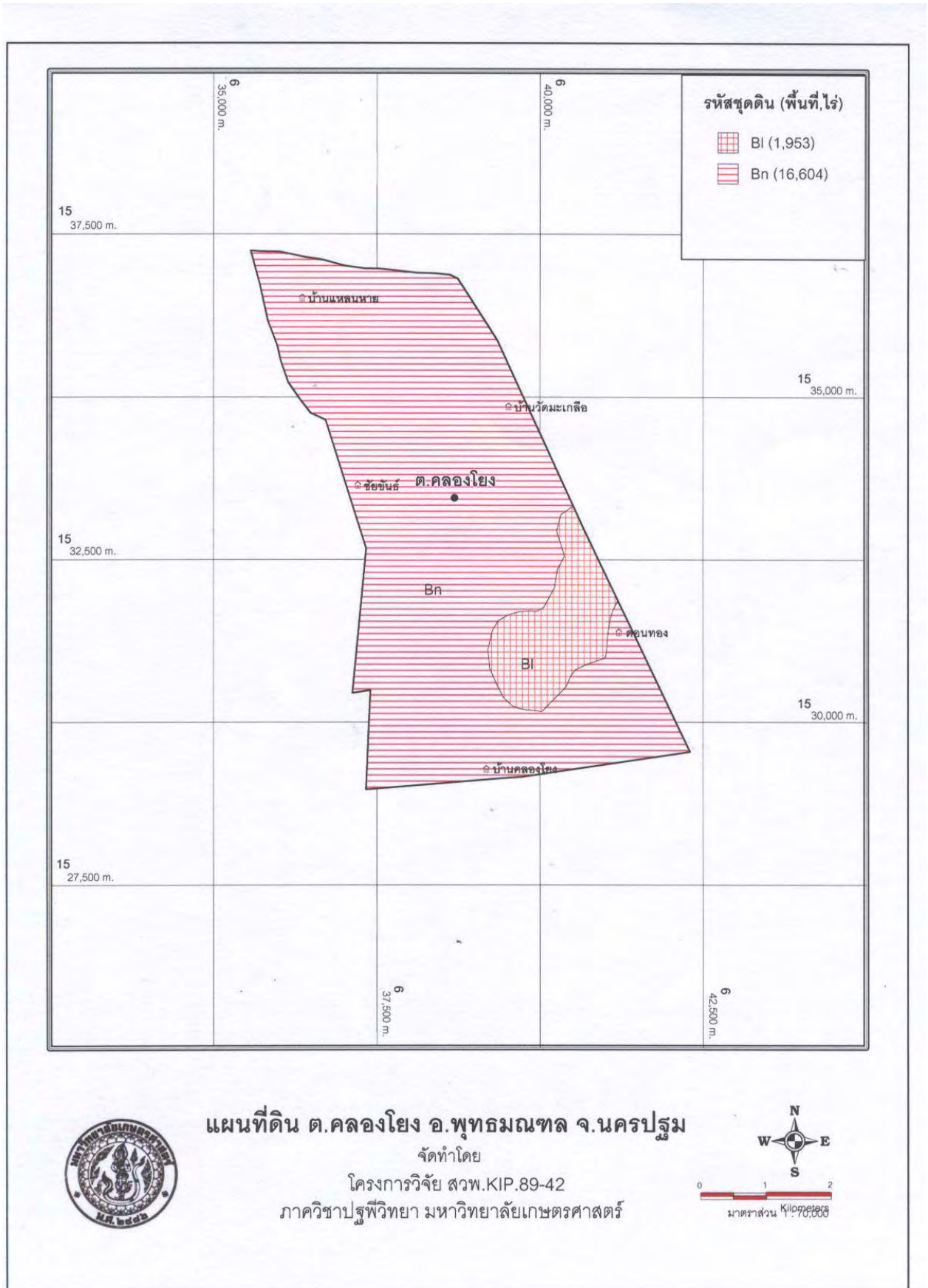
- การวิเคราะห์อาชีพด้านการเกษตรจากเวทีชุมชน

ผลสรุปรายรับ-รายจ่าย และกำไรสุทธิ จากกิจกรรมต่างๆ ในตำบล

กิจกรรม	รายจ่าย (ต่อไร่)	รายรับ (ต่อไร่)	กำไร (ต่อไร่)
ทำนาข้าว(3 ครั้ง)	2,933 บ./ครั้ง	3,500 บ./ครั้ง	567 บ./ครั้ง
นาบัว	124,700	328,050	203,550
ผักชีฝรั่ง	35,036	41,200	6,164

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาความยากจน

จากข้อมูลที่ได้จากเวทีชุมชน ชาวบ้านมีความต้องการด้านความรู้ในการป้องกันโรคพืชและศัตรูพืช และความรู้ด้านการผลิตปุ๋ยชีวภาพ รวมไปถึงความต้องการด้านการตลาดสำหรับผัก จึงอยากได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ จัดอบรมให้ความรู้ และศึกษาดูงาน

การวิเคราะห์ข้อมูลแผนที่ชุดดิน ตำบลคลองโยง

ตำบลคลองโยงมีพื้นที่ส่วนใหญ่ ประมาณ 16,604 ไร่ อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 2 บางปะอิน Bn ดินชุดนี้เกิดจากตะกอนลำน้ำที่ถูกพัดพามาทับถม สภาพพื้นที่มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ 1 เปอร์เซ็นต์ ดินชุดนี้เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว น้ำซึมผ่านช้า มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน น้ำขังผิวดิน 4-6 เดือน/ปี เนื้อดินเป็นดินเหนียวหรือเหนียวปนทรายแป้ง ดินเป็นกรดปานกลางถึงกรดจัด pH 5.5-6.0 ปริมาณน้ำฝน 1,100-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา เหมาะแก่การใช้ประโยชน์ทำนา ทั้งนาดำและนาหว่าน สามารถปลูกพืชไร่และพืชผักบางชนิดได้ในฤดูแล้ง แต่ฤดูฝนควรยก่องทำคันเพื่อป้องกันน้ำท่วมเพื่อช่วยในการระบายน้ำ ปลูกไม้ผล และทำสวนผัก เนื้อดินเป็นดินเหนียวจำเป็นต้องมีการพัฒนาที่ดิน โดยการทำคันรอบพื้นที่ป้องกันน้ำท่วมในฤดูฝน และยก่องเพื่อช่วยด้านการระบายน้ำ และเพื่อให้การใช้ที่ดินชุดนี้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งด้านการผลิตและรายได้ของเกษตรกร ควรจัดระบบการใช้ที่ดินแบบไร่นาสวนผสม โดยมีการแบ่งใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็นส่วนๆ คือปลูกข้าว หรือปลูกไม้ผล ทำสวนผักและเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไป เกษตรกรจะเลือกทำกิจกรรมใดบ้างนั้นขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่ที่ถือครอง และสภาวะทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะราคาพืชผล กิจกรรมในไร่นาสวนผสมนั้นจะต้องเอื้อประโยชน์ต่อกันด้วย จึงจะช่วยในการลดต้นทุนการผลิต และยังช่วยให้เกษตรกรลดความเสี่ยงในด้านราคาผลผลิต

และมีพื้นที่บางส่วน ประมาณ 1,953 ไร่ อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 1 ชุดดินบางเลน BI มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านช้าตลอดทุกชั้น มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า เนื้อดินเป็นดินเหนียว สีพื้นเป็นสีเทาเข้มมากถึงดำมีจุดประสีน้ำตาลเหลืองปนแดง ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อย pH 6.5-7.0 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ควรปลูก ข้าวนาปี และนาปรัง เป็นข้าวที่มีข้อจำกัดน้อยหรือไม่มีเลย ผลผลิตข้าวที่ได้ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับดินนาทั่วไป ควรมีการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาดินเพื่อป้องกันน้ำท่วม ดินชุดนี้สามารถปลูกพืชผักและพืชไร่ได้ในช่วงฤดูแล้ง หรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ถ้ามีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือน้ำชลประทาน อาจมีข้อจำกัดในเรื่องเนื้อดินเหนียวจัดยากในการเตรียมดินปลูกถ้าปล่อยให้หน้าดินข้างบนแห้งจนเกินไป และดินจะแฉะง่ายเมื่อได้รับน้ำ ถ้าต้องการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ทำสวนผัก และปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ หรือทำไร่นาสวนผสม คือมีทั้งปลูกข้าว ไม้ผล เลี้ยงปลา แต่ต้องมีการปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม

8. ตำบลคอนพุทรา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

เดิมในสมัยโบราณพื้นที่ตำบลคอนพุทรา เป็นที่ดอนมีไม้เบญจพรรณนานาชนิด ส่วนมากเป็นต้นพุทรา ราษฎรส่วนใหญ่อพยพมาจากตำบลวัดละมุดเขตอำเภอนครชัยศรี และจังหวัดเพชรบุรี(ไทยโง่ง) ได้มาตั้งถิ่นฐานตำบลคอนพุทราประมาณ 100 ปีเศษ ด้วยเหตุนี้มักเรียกติดปากว่า "คอนพุทรา" มาจนถึงปัจจุบันสภาพโดยทั่วไปเป็นที่ดอนบางส่วน พื้นที่ราบเรียบมีคลองชลประทานสายท่าเรือบางพระไหลผ่าน ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน/ทำไร่ รับจ้าง ผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ศึกษาสถานภาพและความต้องการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรภายใต้โครงการ นำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่จังหวัดนครปฐม เพื่อการต่อสู้เอาชนะความยากจน ภาคประชาชน (ศตจ.ปชช.) กรณีศึกษาตำบลคอนพุทรา

ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษาด้านข้อมูลทั่วไปของประชากรในตำบลคอนพุทรา ซึ่งมีประชากรจำนวน 3,037 คน ทั้งหมด 791 ครัวเรือน และประชากรมีการขึ้นทะเบียนคนจนจำนวน 1,127 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 ของประชากรทั้งหมด ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 789 คน คิดเป็นร้อยละ 25.98 ของประชากรทั้งหมด แต่การตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนของคนในครัวเรือน ดังนั้นจึงคิดเป็นร้อยละ 99.75 ของครัวเรือน

ตารางที่ 4-22 แสดงข้อมูลจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างของตำบลคอนพุทรา

ตำบลคอน พุทรา	ประชากรทั้งหมด (คน)	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	ขึ้นทะเบียนคน จน (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
	3,037	791	1,127	789
คิดเป็นร้อยละ	100		37.00 %	25.98 % ของจำนวน คน 99.75 % ของครัวเรือน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.30 และเพศหญิง ร้อยละ 44.70 อายุเฉลี่ย 52 ปี ส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 25-60 ปี ซึ่งอยู่ในวัยแรงงาน และร้อยละ 67.20 ของกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส การเก็บข้อมูลกระจายทุกหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ในแต่ละครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกคน น้อยกว่า 4 คน คิดเป็นร้อยละ 63.90 และสัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือนระหว่างเพศชายกับเพศหญิงใกล้เคียงกัน ดังแสดงในตารางที่ 4-23

ตารางที่ 4-23 แสดงข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาดำบลคอนพุทรา

n = 789		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	436	55.30
หญิง	353	44.70
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	17	2.20
25-60 ปี	548	69.50
มากกว่า 60 ปี	222	28.10
ไม่ระบุ	2	0.30
อายุเฉลี่ย = 52 ปี ต่ำสุด = 16 ปี สูงสุด = 94 ปี		
สถานภาพ		
โสด	90	11.20
สมรส	530	67.20
หม้าย	128	16.20
หย่า	22	2.80
ไม่ระบุ	19	2.40
การกระจายตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล		
หมู่ที่ 1	63	8.00
หมู่ที่ 2	91	11.50
หมู่ที่ 3	143	18.10
หมู่ที่ 4	207	26.20
หมู่ที่ 5	137	17.40
หมู่ที่ 6	66	8.40
หมู่ที่ 7	66	8.40
หมู่ที่ 8	8	1.00
หมู่ที่ 9	1	0.10
หมู่ที่ 10	2	0.30
หมู่ที่ 11	3	0.40
หมู่ที่ 12	2	0.30

ตารางที่ 4-23 แสดงข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาดำบลคอนพุทรา (ต่อ)

n = 789		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่า 4 คน	504	63.90
4-6 คน	203	25.70
7-9 คน	75	9.50
มากกว่า 9 คน	7	0.90
สัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือน		
ชาย	786	50.06
หญิง	784	49.94
*บางส่วนไม่ระบุ		* เปรียบเทียบเพศในครัวเรือน

ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

อาชีพ อาชีพของคนในตำบลคอนพุทรา ส่วนใหญ่ รับจ้าง และทำการเกษตร และค้าขาย นอกจากนี้ยังมีบางส่วนที่เป็นผู้ไม่มีอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ รวมทั้งคนว่างงาน การรับจ้าง และทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักของคนในตำบล ดังนั้นในการพัฒนาอาชีพจะต้องเน้นในการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตร การพัฒนาคน รวมถึงความรู้ เทคโนโลยีต่างๆ

รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 140,565 บาท ต่อปี มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 133,982 บาท จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยรายได้สูงกว่ารายจ่ายครัวเรือนเล็กน้อย เกษตรกรมีหนี้สินในระดับมากเมื่อเทียบกับรายได้ พบว่าเกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 170,001 บาทต่อปี ส่วนใหญ่แหล่งที่คนในตำบลกู้เงินเป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน และรองลงมาจาก ญาติพี่น้องและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ค่าใช้จ่ายของกลุ่มที่ศึกษาในตำบลคอนพุทรา เป็นค่าอาหาร ค่าเครื่องคั้ม (สุรา บุหรี่ น้ำอัดลม) ค่าเล่าเรียนบุตร และค่าภาษีสังคม (งานบุญ งานบวช งานแต่ง งานศพ) จากการวิเคราะห์ตนเอง เกษตรกรเห็นว่าควรมีการลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย (ค่าเครื่องคั้ม) ภาษีสังคม ลงได้บางส่วน และหารายได้ครัวเรือนเพิ่มเติมจากอาชีพรอง อาชีพเสริม ดังแสดงในตารางที่ 4-24

ตารางที่ 4-24 ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สินของตำบลคอนพุทรา

ข้อมูล	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/เดือน)
รายรับครัวเรือน	140,565		
รายจ่ายครัวเรือน	133,982		
-ค่าใช้จ่ายในบ้าน	1. ค่าอาหาร	43,631	3,636
	2. ค่าเครื่องดื่ม (สุรา บุหรี่ น้ำอัดลม)	13,881	1,157
	3. ค่าของใช้ต่างๆ (สบู่, ยาสีฟัน อื่นๆ)	10,905	909
	4. ค่าศึกษาเล่าเรียน	14,717	1,226
	5. ค่าหมอ ค่ายารักษาโรค	5,758	480
	6. ภาษีสังคม (งานบุญ บวช แต่ง งานศพ)	14,271	1,189
-ค่าการผลิตเกษตร	1. ปุ๋ยเคมี	5,178	432
	2. ค่าจ้างแรงงาน	3,400	283
	3. ยาฆ่าแมลง	3,830	319
	4. อุปกรณ์การผลิตเกษตร	1,555	130
	5. ค่าเมล็ดพันธุ์	2,482	207
	6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	8,729	727
	7. ค่าอาหารสัตว์	4,738	395
หนี้สิน	170,001		

ทรัพยากร/ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ในการทำเกษตรเฉลี่ย 6 ไร่/ครัวเรือน ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ เครื่องร่น้ำ เครื่องฉีดยา เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพตามลำดับ แต่เกษตรกรมีปัจจัยดังกล่าวไม่เพียงพอ ดังนั้นปัจจัยการผลิตต่างๆที่เกษตรกรยังขาดหรือไม่เพียงพอ ในการผลิตมีดังนี้ เงินลงทุน ปุ๋ย ยา น้ำมัน เครื่องฉีดยา เครื่องร่น้ำ ตามลำดับ

ผลการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน

จากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมเวทีชุมชนเห็นว่า สาเหตุของความยากจนมาจากค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง รายได้ไม่แน่นอน และการมีหนี้ผูกพัน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากคนในตำบลเองยังขาดความรู้ เทคนิคต่างๆ ด้านการผลิต และยังขาดการวิเคราะห์ตนเอง วิเคราะห์รายรับรายจ่ายในครัวเรือน ยังขาดการเก็บรวบรวมข้อมูล ไม่มีการทำบัญชีฟาร์ม ซึ่งมีดังรายละเอียด

- ปัญหาความยากจน

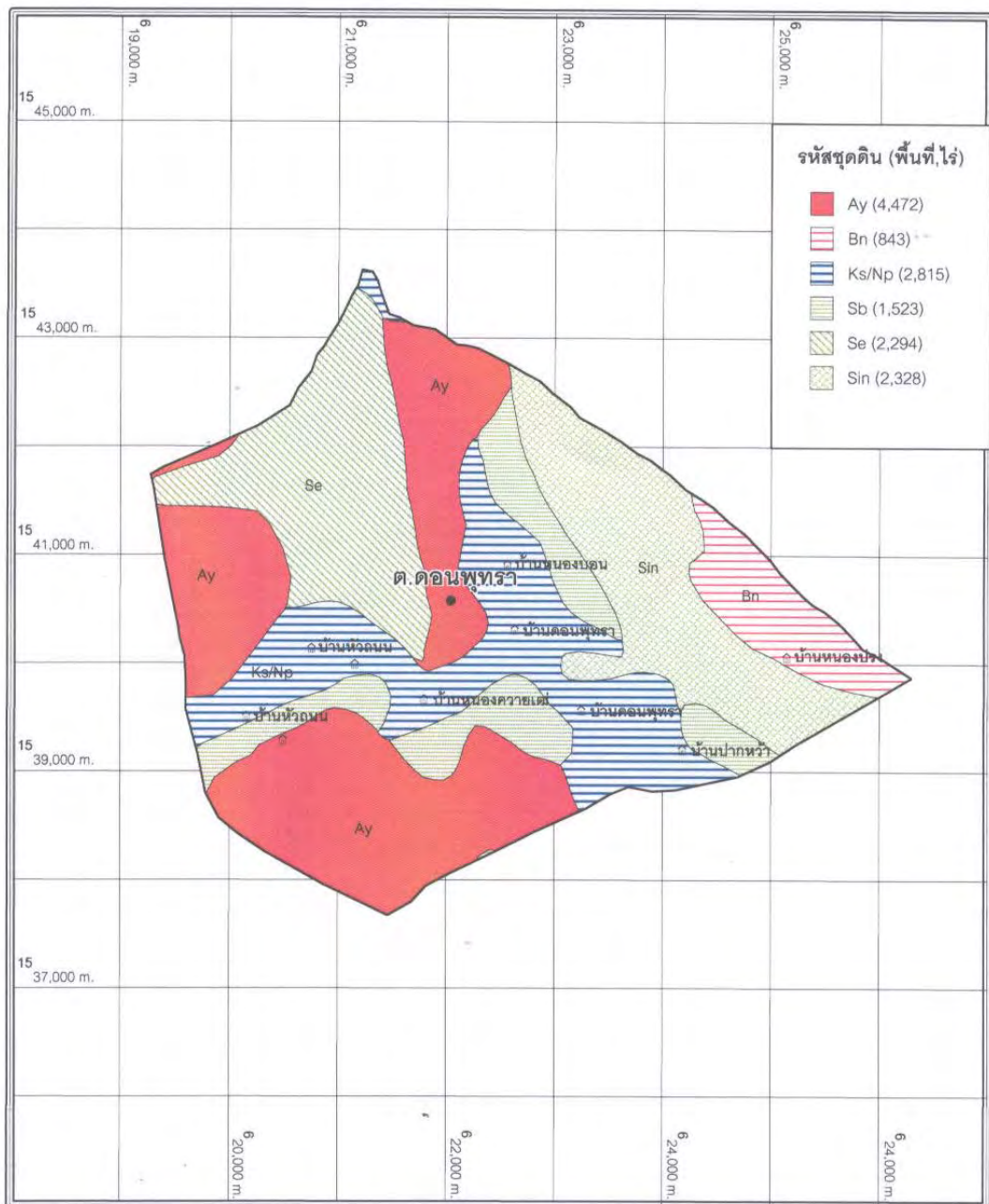
ปัญหา	รายละเอียด	หมายเหตุ
1. ค่าใช้จ่ายสูง	1.1 ค่าใช้จ่ายด้านอุปโภค ค่าน้ำ ค่าไฟ บริโภค (อาหาร)	
	1.2 ปัจจัยการผลิตรายแพ่ง เช่น ปุ๋ย ยา น้ำมัน	
	1.3 ภาษีสังคม (งานแต่ง งานบวช งานตาย)	
	1.4 เล่นการพนัน หว่ย ไฟ	
2. เป็นหนี้ผูกพัน	2.1 ผ่อนสินค้า เช่น โทรศัพท์ จักรยานยนต์ (รายวัน, รายเดือน)	
	2.2 เงินกู้ในระบบ ธกส. กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ นอก	
	ระบบ นายทุน เพื่อนบ้าน ญาติ	
3. รายได้ไม่แน่นอน	3.1 ส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตร รับจ้าง ก่อสร้าง	
	3.2 ราคาผลผลิตไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับพ่อค้า เลี้ยงหมู ทำนา ผัก แตงกวา	
	ข้าวโพดข้าวเหนียว	
	3.3 การรับจ้างการจ้างงาน และรายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับนายจ้าง เช่น	
	ก่อสร้าง (ต้องรอรับเงิน ชำ บางครั้งไม่ได้รับ)	
	3.4 ผลผลิตไม่แน่นอน เช่น เลี้ยงหมู (ตาย) ทำพืชผักเสียหาย ได้ผลผลิตไม่	**ขาดความรู้
	เต็มที่	
4. ขาดความรู้ ขาดทักษะ	4.1 คนในชุมชนขาดความรู้ ขาดเทคนิค ขาดการวิเคราะห์ตนเอง	
	4.2 ขาดความรู้ เทคนิคด้านการเกษตร การเลี้ยงหมู การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ	
	การเลี้ยงปลาในกระชัง	
5. ที่ดินไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพ	4.2 ขาดการทำบัญชีครัวเรือน วิเคราะห์รายรับ ค่าใช้จ่าย รายได้สุทธิ	
	5.1 ที่ดินในการทำนายน้อย การทำนามีปัญหา เช่น ข้าวดีด อาจติดมากับรถ	
	เกี่ยว	
	5.2 ที่ดินไม่เหมาะสมต่อการทำนา (หมู่ที่ 2 4 7) ที่ดินเป็นที่ลุ่ม น้ำท่วม	
	หมู่ 5 และ 9 เหมาะในการทำนา	

- ทางออกในการแก้ไขปัญหาความยากจน

ปัญหา	ทางออกในการแก้ไขปัญหา
1. ค่าใช้จ่ายปุ๋ย ยา สูง	1.1 การปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสด (พืชตระกูลถั่ว+ ไรโซเบียม (ลดต้นทุนค่าปุ๋ย) 1.2 ใช้ปุ๋ยชีวภาพ สารชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมี และทำนาโดยไม่เผาตอซัง (เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน) 1.3 ปลุกสบู่ดำหัวไร่ปลายนา เพื่อหิบนํ้ามันใช้เครื่องจักรกลเกษตรลดค่าใช้จ่าย
2. อาชีพเสริม	2.1 การทำนํ้ายาเลี้ยงงาน 2.2 การเลี้ยงหมูหลุม
3. การรวมกลุ่ม	3.1 รวมกลุ่มเพื่อผลิต และรวบรวมสินค้า 3.2 รวมกลุ่มเพื่อหาตลาด เช่น กลุ่มผ้าฝ้าย 3.3 รวมกลุ่มผลิตผักปลอดภัยตามระบบ GAP ทำสัญญากับบริษัทส่งออก
4. คน ขาดความรู้ ขาดเทคนิค ขาดการวิเคราะห์ตนเอง	4.1 จัดอบรมให้ความรู้ จัดให้มีจุดสาธิต ศูนย์เรียนรู้เพื่อพัฒนาเทคนิคด้านการเกษตร

- การวิเคราะห์อาชีพด้านการเกษตรจากเวทีชุมชน

อาชีพ	ปัญหา	ทางออก
1. การทำนา (ทำนาปีละ 2 ครั้ง ผลิต 40 -80 ถัง/ไร่ เฉลี่ย 60 ถัง/ไร่) ต้นทุนการผลิต 4,810 บาท รายได้ 3,900 บาท ขาดทุน 910 บาท/ไร่ และยังไม่ได้คิดค่าแรงตัวเอง	ข้าวดีด ค่าใช้จ่ายสูง ปุ๋ย ยา	ซื้อข้าวพันธุ์หลักจากศูนย์ข้าวฯ และใช้การทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ (พันธุ์ขยาย) เพื่อกระจายให้คนในชุมชน ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ สอร์โมน
2. เลี้ยงโค	-ไม่มีเงินลงทุน - เกิดโรค แท้ง ผสมติดยาก	รวมกลุ่มผู้เลี้ยงโค จัดอบรมให้ความรู้ เรื่องโรค การผสมเทียม (ตัวแทนกลุ่ม) ยกระดับพันธุ์ (ได้ปุ๋ยคอกด้วย)
3. เลี้ยงหมูขุน 40 ตัว ลงทุน 190,000 บาท ขายได้ 225,000 บาท กำไร 35,000 บาท รายได้เดือนละ 8,750 บาท โดยไม่คิดค่าแรงตัวเอง	3.1 ลงทุนสูง 3.2 กำไรน้อย 3.3 โรค	1. เลี้ยงแบบธรรมชาติ กินหยวก ลงทุนน้อย เลี้ยงน้อย 2. เลี้ยงหมูหลุม (หมูเถาหลิ) ใช้เกลบ EM (ไม่เหม็น ได้ปุ๋ยอินทรีย์)
4. ข้าวโพด + เผือก + กระชาย + แตงกวา (ถ้าเฉพาะข้าวโพด ลงทุน 7,640 บาท/ไร่ ขายได้ 4,000 บาท/ไร่ ขาดทุน 3,640 บาท/ไร่	ตลาด (ข้าวโพดข้าเหนียว เร่ขายเอง) ผักอื่นๆ ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง	1. ปลุกพืชหลายชนิดในแปลงเดียวกัน 2. ลดต้นทุนการผลิต ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ 3. ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ปลุกพืชที่กิน กินพืชที่ปลุก เหลือขาย เช่น ปลุกกล้วย พริก มะละกอ ข่า ตะไคร้ กระเพรา

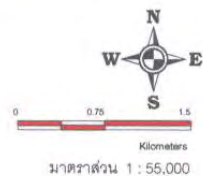

แผนที่ดิน ต.ดอนพุทรา อ.ดอนตูม จ.นครปฐม

จัดทำโดย

โครงการวิจัย สวพ. KIP.89-42

ภาควิชาปฐพีวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูลแผนที่ชุดดิน ตำบลคอนพุทรา

ตำบลคอนพุทรา มีพื้นที่ส่วนใหญ่ ประมาณ 4,472 ไร่ อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 2 ชุดดินอยุธยา Ay ดินชุดนี้เกิดจากตะกอนน้ำกร่อยที่ถูกพัดพามาทับถม สภาพพื้นที่มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ 1 เปอร์เซ็นต์ ดินชุดนี้เป็นดินลิก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านช้า มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า เนื้อดินเป็นดินเหนียวสีฟ้าเข้ม จนถึงเทาเข้มมาก มีจุดสีน้ำตาลเข้มแดงปนเหลืองหรือสีแดง มักพบฟอสฟอรัส ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดปานกลางถึงกรดจัด pH 5.5-6.0 ดินตอนล่างเป็นดินเหนียว ปริมาณน้ำฝน 1,100-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา และมีพื้นที่ 843 ไร่ของตำบลอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 2 เช่นกัน แต่เป็นชุดดินบางเขน Bn เกิดจากตะกอนน้ำในทะเลและน้ำกร่อยที่มีอายุน้อย สภาพพื้นที่ราบเรียบ มีความลาดชัน 1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลิกมาก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านช้าทุกชั้น มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในกลุ่มชุดดินที่ 2 ใช้ทำนา ทั้งนาดำและนาหว่าน ให้ผลผลิตในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี สามารถปลูกพืชไร่และพืชผักบางชนิดได้ในฤดูแล้ง แต่ฤดูฝนควรยกร่องทำคันเพื่อป้องกันน้ำท่วมเพื่อช่วยในการระบายน้ำ ปลูกไม้ผล และทำสวนผัก เนื้อดินเป็นดินเหนียว จำเป็นต้องมีการพัฒนาที่ดิน โดยการทำคันรอบพื้นที่ป้องกันน้ำท่วมในฤดูฝน และยกร่องเพื่อช่วยด้านการระบายน้ำ และเพื่อให้การใช้ที่ดินชุดนี้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งด้านการผลิตและการรายได้ของเกษตรกร ควรจัดระบบการใช้ที่ดินแบบไร่นาสวนผสม โดยมีการแบ่งใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็นส่วนๆ คือปลูกข้าวหรือปลูกไม้ผล ทำสวนผักและเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไป เกษตรกรจะเลือกทำกิจกรรมใดบ้างนั้นขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่ถือครอง และสภาวะทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะราคาพืชผล กิจกรรมในไร่นาสวนผสมนั้นจะต้องเอื้อประโยชน์ต่อกันด้วย จึงจะช่วยในการลดต้นทุนการผลิต และยังให้เกษตรกรลดความเสี่ยงในด้านราคาผลผลิต

พื้นที่ของตำบลคอนพุทรารองลงมา 2,815 ไร่ อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 33 ชุดดินกำแพงแสน Ks/Np ลักษณะค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 2-3 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลิกมาก มีการระบายน้ำดี ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านดีปานกลาง มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินค่อนข้างช้า เนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว สีฟ้าเป็นสีน้ำตาล หรือน้ำตาลเข้ม ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง pH 6.0-6.5 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ควรปลูก พืชไร่ ไม้ผล และพืชผักต่างๆ กลุ่มชุดดิน 33 มีศักยภาพในการปลูกพืชหลายชนิดทั้งพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล และใช้ทำนาได้บางส่วน แต่การใช้ประโยชน์ให้ได้รับผลตอบแทนสูงและลดความเสี่ยงในการลงทุน ควรใช้ที่ดินแบบไร่นาสวนผสม โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ เพื่อใช้ประโยชน์ กลุ่มชุดดินนี้ไม่ค่อยมีปัญหาหรือข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์มากนัก จะมีก็เฉพาะด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน กล่าวคือถ้าใช้เพาะปลูกติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้ความอุดมสมบูรณ์ลดลงเนื่องจากขาดธาตุอาหารพืชบางธาตุ นอกจากนี้ยังอาจขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง ดังนั้นการจัดการดินเพื่อให้เหมาะในการปลูกพืช ควรเน้นด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ รักษาความชื้นในดิน การปรับปรุง

ความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยเน้นการปลูกพืชบำรุงดิน ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก) และปุ๋ยเคมี เมื่อมีความจำเป็น

พื้นที่ของตำบลคอนพุทรา 2,294 ไร่ อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 11 ชุดดินเสนา Se ดินชุดนี้เกิดจากตะกอนน้ำกร่อยที่มีอายุมาก สภาพพื้นที่มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชัน 1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านช้า มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า สีพื้นเป็นสีเทาเข้ม ถึงดำ มีจุดประสีน้ำตาลและสีแดงปนเหลือง ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดจัดถึงกรดรุนแรงมาก pH 4.5-5.0 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ปลูกข้าวนาหว่าน ขร่องปลูกไม้ผลและทำสวนผัก ปัญหาและข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ คือสภาพดินเป็นกรดจัด ดินแน่น การระบายน้ำเลว น้ำท่วมขังในฤดูฝน จึงเป็นข้อจำกัดในการปลูกไม้ผล พืชไร่และพืชผัก ประกอบด้วยดินขาดธาตุอาหารพืชบางธาตุ และบางธาตุละลายออกมามากเกินไปจนเป็นพิษต่อพืช จึงไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืชไร่ พืชผัก ปลูกข้าวที่ทนต่อความเปรี้ยวของดิน เช่น กข.7 กข.13 กข.21 กข.23 สุพรรณบุรี90 และข้าวดอกมะลิ105 ฤดูแล้งสามารถปลูกพืชไร่อายุสั้นและพืชผัก โดยขร่อง ใส่ปุ๋ยอินทรีย์และจัดทำทางระบายน้ำให้เพียงพอ หรือแนะนำให้จัดสรรที่ดินทำเกษตรผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงในการทำการเกษตร

และพื้นที่บางส่วนของตำบลคอนพุทรา 1,523 ไร่ อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 4 ชุดดินสระบุรี Sb สภาพพื้นที่ราบเรียบ มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านช้า มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า เนื้อดินเป็นดินเหนียว สีพื้นเป็นสีเข้มของน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลแก่หรือสีแดงปนเหลือง ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงกรดจัด pH 5.5-6.0 ดินชั้นล่างอาจพบก้อนเหล็ก-แมงกานีส ซึ่งจับตัวกันเป็นก้อนแข็งและบางแห่งจะพบก้อนหินปูนปะปนอยู่ด้วย ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ปลูกข้าวในช่วงฤดูฝนเนื่องจากเป็นที่ราบต่ำและน้ำท่วมถึง ข้าวมีน้ำเพียงพอเนื่องจากดินระบายน้ำช้า หลังเก็บเกี่ยวอาจใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักในช่วงฤดูแล้ง เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ยาสูบ ข้าวโพด กระหล่ำปลี ผักกาดเขียว ผักกาดขาว คะน้า หอมแบ่ง ฯลฯ ถ้าปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหรือมีการพัฒนาที่ดิน โดยการทำคันดินล้อมรอบพื้นที่เพื่อป้องกันน้ำท่วม และมีการขร่องปลูกเพื่อช่วยการระบายน้ำของดิน

9. ตำบลวัดตำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ตำบลวัดตำโรง ตั้งชื่อตามวัดในพื้นที่ซึ่งเป็นวัดที่เก่าแก่ เดิมชื่อว่าวัดสามโรง เพราะที่ตั้งวัดนี้มีต้นตำโรงขึ้นอยู่ในบริเวณที่ตั้งวัด ชาวบ้านแถบนั้นได้ช่วยกันสร้างโรงขึ้นมา 3 หลังเพราะสถานที่นี้ได้มีพระภิกษุปกครองอาศัยปฏิบัติธรรมอยู่บ่อยครั้ง ต่อมาชาวบ้านแถบนี้เห็นว่าสถานที่ตั้งนี้สมควรเป็นที่ตั้งวัด ปู่ดำซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินจึงได้ถวายที่ดินนี้ให้เป็นที่ตั้งวัดและชาวตำโรงจึงได้ไปอาราธนาพระภิกษุมา เป็นเจ้าอาวาส และปู่ดำ ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินก็ได้อุปสมบทเป็นภิกษุและได้ช่วยพระภิกษุพัฒนาสิ่งก่อสร้างจนมี กุฏิสงฆ์ ศาลาการเปรียญ และโบสถ์หลังเล็ก ๆ เป็นที่พอจะอุปสมบทได้ ชาวบ้านแถบนี้จึงได้ตั้งชื่อเรียกว่า วัดสามโรง ภายหลังต่อมา วัดสามโรง ได้เจริญขึ้นตามลำดับชาวบ้านตำโรงได้เห็นตรงกันว่าให้เปลี่ยนชื่อวัดเสียใหม่เพราะจะได้ตรงจุดประสงค์กับบริเวณพื้นที่ซึ่งมีต้นตำโรงขึ้นอยู่ในบริเวณวัด จึงเปลี่ยนจากวัดสามโรงมาเป็นวัดตำโรง และตั้งชื่อตำบลตามชื่อวัด ตำบลวัดตำโรงอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดนครปฐม อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอนครชัยศรี ประมาณ 7 กม. เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำไหลผ่าน มีพื้นที่ประมาณ 2,905 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน ปัจจุบันประชากรประกอบอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริม ค้าขาย รับจ้าง ผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ศึกษาสถานภาพและความต้องการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรภายใต้โครงการ นำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จังหวัดนครปฐม เพื่อการต่อสู้เอาชนะความยากจน ภาคประชาชน (ศตจ.ปชช.) กรณีศึกษาตำบลวัดตำโรง

ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษาด้านข้อมูลทั่วไปของประชากรในตำบลวัดตำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 360 ครัวเรือน จำนวน 1,396 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน และประชากรมีการขึ้นทะเบียนคนจนจำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 ของประชากรทั้งหมด ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 15.33 ของประชากรทั้งหมด แต่การตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนของคนในครัวเรือน ดังนั้นจึงคิดเป็นร้อยละ 59.44 ของครัวเรือน ผลการศึกษาวิจัยดังนี้

ตารางที่ 4-25 แสดงข้อมูลจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างของตำบลวัดตำโรง

	ประชากรทั้งหมด	จำนวนครัวเรือน	ขึ้นทะเบียนคน	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลวัดตำโรง	(คน)	(ครัวเรือน)	จน (คน)	(คน)
	1,396	360	286	214
คิดเป็นร้อยละ	100		20.5 %	15.33 % ของจำนวนคน 59.44 % ของครัวเรือน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 51.90 และเพศหญิง ร้อยละ 48.10 อายุเฉลี่ย 53 ปี ส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 25-60 ปี ซึ่งเป็นวัยแรงงาน ร้อยละ 55.10 ของกลุ่มตัวอย่าง มีสถานภาพสมรส การเก็บข้อมูลกระจายตัวทุกหมู่บ้าน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนร้อยละ 61.70 น้อยกว่า 4 คน และสัดส่วนเพศชายและเพศหญิงของสมาชิกในครัวเรือนใกล้เคียงกัน ดังแสดงตารางที่ 4-26

ตารางที่ 4-26 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลวัดสำโรง

n = 214		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	111	51.90
หญิง	103	48.10
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	3	1.40
25-60 ปี	152	71.00
มากกว่า 60 ปี	59	27.60
อายุเฉลี่ย = 53 ปี ต่ำสุด = 18 ปี สูงสุด = 93 ปี		
สถานภาพ		
โสด	22	10.30
สมรส	118	55.10
หม้าย	31	14.50
หย่า	8	3.70
ไม่ระบุ	35	16.40
การกระจายตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล		
หมู่ที่ 1	51	23.80
หมู่ที่ 2	69	32.30
หมู่ที่ 3	94	43.90

ตารางที่ 4-26 ข้อมูลทั่วไปกรณีศึกษาตำบลวัดสำโรง(ต่อ)

n = 214

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่า 4 คน	132	61.70
4-6 คน	35	20.60
7-9 คน	44	16.40
มากกว่า 9 คน	2	0.90
ไม่ระบุ	1	0.50
สัดส่วนเพศของสมาชิกในครัวเรือน		
ชาย	184	48.29
หญิง	197	51.71
*บางส่วนไม่ระบุ		* เปรียบเทียบเพศ ในครัวเรือน

ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

อาชีพ อาชีพของคนในตำบลวัดสำโรง ส่วนใหญ่เป็นรับจ้าง 570 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม 196 คน ค้าขาย 64 คน รับราชการ 46 คน ธุรกิจ 18 คน เลี้ยงสัตว์ 3 คน นอกจากนี้ยังมีผู้ไม่มีอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ รวมทั้งคนว่างงาน จำนวน 499 คน จะเห็นได้ว่าคนไม่มีอาชีพมีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากกับคนที่มีอาชีพ และอาชีพรับจ้าง และการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักของคนในตำบล ดังนั้นจึงเป็นอาชีพที่ควรได้รับการพัฒนา ทั้งพัฒนาคน และเทคโนโลยี

รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 171,112 บาท ต่อปี มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 119,310 บาท จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยรายได้สูงกว่ารายจ่ายครัวเรือน แต่เกษตรกรมีหนี้สินมากจึงทำให้รายได้หลังหักรายจ่ายไม่เพียงพอในการนำมาใช้หนี้ พบว่าเกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 242,722 บาทต่อปี แหล่งที่คนในตำบลกู้เงินส่วนใหญ่เป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน และรองลงมาจาก ญาติพี่น้อง และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาตำบลวัดสำโรง ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายด้านค่าอาหารสัตว์ ค่าปุ๋ยเคมี และเป็นค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตร และค่าอาหาร ค่าศึกษาเล่าเรียนบุตร ก่อนข้างสูง ดังแสดงในตารางที่ 4-27

ตารางที่ 4-27 ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สินของวัดสำโรง

ข้อมูล	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ ครัวเรือน/เดือน)
รายรับครัวเรือน	171,112		
รายจ่ายครัวเรือน	119,310		
-ค่าใช้จ่ายในบ้าน	1. ค่าอาหาร	37,232	3,103
	2. ค่าเครื่องดื่ม (สุรา บุหรี่ น้ำอัดลม)	12,080	1,007
	3. ค่าของใช้ต่างๆ (สบู่, ยาสีฟัน อื่นๆ)	12,768	1,064
	4. ค่าศึกษาเล่าเรียน	27,551	2,296
	5. ค่าหมอ ค่ายารักษาโรค	7,845	654
	6. ภาษีสังคม (งานบุญ งานบวช งานแต่ง งานศพ)	10,894	908
-ค่าการผลิตเกษตร	1. ปุ๋ยเคมี	33,621	2,802
	2. ค่าจ้างแรงงาน	21,844	1,820
	3. ยาฆ่าแมลง	11,394	950
	4. อุปกรณ์การผลิตเกษตร	14,785	1,232
	5. ค่าเมล็ดพันธุ์	9,451	788
	6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	16,973	1,414
	7. ค่าอาหารสัตว์	43,715	3,643
	8. ค่าอื่นๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์	11,424	952
หนี้สิน	242,722		

ทรัพยากร/ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ในการทำเกษตรเฉลี่ย 11 ไร่/ครัวเรือน ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ เครื่องร่นน้ำ เครื่องถิดยา เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพตามลำดับ แต่เกษตรกรมีปัจจัยดังกล่าวไม่เพียงพอ ดังนั้นปัจจัยการผลิตต่างๆที่เกษตรกรยังขาดหรือมีไม่เพียงพอ ในการผลิตมีดังนี้ เงินลงทุน ปุ๋ย ยา น้ำมัน เครื่องถิดยา เครื่องร่นน้ำ ตามลำดับ

ผลการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน

จากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชน จากการวิเคราะห์การเป็นหนี้ของคนในตำบล ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลด้านการเป็นหนี้รายหัวเฉลี่ย 22,998 บาท ซึ่งเป็นหนี้ค่อนข้างสูงมาก และจากปัญหาความยากจน รายได้ไม่แน่นอน การมีหนี้ผูกพัน และถึงแม้ว่าแรงงานหนุ่มสาวจะไปทำงานนอกภาคเกษตรจำนวนมาก มีรายได้เข้ามาแต่มีค่าใช้จ่ายในการครองชีพสูง และค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต เกษตร ค่าปุ๋ย ยา อยู่ในอัตราสูงเช่นกัน มีรายละเอียดในการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันมีดังนี้

- ปัญหาความยากจน

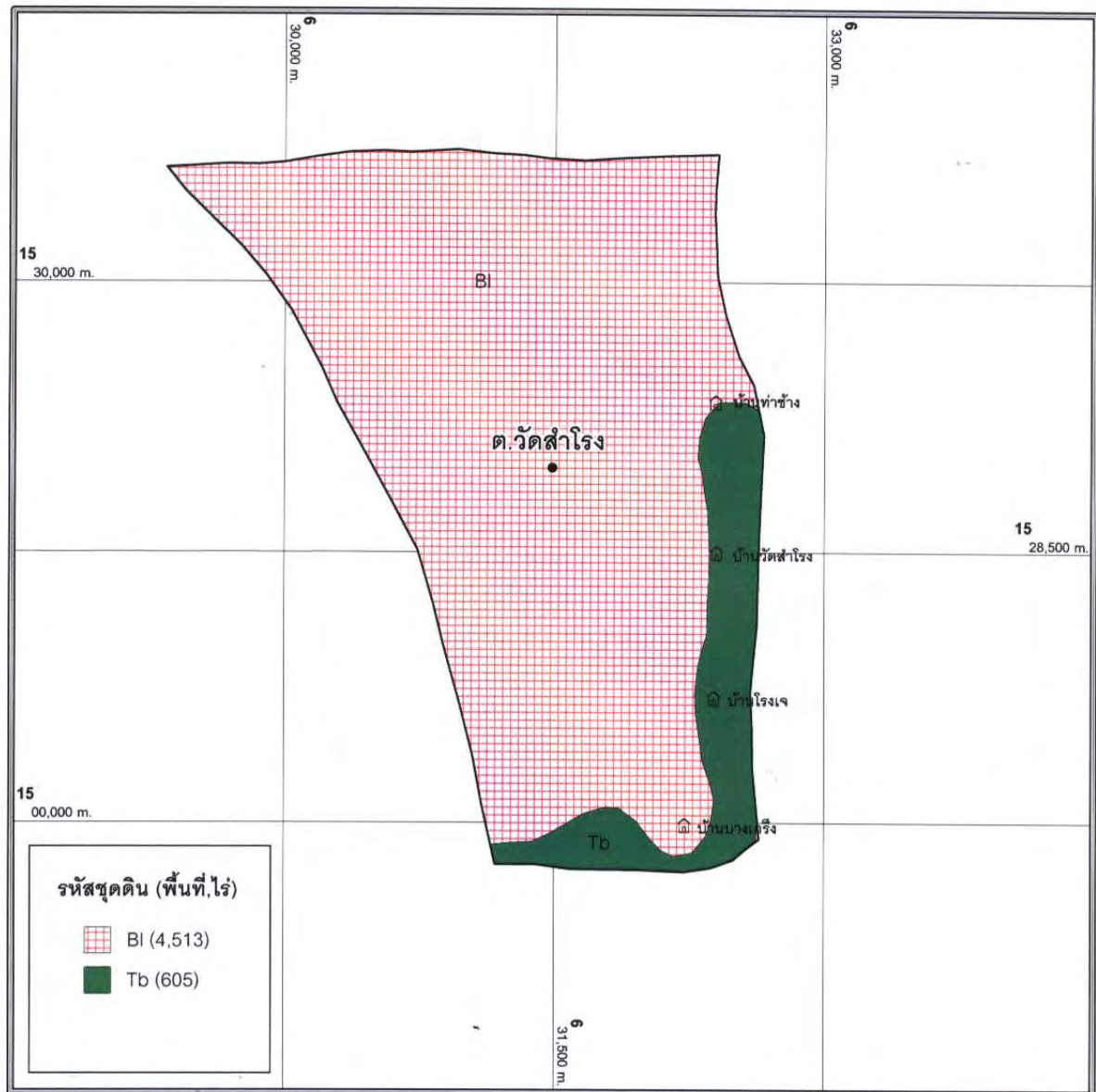
ปัญหา	รายละเอียด	หมายเหตุ
1. ปัญหาด้านสังคมในตำบล	1.1 ความเจริญของเทคโนโลยีมากขึ้น ส่งผลกระทบทางด้านความเป็นอยู่สังคมของคนในตำบล	
	1.2 การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ จากการที่คนมากขึ้น แต่ทรัพยากรน้อยลง	
	1.3 ค่านิยมของคน การหลงเชื่อตามสื่อ รู้ไม่เท่าทัน รักสบาย ขี้เกียจมากขึ้น ไม่พึ่งพาตนเอง ก่อให้เกิดปัญหาสังคม	
	1.4 ภาครัฐ ไม่จริงจัง และขาดความต่อเนื่องในการแก้ปัญหา	
2. การเป็นหนี้	2.1 คนในตำบลมีภาวะการเป็นหนี้สูง มีหนี้ผูกพัน ทั้งในระบบและนอกระบบ	
	2.2 เงินกู้ในระบบ ธกส. กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ นอกระบบ นายทุน เพื่อนบ้าน ญาติ เอื้อต่อการเป็นหนี้	
3. การด้านการเกษตร	3.1 ไม่มีทุน ในการลงทุนผลิตเกษตร	
	3.2 การทำกิจกรรมการเกษตร เกษตรกรนิยมทำตามกันถ้าเห็นรายอื่นแล้ว ได้ผลดี อยากรวยได้ อยากรวย แต่ขาดการวิเคราะห์ตนเอง โดยทำกิจกรรมการเกษตรบางอย่าง ทั้งๆ ที่ตนเองยังขาดความรู้ด้านการเกษตรนั้นๆ	
4. ขาดการวิเคราะห์ตนเอง และแก้ไขปัญหา	4.1 ขาดการทำบัญชีครัวเรือน ขาดการวิเคราะห์ตัวเอง ทำให้ไม่รู้ว่ากิจกรรมต่างๆ มีผลกำไรหรือขาดทุน ควรทำ หรือไม่ควรทำต่อ	

ทางออกในการแก้ไขปัญหาความยากจนจากเวทีชุมชน

ปัญหา	ทางออกในการแก้ไขปัญหา
1. ค่าใช้จ่ายปุ๋ย ยา สูง	1.1 เกษตรกรควรจัดให้มีการปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสด (พืชตระกูลถั่ว+ไรโซเบียม (ลดต้นทุนค่าปุ๋ย)
	1.2 ใช้ปุ๋ยชีวภาพ สารชีวภาพ ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมี และทำนาโดยไม่เผาตอซัง (เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน)
3. การรวมกลุ่ม	3.1 รวมกลุ่มเพื่อผลิต และรวบรวมสินค้าด้านการเกษตร
	3.3 รวมกลุ่มผลิตผักปลอดภัยตามระบบ GAP ทำสัญญากับบริษัทส่งออก
4. ขาดความรู้ ขาดเทคนิค ขาดการวิเคราะห์ตนเอง	4.1 จัดให้มีการพัฒนาคน จัดอบรมให้ความรู้ จัดให้มีจุดสาธิต ศูนย์เรียนรู้เพื่อพัฒนาเทคนิคด้านการเกษตร สร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน

- การวิเคราะห์อาชีพด้านการเกษตรจากเวทีชุมชน

อาชีพ	ปัญหา	ทางออก
1. การทำนา พื้นที่ทำนาประมาณ 70 % ของพื้นที่ทั้งหมด	ลงทุนค่าปัจจัยการผลิตสูง และยังขาดเครื่องพ่นยา รถไถเล็กและเครื่องมืออื่นๆ	ของบประมาณสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องมือจากผู้ว่า CEO
** ทำนา 2 ครั้ง ครั้งละ 4 เดือน	ค่าใช้จ่ายในการทำนา รวม 4,634 บาท/ไร่ ผลผลิตที่ได้รับ 80 ถังต่อไร่ รายรับ 5,200 บาท/ไร่ ถ้าไร่ 566 บาท รายได้เดือนละ 142 บาท/ไร่ โดยไม่คิดค่าแรงตัวเอง	และจากข้อมูลจะเห็นได้ว่าใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีสูงมาก ประมาณ ไร่ละ 1,435 บาท ลดค่าใช้จ่ายโดยการใช้น้ำพืชมรดก ปุ๋ยอินทรีย์-ชีวภาพ
2. ไม้ผล ฝรั่ง	รากเป็นปม เกิดจากไส้เดือนฝอย	จัดให้มีการรวมกลุ่ม และให้ความรู้เกษตรกร

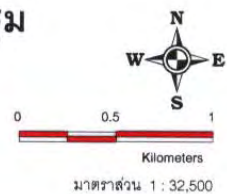

แผนที่ดิน ด.วัดสำโรง อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม

จัดทำโดย

โครงการวิจัย สวพ. KIP.89-42

ภาควิชาปฐพีวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูลแผนที่ชุดดิน ตำบลวัดสำโรง

พื้นที่ส่วนใหญ่ ประมาณ 4,513 ไร่ของตำบลวัดสำโรงอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 1 ชุดดินบางเลน BI มีลักษณะราบเรียบ มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านช้าตลอดทุกชั้น มีการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า เนื้อดินเป็นดินเหนียว สีพื้นเป็นสีเทาเข้มมากถึงดำมีจุดประสีน้ำตาลเหลืองปนแดง ปฏิกริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อย pH 6.5-7.0 ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,200 มม./ปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา การใช้ประโยชน์ควรปลูก ข้าวนาปี และนาปรัง เป็นข้าวที่มีข้อจำกัดน้อยหรือไม่มีเลย ผลผลิตข้าวที่ได้ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับดินนาทั่วไป ควรมีการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาดินเพื่อป้องกันน้ำท่วม ดินชุดนี้สามารถปลูกพืชผักและพืชไร่ได้ในช่วงฤดูแล้ง หรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ถ้ามีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือน้ำชลประทาน อาจมีข้อจำกัดในเรื่องเนื้อดินเหนียวขัดยากในการเตรียมดินปลูกถ้าปล่อยให้หน้าดินข้างบนแห้งจนเกินไป และดินจะแฉะง่ายเมื่อได้รับน้ำ ถ้าต้องการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ทำสวนผัก และปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ หรือทำไร่นาสวนผสม ก็ต้องมีทั้งปลูกข้าว ไม้ผล เลี้ยงปลา แต่ต้องมีการปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม

พื้นที่บางส่วน 605 ไร่ของตำบล อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 33 ชุดดินธาตุพนม Tb พื้นที่มีลักษณะค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอน มีความลาดชันเล็กน้อย 0-2 เปอร์เซ็นต์ เป็นชุดดินลึกมาก มีการระบายน้ำปานกลาง ดินมีความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านได้ปานกลาง มีความสามารถในการอุ้มน้ำปานกลางปฏิกริยาของดินเป็นกรดจัด pH 5.5-6.5 การใช้ประโยชน์ควรปลูก พืชไร่ ไม้ผล และพืชผักต่างๆ กลุ่มชุดดิน 33 มีศักยภาพในการปลูกพืชหลายชนิดทั้งพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล และใช้ทำนาได้บางส่วน แต่การใช้ประโยชน์ให้ได้รับผลตอบแทนสูง และลดความเสี่ยงในการลงทุน ควรใช้ที่ดินแบบไร่นาสวนผสม โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ เพื่อใช้ประโยชน์ กลุ่มชุดดินนี้ไม่ค่อยมีปัญหาหรือข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์มากนัก จะมีก็เฉพาะด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน กล่าวคือถ้าใช้เพาะปลูกติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้ความอุดมสมบูรณ์ลดลง เนื่องจากขาดธาตุอาหารพืชบางธาตุ นอกจากนี้ยังอาจขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง ดังนั้นการจัดการดินเพื่อให้เหมาะในการปลูกพืช ควรเน้นด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ รักษาความชื้นในดิน การปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยเน้นการปลูกพืชบำรุงดิน ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก) และปุ๋ยเคมีเมื่อมีความจำเป็น

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาและความสัมพันธ์ของสาเหตุที่ทำให้เกิดความยากจน

จากการศึกษาสถานภาพและความต้องการในการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร ภายใต้โครงการนำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จังหวัดนครปฐม เพื่อต่อสู้เอาชนะความยากจนภาคประชาชน (ศตจ.ปชช.) ได้วิเคราะห์ปัญหาและความสัมพันธ์ของสาเหตุที่ทำให้เกิดความยากจน โดยมีรายละเอียดของข้อมูลต่างๆ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

ผลจากการศึกษาข้อมูลทั่วไป จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และการเก็บแบบสำรวจกลุ่มตัวอย่าง และจากการจัดเวทีชุมชนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยศึกษาดำบดนำร่อง ใน 9 ตำบล 7 อำเภอ ของจังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งสิ้น 8,895 คน คิดเป็นร้อยละ 23.78 ของประชากรทั้งหมด แต่ในการเก็บแบบสัมภาษณ์เป็นการเก็บข้อมูลของครัวเรือน ดังนั้นข้อมูลสามารถเป็นตัวแทนของครัวเรือนได้ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงคิดเป็นร้อยละ 65.22 ของครัวเรือน

จากผลการศึกษาพบว่า ตำบลคลองโยง มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนมากที่สุดคือ 16 ไร่ต่อครัวเรือน ตำบลวัดสำโรงและสวนป่านมีเท่ากันคือ 11 ไร่ต่อครัวเรือน และบางช้างและบางระกำ มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนน้อยที่สุดคือ 4 ไร่ต่อครัวเรือน อาชีพหลักส่วนใหญ่รับจ้าง ทำการเกษตร ปลุกพืชเลี้ยงสัตว์ และเมื่อวิเคราะห์สภาพชุดดินในพื้นที่แล้ว พบว่า ส่วนใหญ่พื้นที่เหมาะสำหรับทำนา ปลุกพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล และเลี้ยงสัตว์ ดังนั้นในการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในแต่ละตำบล ควรคำนึงถึงขนาดของพื้นที่ ซึ่งพื้นที่เฉลี่ยต่อครัวเรือนค่อนข้างน้อย จำนวนแรงงาน และอาชีพส่งเสริมจะต้องเป็นอาชีพที่สามารถทำได้ในพื้นที่น้อย แรงงานที่เหมาะสม บวกกับความรู้ ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ สามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกร และการลงทุนไม่สูงมากนัก เช่น อาชีพทางเลือกในการปลูกผักปลอดภัยเพื่อส่งขายบริษัท ซึ่งจังหวัดนครปฐมเองมีศักยภาพทั้งด้านการผลิต และการตลาด หรืออาชีพอื่นๆ ข้อมูลทั่วไปที่ศึกษามีรายละเอียดดังตารางที่ 4-28

ตารางที่ 4-28 ข้อมูลทั่วไป

อำเภอ	ตำบล	ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (X)					
		ประชากร (คน)	จำนวน (ครัวเรือน)	กลุ่มศึกษา (คน)	พื้นที่ทำการเกษตร เฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่)	อาชีพหลัก	สภาพชุดดินเหมาะสำหรับการทำการเกษตร
เมือง	สวนป่า	1,940	664	521	11	รับจ้าง เลี้ยงสัตว์	ปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ผล เลี้ยงสัตว์
	ทัพหลวง	5,544	2,141	1,236	9	รับจ้าง เกษตรกรรม	พืชไร่ พืชผัก ไม้ผล ทำนา
สามพราน	คลองจินดา	7,411	2,871	1,897	7	เกษตรกรรม รับจ้าง	พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก ทำนา
	บางช้าง	5,285	2,211	1,161	4	รับจ้าง เกษตรกรรม	พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก ทำนา ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์
บางเลน	บางระกำ	3,438	1,242	887	4	รับจ้าง เกษตรกรรม	ทำนา ไม้ผล พืชผัก เลี้ยงสัตว์
กำแพงแสน	ดอนข่อย	5,265	1,434	1,239	7	รับจ้าง เกษตรกรรม	ทำนา พืชไร่ พืชผัก ไม้ผล
พุทธมณฑล	คลองโยง	4,093	1,664	951	16	รับจ้าง เกษตรกรรม	ทำนา ไม้ผล พืชผัก เลี้ยงสัตว์
ดอนตูม	ดอนพุทรา	3,037	1,052	789	6	รับจ้าง เกษตรกรรม	ทำนา ไม้ผล พืชผัก เลี้ยงสัตว์
นครชัยศรี	วัดสำโรง	1,396	360	214	11	รับจ้าง เกษตรกรรม	ทำนา พืชผัก พืชไร่ ไม้ผล เลี้ยงสัตว์น้ำ
รวม		37,409	13,639	8,895			

ข้อมูลภาพรวมด้านรายรับ รายจ่าย หนี้สิน

ผลการจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวม ด้านรายรับ รายจ่าย หนี้สิน พบว่า จากข้อมูลภาพรวมของ 9 ตำบลนำร่อง ตำบลคลองโยงมีรายรับเฉลี่ยของครัวเรือนต่อปีสูงสุดคือ 241,482 บาท รองลงมาเป็นตำบลบางช้าง 231,499 บาท และตำบลคลองจินดา 210,765 บาท ตามลำดับ และตำบลที่มีรายรับน้อยที่สุดคือ ตำบลบางระกำ 75,146 บาทและตำบลคอนข่อย 164,085 บาท และข้อมูลรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีสูงสุด คือตำบลคลองจินดา 254,191 บาท รองลงมาเป็นตำบลบางช้าง 182,719 บาท จะเห็นได้ว่าตำบลที่มีรายรับและรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีก่อนข้างสูงเป็นตำบลที่อยู่ใกล้สังคมเมือง และมีรายได้จากอาชีพรับจ้าง และทำการเกษตร ส่วนตำบลที่มีรายรับเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีต่ำเป็นตำบลที่ค่อนข้างอยู่ห่างจากตัวเมือง จะเห็นได้ว่าตำบลที่ทำการศึกษากลับมีหนี้สินจำนวนมากและจากหลายแหล่งทั้งหนี้สินในระบบ เช่นกองทุนหมู่บ้าน ธกส. ที่เอื้อต่อการเป็นหนี้ และหนี้สินนอกระบบในพื้นที่ ตำบลที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนมากที่สุดคือตำบลสวนป่า 258,937 บาท รองลงมาเป็นตำบลวัดสำโรง 242,722 บาท และตำบลคลองจินดา 238,201 บาท ตามลำดับ จะสังเกตได้ว่าตำบลที่มีหนี้สินค่อนข้างสูงกว่าตำบลอื่นๆ เป็นตำบลที่อยู่ใกล้ชุมชนเมือง มีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าครองชีพค่อนข้างสูง รายละเอียดแสดงในตาราง 4-29

ตารางที่ 4-29 ข้อมูลครัวเรือน ค่าเฉลี่ยรายรับ รายจ่าย หนี้สิน

อำเภอ	ตำบล	ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (x)						
		ประชากร (คน)	จำนวน (ครัวเรือน)	กลุ่มศึกษา (คน)	รายรับ (บาท/ปี)	รายจ่าย (บาท/ปี)	คงเหลือ (บาท/ปี)	หนี้สิน (บาท/ปี)
เมือง	สวนป่า	1,940	664	521	179,922	161,065	18,857	258,937 ¹
	ทัพหลวง	5,544	2,141	1,236	180,043	153,655	26,388	203,705
สามพราน	คลองจินดา	7,411	2,871	1,897	210,675 ³	254,191 ¹	-43,516	238,201 ³
	บางช้าง	5,285	2,211	1,161	231,499 ²	182,719 ²	48,780	227,173
บางเลน	บางระกำ	3,438	1,242	887	75,146*	131,641*	-56,495*	170,011*
กำแพงแสน	ดอนข่อย	5,265	1,434	1,239	164,085	168,279 ³	4,194	227,833
พุทธมณฑล	คลองโยง	4,093	1,664	951	241,482 ¹	127,017	114,465	173,476
ดอนตูม	ดอนพุทรา	3,037	1,052	789	140,565	133,982	6,583	170,001
นครชัยศรี	วัดสำโรง	1,396	360	214	171,112	119,310	51,802	242,722 ²
รวม		37,409	13,639	8,895	168,820	144,469	24,352	193,561

หมายเหตุ * ใช้ข้อมูลจากการรวบรวมของภาคประชาชนในตำบล (ไม่มีข้อมูลจากแบบสำรวจ)

¹ตัวเลขลำดับที่ของข้อมูล

ข้อมูลภาพรวมด้านค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลรายครัวเรือนด้านรายรับ รายจ่ายและหนี้สินของกลุ่มที่ทำการศึกษา 9 ตำบล 7 อำเภอ ในจังหวัดนครปฐม มีรายละเอียดดังนี้

ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

จากตาราง 4-29 เมื่อพิจารณาที่จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จ่ายเพื่อการบริโภค พบว่าเกือบทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มากกว่าร้อยละ 95 มีค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารเพื่อการดำรงชีวิตและของใช้ต่างๆ ในครัวเรือน รองลงมาเป็นค่าภาษีสังคม ค่าเครื่องคั้มต่างๆ ค่ารักษาพยาบาลและค่าศึกษาของบุตรตามลำดับ ซึ่งค่ารักษาพยาบาล และค่าศึกษาของบุตรเป็นค่าใช้จ่ายที่บางครัวเรือนไม่มี เนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในวัยทำงาน สุขภาพแข็งแรงไม่ต้องมีค่ารักษาพยาบาล และเลขวัยที่จะศึกษาเล่าเรียนแล้ว และเมื่อให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคทั้งหมดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ ค่าอาหารจะเป็นค่าใช้จ่ายที่มีเปอร์เซ็นต์สูงสุด คือ 37.54 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาเป็นค่าศึกษาเล่าเรียน 21.32 เปอร์เซ็นต์ และ ค่าภาษีสังคม ค่าเครื่องคั้ม ค่ารักษาพยาบาล และค่าของใช้ภายในครัวเรือน ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าค่าอาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน ดังนั้นเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง ค่าศึกษาเล่าเรียนก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัยกำลังเจริญเติบโตในครอบครัว แต่เมื่อมาพิจารณาค่าภาษีสังคมซึ่งสูงเป็นอันดับสาม อาจจะต้องมีการวิเคราะห์ตนเองในครัวเรือน ทำการลดรายจ่ายในเรื่องภาษีสังคม และค่าเครื่องคั้มที่ค่อนข้างฟุ่มเฟือย เพื่อเป็นการลดรายจ่าย อุดหนุนของครอบครัวเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือนก่อน

ค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ/ปัจจัยการผลิต

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ/ปัจจัยการผลิต พบว่าประมาณร้อยละ 40-45 เมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ทำการศึกษา มีค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต ค่าปุ๋ยเคมี ค่าแรงงาน ค่ายา สารเคมี ค่าอุปกรณ์การผลิต และค่าเมล็ดพันธุ์ ส่วนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นค่าใช้จ่ายที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 65.58 ต้องใช้จ่ายค่าน้ำมัน ส่วนคนกลุ่มน้อยร้อยละ 13.01 ที่เลี้ยงสัตว์และมีค่าใช้จ่ายด้านอาหารสัตว์ และเมื่อให้ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเพื่อการประกอบอาชีพ/ปัจจัยการผลิตคิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ พบว่า ค่าอาหารสัตว์มูลค่าสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 20.67 ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะมีการเลี้ยงสัตว์น้อย แต่ราคาของอาหารสัตว์สูง เพราะเป็นอาชีพที่มีการลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในเรื่องอาหารสัตว์ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดในการเลี้ยงสัตว์ รองลงมาเป็นค่าแรงงาน ร้อยละ 18.10 และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงร้อยละ 16.69 จะเห็นว่าค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเกษตรกรต้องใช้ และเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงสำหรับเกษตรกร จึงต้องหาวิธีการในการลดรายจ่ายในเรื่องค่าแรงงานโดยใช้แรงงานในครอบครัว และลดความฟุ่มเฟือยในการใช้ ใช้น้ำมันเท่าที่จำเป็น

ตารางที่ 4-30 ข้อมูลค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

1. ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

อำเภอ	ตำบล	ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (คน/บาท/ปี)												
		N	อาหาร		เครื่องคั้น		ของใช้		การศึกษา		ค่ารักษาพยาบาล		ภาษีสังคม	
			n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)
เมือง	สวนป่าน	521	511	41,433	406	13,798	496	7,985	319	30,651	362	7,922	477	11,469
	ทัพหลวง	1,236	1,154	40,638	1,054	13,506	1,138	9,189	821	25,883	801	6,600	1,044	14,907
สามพราน	คลองจินดา	1,897	1,794	36,480	1,435	8,643	1,681	11,256	1,026	29,923	1,432	37,236	1,611	15,183
	บางช้าง	1,161	1,155	46,899	1,135	10,427	1,154	12,352	999	14,835	1,109	7,549	1,113	10,410
บางเลน	บางระกำ	887	887	46,418*	887	14,138*	887	9,760*	887	17,999*	887	3,736*	887	15,279*
กำแพงแสน	ดอนข่อย	1,239	1,124	37,104	1,000	12,641	1,217	6,662	756	21,135	975	3,760	1,036	15,370
พุทธมณฑล	คลองโยง	951	931	45,019	705	9,136	909	7,267	583	21,827	533	5,241	839	13,030
ดอนตูม	ดอนพุทรา	789	783	43,631	733	13,881	782	10,905	736	14,717	728	5,758	762	14,271
นครชัยศรี	วัดสำโรง	214	211	37,232	167	12,079	206	12,768	103	27,551	129	7,844	180	10,893
รวม		8,895	8,550	36,493	7,522	10,457	8,470	8,709	6,230	20,725	6,956	9,101	7,949	11,726
ร้อยละของผู้ให้ข้อมูล			96.12		84.56		95.22		70.04		78.20		89.36	
ร้อยละของค่าใช้จ่าย			37.54		10.76		8.96		21.32		9.36		12.06	

หมายเหตุ *ใช้ข้อมูลจากการรวบรวมของภาคประชาชนในตำบล (ไม่มีข้อมูลจากแบบสำรวจ)

2. ค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ/ ปัจจัยการผลิต

อำเภอ	ตำบล	ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (คน/บาท/ปี)														
		N	ปุ๋ยเคมี		ค่าแรงงาน		ยา สารเคมี		อุปกรณ์การผลิต		เมล็ดพันธุ์		น้ำมันเชื้อเพลิง		อาหารสัตว์	
			n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	n	ค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)
เมือง	สวนป่า	521	179	19,823	49	24,963	113	4,159	58	17,290	90	16,633	246	20,042	213	71,626
	ทัพหลวง	1,236	347	10,309	203	30,809	345	6,539	152	38,439	213	5,647	512	25,041	143	12,183
สามพราน	คลองจินดา	1,897	1,105	29,424	794	42,860	1,088	44,079	768	25,520	288	17,700	1,235	25,248	38	26,448
	บางช้าง	1,161	942	11,955	887	16,367	918	15,694	866	7,735	853	1,832	1,067	28,809	25	4,019
บางเลน	บางระกำ	887	887	6,329*	887	5,834*	-	-	887	13,997*	887	2,057*	887	24,641*	887	27,741*
กำแพงแสน	ดอนข่อย	1,239	241	14,034	214	30,495	238	8,744	139	18,641	218	9,821	641	38,876	171	46,415
พุทธมณฑล	คลองโยง	951	397	21,888	272	20,511	389	11,857	110	15,644	302	14,813	423	12,619	3	9,208
ดอนตูม	ดอนพุทรา	789	723	5,178	696	3,400	723	3,830	708	1,555	719	2,482	725	8,729	74	4,738
นครชัยศรี	วัดสำโรง	214	53	33,620	21	21,844	48	11,393	20	14,785	35	9,450	97	16,972	3	43,715
รวม		8,895	4,874	16,248	4,023	21,250	3,862	11,811	3,708	15,512	3,605	8,709	5,833	19,593	1,557	24,261
ร้อยละของผู้ให้ข้อมูล			54.79		45.23		43.42		41.69		40.53		65.58		13.01	
ร้อยละของค่าใช้จ่าย			13.84		18.10		10.06		13.21		7.42		16.69		20.67	

หมายเหตุ *ใช้ข้อมูลจากการรวบรวมของภาคประชาชนในตำบล (ไม่มีข้อมูลจากแบบสำรวจ)

ข้อมูลภาพรวมด้านหนี้สิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านหนี้สินของกลุ่มตัวอย่าง 9 ตำบลนำร่อง พบว่า เกษตรกรมีหนี้ในระบบเป็นส่วนใหญ่ โดยเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่าร้อยละ 43.08 ของกลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 31.82 เป็นหนี้ ธกส. และร้อยละ 25.10 เป็นหนี้สหกรณ์เพื่อการเกษตร และเกษตรกรมีหนี้นอกระบบ ร้อยละ 37.92 เมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่าง และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณหนี้สินทั้งหมด พบว่า เกษตรกรมีหนี้สินในระบบ ร้อยละ 77.30 และหนี้สินนอกระบบ 22.70 และเมื่อเปรียบเทียบหนี้สินในระบบทั้งหมดของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีหนี้สินจาก ธกส. มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.89 รองลงมาเป็นหนี้จากสหกรณ์การเกษตรร้อยละ 37.08 และหนี้จากกองทุนหมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 6.03

วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมหนี้สินของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 32.87 กู้เงินมาเพื่อซื้อรถ รองลงมาเป็นการกู้เพื่อการเกษตรร้อยละ 28.18 และกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างบ้าน อยู่อาศัย ร้อยละ 25.49 กู้เพื่อผ่อนสินค้าร้อยละ 24.82 และกู้เพื่อซื้อที่ดินร้อยละ 23.74 เมื่อให้มูลค่าการกู้เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ เป็น 100 เปอร์เซนต์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างกู้เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย บ้าน เป็นมูลค่าสูงสุดถึงร้อยละ 29.08 รองลงมาเป็นเพื่อซื้อที่ดิน ร้อยละ 28.43 เพื่อการลงทุนในการทำการเกษตรร้อยละ 22.28 เพื่อซื้อรถ 16.80 และเพื่อผ่อนสินค้า ร้อยละ 3.37 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าภาพรวมของปัญหาความยากจนเกิดจากความยากจนด้านรายได้ รายได้น้อย รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทำให้เกิดปัญหาต่อมาคือการเป็นหนี้ซึ่งการกู้หนี้เพื่อมาใช้ในชีวิตประจำวัน การลงทุนเพื่อการประกอบอาชีพด้านการเกษตร และปัจจุบันได้รับค่านิยมการบริโภคที่เน้นด้านวัตถุ เช่น โทรศัพท์มือถือที่ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ ที่ร้อยละ 32.87 ของกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญ และหลังจากเป็นหนี้ก็ไม่สามารถคืนหนี้ได้เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่เป็นวัตถุนิยมไม่สร้างรายได้เลย มีแต่รายจ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ค่าน้ำมัน จะเห็นได้ว่าร้อยละ 65.58 ของกลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายในเรื่องน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งเป็นเปอร์เซ็นต์ที่สูงมาก และอาจเป็นสาเหตุมาจากการลงทุนด้านอาชีพแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ หรือผลผลิตต่ำ ซึ่งอาจเกิดจากการขาดทักษะในการประกอบอาชีพ การขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ตารางที่ 4-31 ข้อมูลหนี้สินของครัวเรือน

1. หนี้สินตามแหล่งกู้ยืม

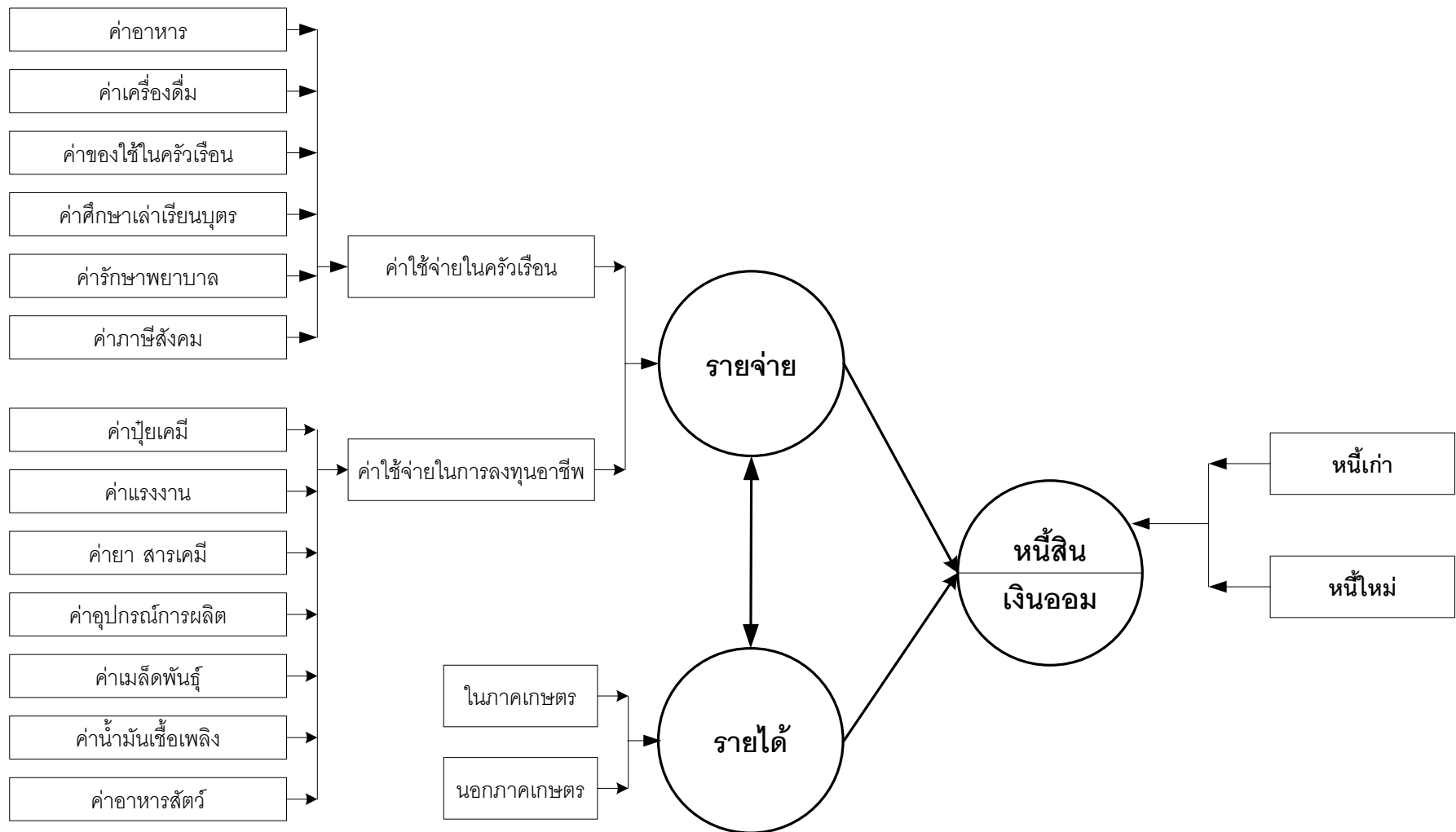
อำเภอ	ตำบล	ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (คน/บาท/ปี)								
		หนี้ในระบบ							หนี้นอกระบบ	
		ธกส.			สหกรณ์		กองทุน			
		N	n	ค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)	n	ค่าเฉลี่ย - ($\bar{X}$)	n	ค่าเฉลี่ย - ($\bar{X}$)		
เมือง	สวนป่า	521	108	301,618	135	152,210	193	22,866	75	102,910
	ทัพหลวง	1,236	164	267,225	114	199,537	589	21,641	203	84,904
สามพราน	คลองจินดา	1,897	342	230,994	63	69,439	537	23,051	265	205,966
	บางช้าง	1,161	862	66,868	846	4,113	932	8,953	867	45,915
บางเลน	บางระกำ	887	887	40,735	887	3,465	887	14,309	887	4,316
กำแพงแสน	ดอนข่อย	1,239	290	188,060	35	109,017	685	24,394	286	160,211
พุทธมณฑล	คลองโยง	951	198	107,853	48	121,291	213	21,311	72	98,388
ดอนตูม	ดอนพุทรา	789	702	140,355	691	3,387	719	10,497	693	14,550
นครชัยศรี	วัดสำโรง	214	24	286,250	2	400,000	87	25,793	25	124,080
	รวม	8,895	3,577	181,106	2,821	118,051	4,842	19,202	3,373	93,471
	ร้อยละของผู้ให้ข้อมูล			31.82		25.10		43.08		37.92
	ร้อยละของหนี้ในระบบ			56.89		37.08		6.03		
	ร้อยละของประเภทหนี้สิน					77.30				22.70

หมายเหตุ *ใช้ข้อมูลจากการรวบรวมของภาคประชาชนในตำบล (ไม่มีข้อมูลจากแบบสำรวจ)

2. หนี้สินเพื่อการบริโภคเพื่อการลงทุน

อำเภอ	ตำบล	ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (คน/บาท/ปี)										
		N	บ้าน		ที่ดิน		รถ		ผ่อนสินค้า		การเกษตร	
			n	ค่าเฉลี่ย	n	ค่าเฉลี่ย	n	ค่าเฉลี่ย	n	ค่าเฉลี่ย	n	ค่าเฉลี่ย
เมือง	สวนป่า	521	29	305,751	53	228,124	128	105,722	61	42,635	55	224,081
	ทัพหลวง	1,236	96	307,115	64	260,248	319	115,806	169	19,854	151	226,209
สามพราน	คลองจินดา	1,897	86	157,903	122	145,761	223	179,835	57	21,158	162	192,067
	บางช้าง	1,161	911	50,757	856	13,096	883	25,834	864	1,822	863	14,776
บางเลน	บางระกำ	887**	**	***	**	***	**	***	**	***	**	***
กำแพงแสน	ดอนข่อย	1,239	43	224,512	65	300,450	205	99,272	99	50,757	198	140,760
พุทธมณฑล	คลองโยง	951	172	154,266	39	125,111	156	134,387	35	16,424	100	92,620
ดอนตูม	ดอนพุทรา	789	698	8,838	692	9,695	698	14,579	692	2,401	701	25,188
นครชัยศรี	วัดสำโรง	214	6	174,000	10	313,800	20	149,984	12	15,216	27	178,888
รวม		8,008	2,041	178,517	1,901	174,535	2,632	103,177	1,989	21,283	2,257	136,823
คิดเป็นร้อยละ			25.49	29.08	23.74	28.43	32.87	16.80	24.82	3.37	28.18	22.28

หมายเหตุ *ใช้ข้อมูลจากการรวบรวมของภาคประชาชนในตำบล (ไม่มีข้อมูลจากแบบสำรวจ)

แผนภาพที่ 4-1 ตัวแปรที่ทำให้เกิดความยากจนของเกษตรกร

จากการศึกษาตัวแปรที่ทำให้เกิดความยากจนของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรมีรายจ่ายในการลงทุนด้านการเกษตรสูง เนื่องมาจากทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม เช่น ดินเสื่อมเพราะใช้ในการทำการเกษตรเป็นระยะเวลายาวนานโดยไม่มีการวิเคราะห์ดิน การปลูกพืชชนิดเดิมติดต่อกันหลายครั้งทำให้แร่ธาตุบางชนิดในดินน้อยลง ไม่มีการจัดการในการหมุนเวียนปลูกพืชต่างชนิด ขาดการวิเคราะห์พื้นที่ เกษตรกรแก้ปัญหาไม่ตรงประเด็น ซึ่งแก้ปัญหาโดยใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งปุ๋ยเคมีก็มีราคาแพง ทำให้ต้องใช้ต้นทุนในการลงทุนสูง ในขณะเดียวกันผลพวงจากปัญหาข้างต้นส่งผลให้เกิดปัญหาโรค แมลงตามมา เกษตรกรก็แก้ปัญหาโดยใช้ยาหรือสารเคมี ซึ่งต้องลงทุนในการทำการเกษตรสูงขึ้นอีก ส่งผลให้การลงทุนภาคเกษตรสูงมาก ทำให้เกษตรกรมีรายจ่ายมาก ในขณะที่ผลผลิตต่อไร่จากการทำการเกษตรไม่สูงขึ้น ประกอบกับราคาผลผลิตเกษตรที่ไม่แน่นอน ทำให้เกษตรกรบางส่วนมีการเคลื่อนย้ายไปหารายได้นอกภาคเกษตรเพื่อนำมาจุนเจือครอบครัว เพื่อตอบสนองค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าครองชีพของเกษตรกรที่อยู่ใกล้ชุมชนเมืองที่มีอัตราที่สูงขึ้น จะเห็นได้ว่าเกษตรกรทุกตำบลที่ศึกษามีหนี้สินเนื่องมาจากโครงการของรัฐที่เอื้อต่อการเป็นหนี้ ประกอบกับปัญหาข้างต้นจึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้ทั้งในและนอกระบบ

จากปัญหาข้างต้น เกษตรกรควรได้รับการเพิ่มความรู้ มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความสามารถในการวิเคราะห์ตนเอง วิเคราะห์พื้นที่ในการทำการเกษตร รวมกลุ่มในการปัญหา สามารถลดรายจ่ายได้ ไม่มีหนี้สิน ทำให้เกษตรกรมีรายรับเพิ่มขึ้น ความเป็นอยู่ดีขึ้น

บทที่ 5

สรุปวิเคราะห์ผลการวิจัย

จากการศึกษาถึงสภาพและความต้องการในการแก้ปัญหาความยากจน ของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม 9 ตำบลนำร่อง สรุปผลการศึกษา ดังนี้

ปัญหาความยากจนและความต้องการในการแก้ปัญหาของเกษตรกร

ปัญหาความยากจนส่วนหนึ่งมาจากการใช้จ่ายในครัวเรือนมากเกินไป จะเห็นได้จากข้อมูลการทำเวทีชุมชนในแต่ละตำบล พบว่าทั้ง 9 ตำบลเห็นว่าปัญหาความยากจนของคนในตำบลมาจากค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง ค่าครองชีพในปัจจุบันสูง รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนด้านการเกษตร เช่นปัจจัยการผลิตด้านการเกษตร ค่าน้ำมัน ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีต่างๆ ค่าเมล็ดพันธุ์ รวมถึงค่าจ้างแรงงานสูง จะต้องลงทุนในการทำ การประกอบอาชีพการเกษตรสูง สาเหตุอื่นที่ 7 ตำบลมีความเห็นว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาความยากจนคือ ราคาผลผลิตเกษตรไม่แน่นอน ไม่มีการประกันราคา ไม่มีตลาดล่วงหน้า และ โครงการของรัฐเอื้อต่อการเป็น หนี้ของเกษตรกรเช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน ทำให้เกษตรกรมีหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ 6 ตำบลมีความเห็นว่าสาเหตุของความยากจนมาจากการที่เกษตรกรขาดความรู้ ขาดทักษะใน การประกอบอาชีพ สำหรับปัญหาอื่นๆ ที่เป็นสาเหตุของความยากจน ได้แก่ ปัญหาด้านโรค แมลง ต่างๆ ที่ เกิดขึ้นในการทำเกษตรของเกษตรกร รวมทั้งปัญหาเกษตรกรขาดพื้นที่ในการทำเกษตร หรือพื้นที่ทำ การเกษตรไม่เหมาะสม และปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดินเสื่อม ขาดน้ำ

จากปัญหาต่างๆ ที่เกษตรกรในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ เกษตรกรมีแนวทางในการแก้ปัญหา 3 ระดับ คือ การแก้ปัญหาด้วยตนเอง การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหา และขอสนับสนุนปัจจัยต่างๆ จากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหา โดยเกษตรกรเห็นว่าปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองจะเป็นปัญหาในครัวเรือน เช่น การทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครอบครัว เพื่อนำมาวิเคราะห์และร่วมกันแก้ปัญหา โดยจะลดรายจ่ายในส่วนที่ ไม่จำเป็น รายจ่ายฟุ่มเฟือยของครัวเรือน เพื่อแก้ปัญหาค่าใช้จ่าย ค่าครองชีพที่สูง หรือการลดรายจ่ายด้านปัจจัย การผลิตต่างๆ ที่สามารถทำได้ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากมูลสัตว์เพื่อลดค่าใช้จ่าย ปัจจัยการผลิตที่มีราคาแพง และเกษตรกรเห็นว่าจากปัญหาการขาดความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ ควร จะมีการรวมกลุ่มเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมและศึกษาดูงานให้กับเกษตรกร เพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ด้านการเกษตร นอกจากนี้เพื่อแก้ปัญหาด้านราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอน และปัญหาด้าน การเกษตรอื่นๆ เกษตรกรเห็นว่าควรใช้วิธีการรวมกลุ่มในการต่อรองราคา และติดต่อขอสนับสนุนหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ เช่น การแก้ปัญหาด้านโรคแมลง ด้านโครงสร้างพื้นฐานเช่น น้ำในการทำเกษตร เป็นต้น

ตารางที่ 5-1 แสดงสาเหตุของปัญหาความยากจนและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่าง 9 ตำบลนาร่อง

1. สาเหตุความยากจน

อำเภอ	ตำบล	สาเหตุของปัญหาความยากจน							
		ขาดความรู้ ทักษะในการ ประกอบอาชีพ	ขาดพื้นที่ในการ ทำการเกษตร ,พื้นที่ไม่เหมาะสม	ปัจจัยการผลิตราคา สูง ,การเกษตรต้อง ลงทุนสูง	ราคาผล ผลิตไม่ แน่นอน	ปัญหาด้าน การเกษตรต่างๆ เช่น โรค แมลง	ทรัพยากร ธรรมชาติ ขาด น้ำ ดินเสื่อม	ค่าใช้จ่าย ค่า ครองชีพสูง	โครงการของรัฐ เอื้อต่อการเป็นหนี้ ,เกษตรกรมีหนี้สิน
เมือง	สวนป่าน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	ทัพหลวง	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
สามพราน	คลองจินดา	✓		✓	✓			✓	✓
	บางช้าง			✓	✓	✓		✓	✓
บางเลน	บางระกำ	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
กำแพงแสน	ดอนข่อย			✓				✓	✓
พุทธมณฑล	คลองโยง			✓	✓	✓		✓	
ดอนตูม	ดอนพุทรา	✓	✓	✓	✓			✓	✓
นครชัยศรี	วัดสำโรง	✓		✓				✓	✓

2. ความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร

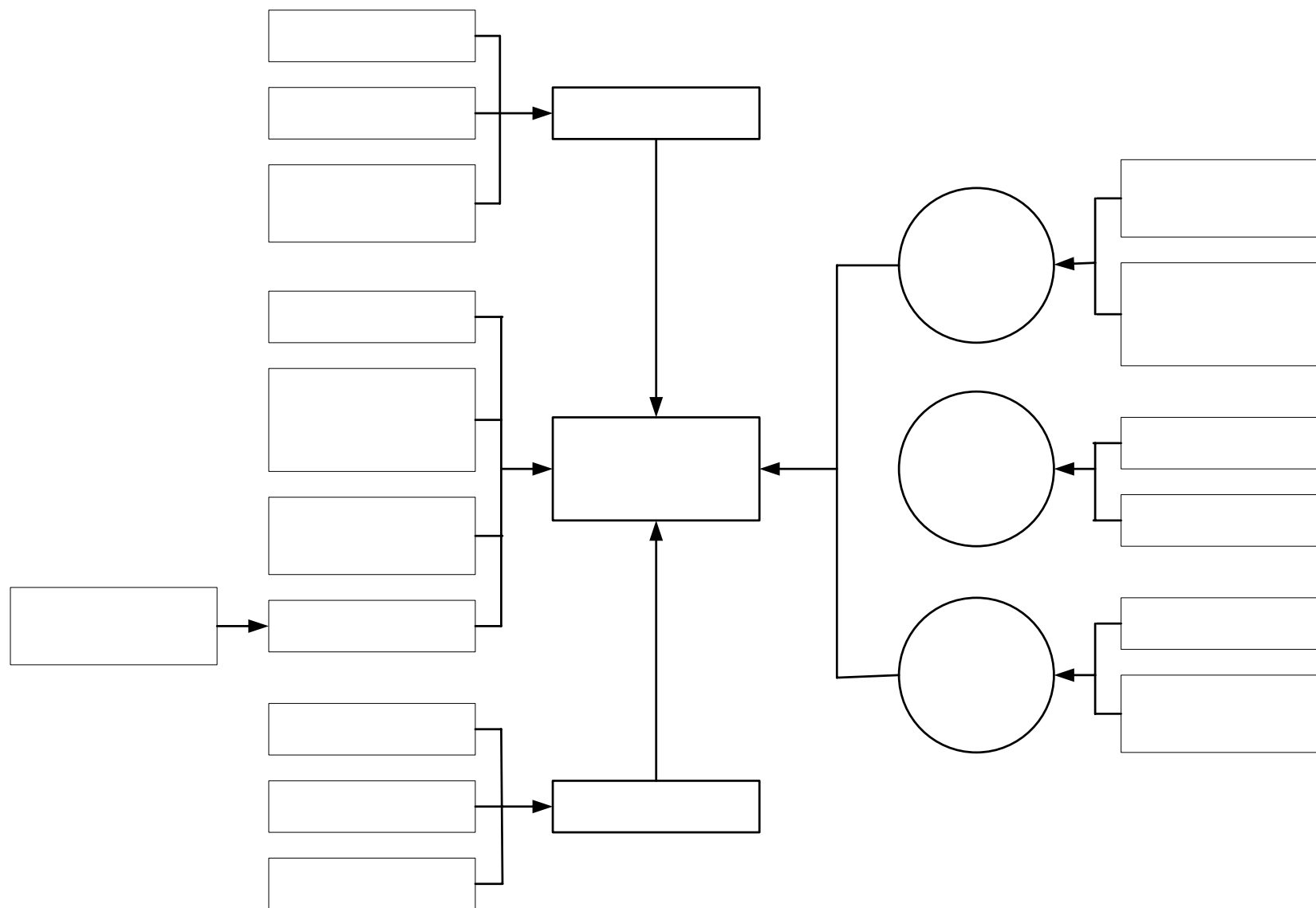
อำเภอ	ตำบล	ความต้องการของเกษตรกร (ในการแก้ปัญหา)						
		แก้ปัญหาด้วย ตนเอง	รวมกลุ่มขอสนับสนุนงบประมาณ			ขอสนับสนุนจากภาครัฐ		
			จัดหลักสูตรอบรม	ศึกษาดูงาน	จัดตั้งกลุ่มอาชีพ		เครื่องมือ	งบประมาณ
					ผลิตและรวบรวมสินค้า	แปรรูปผลผลิต		หาแหล่งตลาด
เมือง	สวนป่าน	✓	✓	✓	✓			✓
	ทัพหลวง	✓			✓	✓	✓	✓
สามพราน	คลองจินดา	✓			✓	✓	✓	✓
	บางช้าง				✓	✓	✓	✓
บางเลน	บางระกำ	✓	✓	✓	✓		✓	✓
กำแพงแสน	ดอนข่อย	✓	✓					✓
พุทธมณฑล	คลองโยง	✓	✓	✓	✓	✓		✓
ดอนตูม	ดอนพุทรา	✓	✓	✓	✓			
นครชัยศรี	วัดสำโรง	✓	✓	✓	✓		✓	✓

แนวทางในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานในการแก้ปัญหาคความยากจน

จากการศึกษาถึงปัญหาคความยากจน ทางออกในการแก้ไขปัญหาคความยากจน จะเห็นได้ว่าประชาชนคนในชุมชนชนบทซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรยังประสบปัญหาคความยากจนมีปัจจัยต่างๆ ข้างต้น ดังนั้นในการสนับสนุน การส่งเสริม การพัฒนาทางด้านการเกษตร และการแก้ปัญหาคความยากจนด้วยวิธีการต่างๆ ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการให้ความรู้ การวิเคราะห์ตนเองเพื่อแก้ปัญหาคความยากจน การรวมกลุ่มและทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการของคนในชุมชน และการขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด นักวิชาการด้านต่างๆ เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการเกษตรในพื้นที่

จะเห็นได้ว่าในระดับนโยบายบทบาทในการแก้ไขปัญหาคความยากจนของรัฐบาลในปัจจุบัน เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของสังคมและเศรษฐกิจฐานรากเพื่อลดปัญหาคความยากจน โดยมีโครงการต่างๆ เช่น โครงการพักชำระหนี้ โครงการกองทุนหมู่บ้าน โครงการธนาคารเพื่อประชาชน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า จะเน้นการเสริมสร้างรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง มุ่งเน้นการพัฒนาคน ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยมีแนวทางหลักในการพัฒนาคนจนให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจน ได้แก่ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของคนจนโดยการร่วมคิดร่วมทำ/ขยายเครือข่ายการเรียนรู้ พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเหมาะสม และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ดังนั้นในการหาแนวทางร่วมกันในการสนับสนุนการทำงานร่วมกัน ระหว่างเกษตรกรในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด ภาครัฐ เอกชน เพื่อแก้ปัญหาคความยากจนอย่างบูรณาการ จากการศึกษารูปแบบการทำงานร่วมกัน ดังนี้

แผนภาพที่ 5-1 รูปแบบการทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาคาความยากจนของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า ในการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรในพื้นที่จะต้องร่วมมือกันโดยเริ่มต้นจากตัวเกษตรกรเองที่จะต้องรู้จักในการวิเคราะห์ตนเอง วิเคราะห์การใช้ภายในครัวเรือน รู้จักในการพอประมาณ ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ยังต้องรู้จักในการวิเคราะห์พื้นที่ เพื่อหาศักยภาพของพื้นที่ในการทำกิจกรรมการเกษตร และรู้คุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นโดยใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และต้องพัฒนาตนเองในการเพิ่มทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ ในการประกอบอาชีพ และรู้จักทำงานระบบกลุ่ม ร่วมกันในการแก้ปัญหา เพิ่มศักยภาพของกลุ่มในการติดต่อประสานงานด้านการผลิต การตลาด และใช้ระบบกลุ่มในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น อบต./อปท. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด/ภูมิภาคเพื่อขอสนับสนุนและช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ยังสามารถประสานไปยังสถาบันการศึกษาในพื้นที่ซึ่งมีนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันชุมชน และใช้หลักการสามประสาน โดยการประสานงานด้านการตลาด การวางแผนการตลาดร่วมกันภาคเอกชน

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจะมุ่งไปที่เกษตรกรในการลดรายจ่าย โดยเน้นที่เกษตรกรต้องรู้จักตัวเอง วิเคราะห์ตัวเองในการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และมีการประสานในการวิเคราะห์พื้นที่ร่วมกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษาในพื้นที่ เพื่อหาศักยภาพของพื้นที่ทำการเกษตร วางแผนในการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้อง ทั้งชนิด คุณภาพ และปริมาณ และใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่นการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน ซึ่งเพื่อต้นทุนในการผลิตลดลง ผลผลิตเพิ่มขึ้นหรือเท่าเดิม ส่งผลให้เกษตรกรสามารถเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน นอกจากนี้เกษตรกรเกษตรกรมีรายได้จากอาชีพเสริม จากการร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษาในการอบรมวิชาชีพ การมีอาชีพนอกภาคเกษตร และมีการสร้างโอกาสจากการรวมกลุ่มในการผลิตการเกษตร การแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การรวมกลุ่มเพื่อต่อรองภาคเอกชนในการขยายโอกาสทางการตลาด ซึ่งเหล่านี้ทำให้เกษตรกรพ้นจากปัญหาความยากจน เกษตรกรมีความสุข มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตรและสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2548. การเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้ และทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. 2549. วารสารเศรษฐกิจการเกษตรปีที่ 52 ฉบับที่ 593. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

วิภารัตน์ หมายเหมียง และคณะ. 2548. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการนำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ นครปฐม. เสนอสํานักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ธำรง อุดมไพจิตรกุล และคณะ. 2547. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด: กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์. เสนอสํานักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ 1 ข้อมูลครัวเรือนของกลุ่มเป้าหมายจังหวัดนครปฐม 7 อำเภอ 9 ตำบล

อำเภอ	ตำบล	ประชากรทั้งหมด		ขึ้นทะเบียนคนจน		กลุ่มตัวอย่าง		
		จำนวน (คน)	ครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (คน)	ร้อยละ (ครัวเรือน)**
เมือง	สวนป่า	1,940	664	347	17.9	521	26.86	78.46
	ทัพหลวง	5,544	2,141	1,210	21.8	1,236	22.29	57.73
สามพราน	คลองจินดา	7,411	2,871	1,913	25.8	1,897	25.60	66.07
	บางช้าง	5,285	2,211	933	17.7	1,161	21.97	52.51
บางเลน	บางระกำ	3,438	1,242	837	24.3	887*	25.80*	71.42*
กำแพงแสน	ดอนข่อย	5,265	1,434	1,521	28.9	1,239	23.53	86.40
พุทธมณฑล	คลองโยง	4,093	1,664	1,416	34.6	951	23.23	57.15
ดอนตูม	ดอนพุทรา	3,037	1,052	1,127	37.1	789	25.98	75.00
นครชัยศรี	วัดสำโรง	1,396	360	286	20.5	214	15.33	59.44
รวม		37,409	13,639	9,590	25.6	8,895	23.78	62.22

หมายเหตุ **กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลเป็นตัวแทนของคนจากครัวเรือน

*ใช้ข้อมูลจากการรวบรวมของตำบล (ไม่มีการเก็บแบบสำรวจข้อมูล)

ตารางภาคผนวกที่ 2 ข้อมูลประเภทอาชีพของกลุ่มเป้าหมายจังหวัดนครปฐม 7 อำเภอ 9 ตำบล

อำเภอ	ตำบล	ประเภทอาชีพ (คน)						ไม่มีอาชีพ/ ไม่ระบุ (คน)
		รับจ้าง	รับราชการ	เลี้ยงสัตว์	เกษตรกร	ค้าขาย	ธุรกิจ	
เมือง	สวนป่า	548	36	252	153	87	19	761
	ทัพหลวง	1,850	134	150	631	282	78	2,126
สามพราน	คลองจินดา	1,150	112	38	2,532	381	64	2,728
	บางช้าง	1,579	135	25	1,043	315	59	1,398
บางเลน	บางระกำ	859	56	39	648	105	41	162
กำแพงแสน	ดอนข่อย	1,089	79	171	446	177	86	514
พุทธมณฑล	คลองโยง	1,352	135	3	818	212	40	671
ดอนตูม	ดอนพุทรา	1,037	56	74	200	124	15	405
นครชัยศรี	วัดสำโรง	570	46	3	196	64	18	499
รวม 9 ตำบล		9,264	789	755	6,667	1,747	420	9,264

หมายเหตุ *ใช้ข้อมูลจากการรวบรวมของตำบล (ไม่มีข้อมูลในแบบสำรวจ)